AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OP

Do użytku służbowego

Egz. Nr 1

ROZWÓJ LOTNICTWA BOJOWEGO WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

Opracowanie studyjne

CZĘŚĆ I

ORGANIZACJA, SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA WNP

1-2

Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/2250
05-002250-001-0

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Akademii Obrony Narodowej

S/2250

59846

WARSZAWA

1993

AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

WYDZIAŁ WOJSK LOTNICZYCH I OBRONY POWIETRZNEJ

~~Do użytku służbowego~~

Egz. nr 1

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 59846
II
Akademii Obrony Narodowej

ROZWÓJ LOTNICTWA BOJOWEGO WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

Opracowanie studyjne

Część I

1-2

ORGANIZACJA, SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA WNP

Sygn. Nr 2250

WARSZAWA 1993

Opracował zespół w składzie:

1. Ppłk mgr inż. Tomasz DZIĘCIOŁOWSKI
2. Kpt.rez. Marian MIKOŁAJCZUK
3. Kpt.inż. Krzysztof GRACZYK

SPIS TREŚCI

Str.

WSTĘP 4

1. ZARYS HISTORYCZNY 5

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SIŁ ZBROJNYCH BYŁEGO ZSRR, WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW I FEDERACJI ROSJI 22

2.1. Organizacja sił zbrojnych byłego ZSRR 22

2.2. Powstanie i ogólne struktury organizacyjne sił zbrojnych Wspólnoty Niepodległych Państw 26

2.3. Sytuacja polityczno-wojskowa we Wspólnocie Niepodległych Państw 28

2.4. Strategiczna broń jądrowa byłego ZSRR 30

2.5. Proces przekształcania sił zbrojnych byłego ZSRR 32

2.6. Przebieg i perspektywa restrukturyzacji sił zbrojnych Federacji Rosji 34

3. STAN AKTUALNY LOTNICTWA SIŁ ZBROJNYCH WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW 38

3.1. Ogólna organizacja i miejsce sił powietrznych w strukturze organizacyjnej sił zbrojnych Wspólnoty Niepodległych Państw 40

3.2. Lotnictwo dalekiego zasięgu - LDZ (strategiczne) 44

3.3. Lotnictwo operacyjne (frontowe) 50

3.4. Lotnictwo wojsk obrony powietrznej 57

3.5. Lotnictwo wojsk lądowych (LWL) 67

3.5.1. Lotnictwo wojsk lądowych poszczególnych państw Wspólnoty Niepodległych Państw 73
3.5.2. Ogólna charakterystyka powietrznych elementów dowodzenia 79
3.6. Lotnictwo morskie Federacji Rosji 82
3.6.1. Stan aktualny lotnictwa morskiego Wspólnoty Niepodległych Państw 85
3.6.2. Organizacja lotnictwa morskiego 87
3.6.3. Skład i wyposażenie lotnictwa morskiego Wspólnoty Niepodległych Państw 89

LITERATURA 96

ZAŁĄCZNIK 97

WSTĘP

Rewolucyjne zmiany polityczno-gospodarcze zaistniałe w Środkowej Europie na przełomie lat 80-tych i 90-tych spowodowały nową jakościowo sytuację w stosunkach militarnych wschód-zachód. W wyniku przeobrażeń polityczno-gospodarczych rozwiązał się ZSRR. Wkrótce jednak władze Rosji postanowiły powołać do życia w miejsce dawnego ZSRR - Wspólnotę Niepodległych Państw (WNP). Deklarcję o przystąpieniu do WNP podpisało w sumie 11 państw - dawnych republik (oprócz nadbałtyckich i Gruzji). W tej sytuacji siły zbrojne byłego ZSRR podzielono zgodnie z limitami CFE-1. Szczególny problem powstał z bronią jądrową jako główną siłą odstraszania. Podział lotnictwa jak i zagadnienia dotyczące przemieszczania i reorganizacji tego rodzaju sił zbrojnych spowodował potrzebę uporządkowania wiadomości i informacji z tego zakresu.

Dotychczas ukazujące się opracowania na ten temat bazowały przede wszystkim na danych pochodzących z układu CFE-1. Dane te z biegiem czasu stały się już mało aktualne (zmiana dyslokacji, organizacji i podległości).

Autorzy wychodząc naprzeciw zaistniałej sytuacji podjęli się uporządkowania i opracowania materiału dotyczącego aktualnego stanu lotnictwa sił zbrojnych WNP. W pierwszej części studium przedstawiono zarys historyczny, problem przekształcania sił zbrojnych byłego ZSRR w siły zbrojne WNP, Rosji i pozostałych państw. Główną część poświęcono procesowi reorganizacji lotnictwa poszczególnych rodzajów sił zbrojnych WNP. W załączniku przedstawiono skład i bazowanie lotnictwa WNP. Druga część zawierać będzie natomiast aktualne wyposażenie i charakterystykę statków powietrznych będących na uzbrojeniu lotnictwa sił zbrojnych WNP.

I. ZARYS HISTORYCZNY

Pierwsze wzmianki o próbach budowy samolotu w Rosji pochodzą z lat 1881-83. Kapitan carskiej marynarki wojennej Aleksander MOZAJSKI zaprojektował aparat latający wyposażony w dwa silniki parowe i trzy śmigła. Samolot ten nie potrafił wzlecieć w powietrze, godny uwagi jednak był jego układ konstrukcyjny, wyprzedzajacy szereg późniejszych konstrukcji. Był to jednopłat o skrzydle prostokątnym i kadłubie w kształcie łodzi, wyposażony w usterzenienie ogonowe i podwozie umieszczone pod skrzydłami.

Dopiero w 1903r. na kontynencie amerykańskim bracia W i O WRIGHT dokonali pierwszego udanego lotu na swoim dwupłacie. Lot trwał krótko bo zaledwie 12 sek. - przeszedł do historii jako pierwszy udany lot maszyny cięższej od powietrza.

Zainteresowanie udanymi lotami zwiększa się szczególnie w krajach Zachodniej Europy. Godny podkreślenia jest przy tym dalszy szybki rozwój lotnictwa szczególnie we FRANCJI.

Równolegle z osiągnięciami konstrukcyjnymi rozwijano prace teoretyczne z zakresu aerodynamiki. W 1910 r. Rosjanin M. ŻUKOWSKI, autor licznych wcześniejszych fundamentalnych prac, opublikował metodę obliczania siły nośnej skrzydła o określonym profilu. Niewątpliwie pod wpływem pierwszych osiągnięć francuskich i niemieckich, także w Rosji podejmuje się próby budowania własnych konstrukcji.

Pierwsze udane konstrukcje samolotów, które zamierzano wypróbować pod kątem przydatności w wojsku datują się na ok. 1906 r. Wkrótce jednak zakupiono niewielką ilość samolotów w firmach zachodnich. Utworzono dwie szkoły lotnicze, w których zamierzano szkolić presonel lotniczy. W 1911 roku w St. Petersburgu powstała pierwsza fabryka budująca samoloty własnej konstrukcji

przeznaczone dla armii carskiej. Była to Rosyjska Bałtycka Fabryka Wagonów. Już w 1912 r. uzdolniony konstruktor Igor SIKORSKI rozpoczął budowę ogromnego na owe czasy dwusilnikowego samolotu RBWZ - BALSZOJ. Pierwszy samolot zakładów, największy wówczas na świecie, oblatany został 13.05.1913 r. W tym samym roku oblatano następne konstrukcje SIKORSKIEGO "RBWZ - RUSSKIJ WITJAZ". Był to samolot czterosilnikowy, stanowiący ewenement na skalę światową.
W 1914 r. rozpoczęto budowę samolotów myśliwskich. Podczas pierwszego dziesięciolecia jakie upłynęło od historycznego 12 sekundowego lotu braci WRIGHT, konstruowanie i produkcja zarówno silników, jak i płatowców zostały opanowane w takim stopniu, że nie sprawiało to większych trudności nawet w krajach o stosunkowo niskim poziomie rozwoju przemysłu.

W takim stanie rzeczy lotnictwo wkraczało w drugi burzliwy okres swego rozwoju, który przypadł na lata I wojny światowej. W okresie tym ukształtowały się i utrwaliły zasadnicze rodzaje lotnictwa bojowego oraz sposoby wykorzystywania samolotów w działaniach wojennych.

1 sierpnia 1914 r. Rosja przystąpiła do I wojny światowej. W tym czasie armia carska posiadała już pierwszą jednostkę lotniczą wyposażoną w różnego typu samoloty. Był to Carski Rosyjski Korpus Lotniczy. Liczył on około 300 wyszkolonych pilotów oraz 244 samolotów. Także flota morska dysponowała jednostką lotniczą w ilości 100 pilotów i kilkadziesiąt samolotów.

Lotnictwo carskie wykonywało głównie loty rozpoznawczo-wywiadowcze i patrolowe. Sporadyczne wypadki zastosowania bojowego samolotów ILIJA MUROMIEC miało miejsce w roku 1915 pod PŁOCKIEM. Rok 1916 był ostatnim rokiem dynamicznego rozwoju lotnictwa carskiej Rosji. Gdy wybuchła rewolucja październikowa większość samolotów tego korpusu przejęła Armia Czerwona, która na tej bazie utworzyła Czerwoną Flotę Powietrzną Robotników i Chłopów. Nowo powstały Kraj Rad Robotników i Chłopów odziedziczył kraj zrujnowany i zacofany gospodarczo. W 1918 r. znacjonalizowano cały przemysł, także lotniczy, kolejne lata charakteryzowały się dużym zastojem gospodarczym. Także w przemyśle lotniczym nastąpił kilkuletni regres. Dopiero na początku lat

dwudziestych, gdy zaangażowano zagraniczną kadrę naukową i nawiązano współpracę z lotniczym przemysłem państw zachodnich - rozpoczęło się bujne tworzenie nowego potencjału lotniczego. Powstały wówczas duże instytuty naukowo-badwcze (CAGI), biura konstrukcyjne oraz nowe fabryki budowy płatowców i silników. Na początku lat dwudziestych M. POLIKARPOW opracował prototypowy samolot myśliwski, stanowiący podstawę do budowy pierwszych własnych samolotów - POLIKARPOW I-1 oraz I-2. W tym okresie rozpoczynali swoje pierwsze prace tacy konstruktorzy jak: TUPOLEW, ILIUSZYN, ANTONOW, MIASISZCZEW, ŁAWOCZKIN i inni. Ich pionierska praca dała podwaliny pod rozwój radzieckiej myśli konstrukcyjnej następnych kilkudziesięciu lat. Na początku lat trzydziestych nastąpił bujny wzrost produkcji przemysłu lotniczego. W tym czasie Siły Powietrzne Armii Czerwonej liczyły już ok. 1000 samolotów. Przemysł lotniczy pracował "pełną parą", stopniowo wyposażał Siły Powietrzne w sprzęt rodzimej konstrukcji i produkcji. W połowie lat trzydziestych na wyposażeniu znajdowały się już samoloty myśliwskie typu: I-15, I-153, I-16, bombowce SB-2, samoloty rozpoznawcze i szturmowe typu R-5. Rok 1936 to udział lotnictwa radzieckiego w wojnie domowej w HISZPANII. 28.10.1936 r. przybyły do KARTAGENY pierwsze samoloty radzieckie. Łącznie ZSRR wysyłał do Hiszpanii 1025 samolotów myśliwskich, 40 szturmowych, 210 bombowców i 130 szturmowo-rozpoznawczych. Na ogólną liczbę dostarczonych 1405 samolotów, w czasie wojny domowej, zniszczono lub utracono 1176 sztuk. Tak duża ilość utraconego lotnictwa była rezultatem niższej jakości sprzętu, brakiem opracowania odpowiedniej taktyki oraz niski poziom wyszkolenia załóg. Koniec 1937 roku to nowy "poligon doświadczalny" dla lotnictwa ZSRR. Do Chin wysłano dużą partię ochotników pilotów wraz z samolotami I-15 i I-16. Wojna pomiędzy Chinami a Japonią pozwoliła skonfrontować sprzęt radziecki i japoński. W walkach z japońskimi myśliwcami A5M zmierzyły się radzieckie I-15 i I-16. Wyniki walk wykazały równorzędność jakości technicznej sprzętu radzieckiego. Cały korpus ekspedycyjny składający się z 4 pułków myśliwskich i 2 pułków bombowych wycofano dopiero w 1939 roku. Zanim nadeszła II wojna światowa, po raz kolejny siły

powietrzne ZSRR zaangażowano w konflikcie na pograniczu Mongolii i Mandżukuo w 1938 r. oraz nad jeziorem CHASSAN i rzeką CHAŁCHIN - Goł w 1939 roku. W konflikcie na pograniczu MANDZUKUO w walkach stracono ponad 700 samolotów, przeważnie myśliwskich, przy nieznacznych stratach japońskich. W działaniach pod Chołchin - Goł stracono ponad 1250 samolotów przy stracie japończyków około 500 maszyn.
Konflikty te chrakteryzowały się dużymi stratami sprzętu lotniczego. Dużego spustoszenia wśród kadry oficerskiej i naukowej dokonała przeprowadzona "czystka polityczna" w latach 1937-39 - spowodowała ona niepowetowane straty w potencjale lotniczym ZSRR. Miało to znaczący wpływ na dalszy rozwój lotnictwa w nadchodzących latach czterdziestych.

W chwili rozpoczęcia II wojny światowej Armia Czerwona zgodnie z paktem zawartym z Niemcami była w gotowości do podjęcia działań wojennych. 17 września 1939r. do przeprowadzenia operacji zajęcia ziem wschodniej Polski, ZSRR przygotował kilkaset samolotów. Wskutek jednak prawie żadnego przeciwdziałania lotnictwa i opl wojska polskiego - całość sił powietrznych biorących udział w tej operacji - wycofano z tego kierunku. Na początku 1940 r. rozpoczęła się kolejna wojna z Finlandią. Na froncie fińskim siły powietrzne ZSRR liczyły ok. 1000 samolotów. Wkrótce liczbę tę podwojono. Mimo przeważającej ilości samolotów, lotnictwo ZSRR nie zdołało pokonać obrony finów. W walkach lotnictwo fińskie zniszczyło około 600 samolotów ZSRR przy stratach własnych tylko 62 samolotów.

Okres do czerwca 1941 roku to działalność niemieckich służb specjalnych nakierowana była na dezinformację i maskowanie przygotowań Niemiec do wojny z ZSRR. W tym czasie ZSRR odbudowywał swój potencjał militarny lecz straty poczynione "likwidacją wrogów narodu" wywarły swoje piętno. W wyniku tych działań odizolowano takich słynnych konstruktorów lotniczych jak: TUPOLEW, MIASISZCZEW, PETLAKÓW i innych. Kilkuletni zastój w prowadzeniu nieskrępowanych prac przez tych ludzi to straty nieodwracalne.

22 czerwca 1941 r., gdy Hitler rozpoczął realizację planu "BARBAROSSA" ZSRR posiadał ok. 13500 samolotów. Większość sił powietrznych sformowane w korpusy i armie lotnicze rozmieszczone były w zachodniej części ZSRR, w republikach Białoruskiej, Ukraińskiej i Rosyjskiej. Zdecydowane uderzenie niemieckiej floty 2770 samolotów Luftwaffe w ciągu kilku tygodni wyeliminowały 80% lotnictwa ZSRR z działań bojowych.

W latach 1942-1944 w wyniku wręcz niewiarygodnego wysiłku milionów ludzi zdołano odbudować potencjał militarny ZSRR. Liczne fabryki ewakuowane na wschód za URAL zdołały w krótkim czasie podjąć produkcję nowych konstrukcji uzbrojenia. Powstało też szereg nowych fabryk produkujących nowoczesne samoloty. Lotnictwo radzieckie zostało radykalnie zreorganizowane. Utworzono 18 armii lotniczych, które miały za zadanie wspierać kilkanaście frontów.

W latach 1942-43 armie lotnicze posiadały średnio 200-1000 samolotów w 1944-45 ok. 1500 samolotów. Oprócz armii lotniczych w okresie 1942-45 działało sześć armii OPL. Lotnictwo morskie podlegało poszczególnym flotom: Bałtyckiej, Północnej, Morza Czarnego i Oceanu Spokojnego. W 15 operacjach lotnictwo ZSRR wykonało ok. 3125000 startów bojowych niszcząc w powietrzu i na lotniskach 57000 samolotów wroga. W latach 1942-44 na mocy umowy LEND-LEASE ZSRR nabył w USA ok. 14000 samolotów. Była to znacząca pomoc zwłaszcza w decydującej fazie wojny.

Rozwój radzieckiego przemysłu lotniczego osiągnął swoje apogeum pod koniec wojny w 1945 r. ZSRR wyprodukował w latach 1941-45 - 137000 samolotów co stawia to państwo na drugim miejscu po USA. Działania wojenne spowodowały kolejny skok jakości sprzętu lotniczego. Prędkość, pułap, zasięg, udźwig i uzbrojenie zwiększono do granic osiągalnych dla silników tłokowych. W wyniku masowego stosowania lotnictwa nastąpił wyraźny podział na lotnictwo: myśliwskie, szturmowe, bombowe (lekkie, średnie i ciężkie), rozpoznawcze i transportowe. W trakcie działań bojowych zastosowano i wypracowano nowe sposoby użycia lotnictwa dla wsparcia wojsk. Na masową skalę wprowadzono lotnictwo szturmowe - słynne samoloty IŁ-2. Ogółem w czasie wojny konstruktorzy

radzieccy wdrożyli do produkcji 25 typów samolotów. Produkcję samolotów i silników przyjętych do uzbrojenia sił powietrznych ZSRR w latach 1941-45 ilustruje tabela 1.

Tabela 1

STAN SAMOLOTÓW I SILNIKÓW WYPRODUKOWANYCH W LATACH 1941-45

RODZAJ LOTN. / ROK	1941	1942	1943	1944	I PÓŁ. 1945	RAZEM II WOJNA
SAMOLOTY MYŚLIWSKIE	3 941	9 490	14 275	13 346	6 635	47 687
SAMOLOTY SZTURMOWE	1 061	7 654	11 254	10 297	3 664	33 930
SAMOLOTY BOMBOWE	2 900	4 708	5 484	7 547	3 182	23 821
SAMOLOTY SZKOLNO-TRENING.	2 258	916	2 321	2 483	1 018	8 996
R A Z E M	10 160	22 768	33 334	33 673	14 499	114 434
OGÓŁEM SAMOLOTÓW 1/	15 800	25 400	34 900	40 300	20 900	137 300
SILNIKI LOTNICZE	-	38 000	49 000	52 800	29 000	168 800

1/ OGÓŁEM SAMOLOTÓW RAZEM Z NIEBOJOWYMI ORAZ BOJOWE NIE PRZYJĘTE DO UZBROJENIA (DOŚWIADCZALNE, PROTOTYPY, itp.)

Osiągnięcia radzieckiego przemysłu obronnego podczas II wojny światowej, ilość i jakość wyprodukowanego sprzętu bojowego były jednym z zasadniczych czynników zwycięstwa nad Niemcami i Japonią.

Zakończenie II światowej uwolniło potężną machinę od masowej produkcji uzbrojenia. Szybki rozwój techniki zwłaszcza nowych technologii, elektroniki i fizyki jądrowej - zapoczątkowany w Niemczech i kontynuowane w USA - spowodował skonstruowanie nowych jakościowo systemów broni i uzbrojenia. ZSRR wyczerpany ogromnym wysiłkiem wojennym nie był w stanie nawiązać równorzędnej konkurencji z zachodem.

Pogłębiająca się coraz mocniej technologiczna i naukowo-badawcza przepaść dzieląca przemysł radziecki od zachodnioeuropejskiego i amerykańskiego sprawiła, że Armia Radziecka już pod koniec II wojny rozpoczęła na wielką skalę obserwację poczynań zachodnich naukowców. W 1945 r. po zajęciu części Niemiec, przystąpiono do aresztowania wybitnych ludzi nauki, szczególnie konstruktorów. Demontowano całe instytuty naukowe i fabryki zbrojeniowe wywożąc w pośpiechu do ZSRR. Przechwycono w ten sposób wiele efektów niemieckich badań w dziedzinie konstrukcji lotniczych i rakietowych. Zdobyto liczne silniki o napędzie odrzutowym i rakietowym. Odnalezieni przez specjalne grupy i sprowadzeni do ZSRR niemieccy inżynierowie i konstruktorzy, technicy i mechanicy - zmuszeni zostali do "twórczej pomocy" w stworzeniu nowoczesnego rosyjskiego lotnictwa. Do ZSRR jechały całe transporty załadowane samolotami, obrabiarkami, narzędziami i oprzyrządowaniem. Przywożono dokumentację techniczną, modele i urządzenia badawcze.

Głównym miejscem przeznaczenia tych transportów było leżące na północ od Moskwy - PODBEREZJE nad "Morzem Moskiewskim" - sztucznym jeziorem Wołgi. Dzięki takiemu nagromadzeniu nowoczesnej technologii, dokumentacji, materiałów i sił twórczych - w połączeniu z ogromnym potencjałem radzieckim - unowocześnienie radzieckiego lotnictwa mogło się rozpocząć. Wielkie centrum budowy

silników lotniczych zbudowano w KUJBYSZEWIE. Tam osadzono ściągniętych przymusowo specjalistów - silnikowców. Z Niemiec transportem kolejowym przewieziono całą zawartość hal produkcyjnych i montażowych fabryki silników JUNKERSA - BMW z Eisenach. Z innych obszarów Niemiec znalazły się w ZSRR zdemontowane zakłady lotnicze ARADO z BERLINA, DORNIERA z WISMARU, HENSCHLA z ERFURTU, HEINKLA z ROSTOCKU i MESSERSCHMITTA z WIENER - NEUSTADT. Według oceny prof. MESSERSCHMITTA - dwie trzecie niemieckiego przemysłu lotniczego dostało się w ręce rosyjskie. Takie nazwiska konstruktorów niemieckich jak: Siegfried GUNTER (twórca pierwszego odrzutowca He-178); profesor BENZ (twórca samolotu He-162 Salamander) prowadzili prace nad nowymi projektami. W wyniku tych prac rozpoczęto próby nad skonstruowanym jeszcze w Niemczech samolocie DFS-346. Samolot ten skonstruowany w Niemieckim Ośrodku Badawczym Szybownictwa (DFS) przez profesora LIPPISCHA - stanowił rewolucję w ówczesnych poglądach na kształt konstrukcji lotniczych. Najbardziej nowatorskie rozwiązanie posiadały skrzydła - nadające samolotowi sylwetkę strzały DFS-346 posiadał silnik Junkersa wyprodukowany w KUJBYSZEWIE oraz przyrządy pokładowe firmy "ASKANIA". Wyprodukowany w PODBEREZJU DFS-346 został przetransportowany do TOPLISTANU - tam miały rozpocząć się próby w locie. Pierwszy próbny lot wykonał pilot doświadczalny kapitan Wolfgang ZEISE. W czasie lotu osiągnięto prędkość 1100 km/h, wszystkie próby zakończyły się sukcesem. Dla szybkiego usamodzielnienia prac i osiągania dalszych celów bez pomocy Niemców, przywiązywali Rosjanie wielką rolę, jednak pierwsze samodzielne próby nie przyniosły oczekiwanych rezultatów.

Wkrótce udało się skopiować niemiecki silnik odrzutowy JUMO-004 - skierowano go do produkcji seryjnej pod oznaczeniem RD-10. Silniki te zostały zamontowane na samolotach MiG-9 i Jak-17. Natomiast BMW-003 oznaczono RD-20. W 1947 r. udało się Rosjanom kupić w Wielkiej Brytanii partię 55 silników turbinowych typu "NENE" i "DERWENT". Dzięki temu zakupowi udało się rosyjskim konstruktorom zbudować własny silnik RD-45, który później zainstalowano na najnowszym myśliwcu

MiG-15. Pierwsze rewelacyjne na owe czasy myśliwce MiG-15 pozostały w 1947 r. Próby w locie przeprowadzono w TOPLISTANIE i NIKOŁAJEWSKOJE - oblotów dokonali piloci niemieccy. Koncepcja konstrukcyjna, wyliczenia, sylwetka, materiał i silnik - sprawdziły się bez zarzutu. Wkrótce rozpoczęto produkcję seryjną MiG-15. Samolot ten masowo zastosowano podczas wojny w KOREI, jego konkurent zachodni F-86 w wielu przypadkach ustępował swoimi charakterystykami.

W 1951 r. siły powietrzne ZSRR rozbudowano do liczby 19000 samolotów. Nastąpił wówczas renesans lotnictwa, szczególnie rozbudowano lotnictwo myśliwskie. Pracowano usilnie także nad nowymi konstrukcjami samolotów bombowych lecz owoce tych wysiłków przyszły parę lat później.

Działania bojowe w KOREI przyczyniły się do wzrostu potęgi lotniczej - w 1953r. liczba samolotów wzrosła do 21000 samolotów. Rozbudowano też lotnictwo morskie włączając niektóre związki taktyczne do poszczególnych flot.

Fakt posiadania przez ZSRR bomby jądrowej zmusił konstruktorów lotniczych do przyspieszenia prac nad środkiem do jej przenoszenia - czyli samolotu bombowego. Kopia bombowca amerykańskiego B-29 oznaczona w ZSRR Tu-4 - okazała się jedynie półśrodkiem. Stąd też w połowie lat pięćdziesiątych oblatano już prototypy bombowców własnej konstrukcji Tu-16; Tu-95 i M-4. Wszystkie te konstrukcje weszły do produkcji seryjnej. Koniec lat pięćdziesiątych - to próby zmian strukturalnych w siłach powietrznych ZSRR.

Równolegle z rozwojem prac nad umiejscowieniem lotnictwa - prowadzono próbne badania nad rozwojem nowych systemów - broni rakietowej. Także i w tej dziedzinie niemałe podwaliny położyli niemieccy naukowcy i konstruktorzy. Całością prac kierował znany konstruktor rosyjski S. KOROLEW. W 1957 r. wystrzelono w ZSRR pierwszą rakietę z sztucznym satelitą ziemi "SPUTNIKIEM-1". Tym samym radziecka myśl w dziedzinie badań rakietowych wyprzedziła prace amerykańskie.

Pierwszy sukces techniki rakietowej skłonił ówczesne władze ZSRR - do przyznania priorytetu dla tej dziedziny. Wkrótce utworzono nowy rodzaj wojsk: Strategiczne Wojska Rakietowe. Tak więc lata sześćdziesiąte - to bujny rozwój Strategicznych Wojsk Rakietowych. Zmniejszyło się wg poglądów niektórych teoretyków wojskowych - znaczenie lotnictwa. W połowie lat sześćdziesiątych liczba samolotów bojowych zmalała do ok. 10250. Planowane uderzenie odwetowe przejęły głównie rakiety strategiczne - tak więc lotnictwo przeżywało swoisty zastój. Potencjał wytwórczy zbrojeniowego przemysłu lotniczego ZSRR na przełomie lat 60-70 oceniano na ok. 1800 samolotów bojowych rocznie. Lata sześćdziesiąte to olbrzymi wyścig zbrojeń zainicjowany przez USA. Także wybuch konfliktów militarnych o znaczeniu lokalnym, przyczyniły się do szybkiego rozwoju nowych technologii, militarnych. Największym "żywym poligonem" w owym czasie stała się wojna wietnamska. W 1964r. rozpoczęły się otwarte działania militarne pomiędzy siłami USA a Vietcongiem i Siłami Wietnamu Północnego. Wieloletnie działania przyniosły obu stronom ogromne straty. W Wietnamie Północnym zginęło ponad 100 tys. osób, zniszczono niemal cały przemysł i transport. Amerykanie ponieśli straty polityczne i moralne, stracili też wielu doświadczonych wojskowych i znaczną liczbę sprzętu bojowego. Do listopada 1968r. wg danych DRW zestrzelono 3280 samolotów amerykańskich. Wojna wywarła także znaczny wpływ na rozwój konstrukcji lotniczych w latach 60-70. Przede wszystkim przywrócono stałe uzbrojenie strzeleckie (samolot MiG-21PF - gondola GP-9, samolot F-4 - działko 6x20 mm VULCAN). W nowych konstrukcjach największy nacisk położono na zwiększenie zwrotności, która okazała się być ważniejsza niż prędkość. Przywrócono też specjalizację samolotów. Pewne doświadczenie wyniosły także siły naziemnej OPL. Zrewidowano poglądy na temat artylerii lufowej, zwłaszcza małokalibrowej. Wojna wykazała także duże znaczenie rakiet, lecz mała skuteczność wymagała znacznej ich modernizacji i zmiany taktyki użycia. Podczas działań bojowych obie strony przetestowały wiele nowych systemów uzbrojenia szczególnie lotniczych i OP.

W 1967 r. wybucha kolejny konflikt zbrojny na bliskim wschodzie tzw. "wojna sześciodniowa" pomiędzy Izraelem a Egiptem i Syrią to stracie przeciwstawnych technologii wschodu i zachodu. Błyskawiczny sukces armii izraelskiej zaistniał na wskutek zastosowania odpowiedniej taktyki oraz wykorzystaniu niedostatków techniki bojowej wykorzystywanej przez Egipcjan. Słabo wyszkolony personel oraz brak doświadczeń armii egipskiej spowodował, że duże ilości dobrego sprzętu dostało się w ręce Izraelitów. Konflikt ten jednak uwidacznia różnicę w poziomie technicznych reprezentowanym przez uzbrojenie radzieckie w stosunku do techniki zachodniej. Kolejne praktyczne wnioski z tego konfliktu to przyspieszenie prac nad rozwojem nowych generacji sprzętu bojowego, jak i rewizja poglądów na tematy związane z użyciem i przeznaczeniem armii. W ZSRR skorygowano także politykę zagraniczną. O ile dotychczasowe poglądy na prowadzenie działań wojennych preferowały wojska lądowe, tak w wyniku zaistniałych konfliktów (szczególnie przełomowe znaczenie miał konflikt kubański), decydenci docenili znaczenie tak floty, jak i lotnictwa. Co prawda marynarka wojenna dysponowała w latach 60 potężną flotą okrętów podwodnych, w tym o napędzie jądrowym, to jednak zasięg tej floty był ograniczony brakiem sprawnego zaopatrzenia. Także lotnictwo oprócz bombowego - posiadało ograniczony zakres działań. Stosunkowo mała ilość lotnictwa strategicznego - nie pozwalała na swobodne operowanie w odległych rejonach. W tym czasie postanowiono utworzyć kilkanaście baz rozmieszczonych w różnych regionach świata. Sterfy wpływów politycznych szczególnie na kraje trzeciego świata - dawały doskonałe warunki do tworzenia baz lotniczych i morskich. Głównymi kierunkami ekspansji polityki ZSRR był rejon Ameryki Środkowej i Południowej, Afryka, Azja (Indie, Wietnam). Tam też powstały pierwsze bazy lotnicze i morskie. Odtąd okręty wojenne i samoloty bojowe ZSRR można było spotkać prawie we wszystkich zakątkach globu ziemskiego.

Pod koniec lat sześćdziesiątych do floty skierowano pierwszy krążownik klasy ZOP ze śmigłowcami na pokładzie. Był to okręt sklasyfikowany jako krążownik przeciwpodwodny na

pokładzie, którego bazowało 14 śmigłowców ZOP typu Ka-25. Wkrótce powstały okręty nowszych klas mogących przenosić na swoich pokładach samoloty pionowego startu. Wprowadzenie tych minilotniskowców unaoczniło światowi - zmianę poglądów przywódców ówczesnego ZSRR na prowadzenie polityki międzynarodowej. Nastąpił okres nowego traktowania sił zbrojnych, nabierały one coraz bardziej cech ekspansywnych. W tym czasie powstały potężne bazy militarne ZSRR poza jego granicami. Duży kontyngent wojsk stacjonował na Kubie, obecność lotnictwa radzieckiego (bombowców strategicznych) stwierdzono w Wietnamie - baza CAM-RANH-BAY. Duże ilości sprzętu i doradców wojskowych przebywało w tym czasie w Egipcie, Syrii, Libii, Sudanie, Angoli i innych krajach. Znamiennym wydarzeniem jest fakt użycia bojowego najnowszych samolotów rozpoznawczych MiG-25R pilotowanych przez załogi rosyjskie, startujących z Kairu i wykonujących rozpoznanie terenu Półwyspu Synaj. Dane z rozpoznania przekazywane były dla Egipcjan.

W lipcu 1967r. na podmoskiewskim lotnisku DOMODIEDOWO odbył się wielki pokaz osiągnięć lotniczych ZSRR. Władze lotnicze widząc ciągły wzrost znaczenia roli Strategicznych Wojsk Rakietowych - odczuwały systematyczny spadek zainteresowania rolą lotnictwa. Przygotowany z wielkim rozmachem pokaz lotniczy, prezentował najnowsze konstrukcje lotnicze oraz różne prototypy doświadczalne. Po raz pierwszy pokazano takie samoloty jak rewelacyjny na owe czasy bombowiec ponaddźwiękowy Tu-22 nazwany przez zachód "Blinder", samoloty myśliwskie Tu-128; najszybsze na świecie MiG-25, samolot o zmiennej geometrii skrzydła MiG-23; pionowzlot odrzutowy Jak-36. Zademonstrowano licznie zgromadzonej publiczności - różne prototypy samolotów będących w stadium prób m.in. Su-15DPD MiG-23DPD, bombowiec konstrukcji MIASISZCZEWA M-50.

Pokaz ten ukazał zachodowi, iż poziom techniki lotniczej w ZSRR nadal utrzymuje się na wysokim poziomie. Zachodni eksperci przeżyli istny szok widząc tak dużą ilość nowoczesnego sprzętu lotniczego.

Lata siedemdziesiąte to kolejny proces modernizacyjny. Jednostki bazujące poza ZSRR wyposażano stopniowo w sprzęt nowszych generacji. Standardowym myśliwcem stał się MiG-23 w lotnictwie frontowym oraz Su-15 i MiG-25 w lotnictwie wojsk OP. W lotnictwie bombowym wprowadzono naddźwiękowe Tu-22, a wkrótce Tu-22M i Su-24.

W 1979 r. Armia Radziecka dokonała interwencji wojskowej w Afganistanie. Przez kolejne 10 lat był to poligon doświadczalny dla nowych systemów uzbrojenia, także dla lotnictwa. W Afganistanie zdobywano kolejne doświadczenia w zastosowaniu lotnictwa bombowego (Tu-16, Su-24); myśliwsko-bomowego - Su-17; szturmowego - Su-25; śmigłowców bojowych i transportowych - Mi-24 i Mi-17,8. W okresie tym nastąpił kolejny okres rozbudowy stanu liczebnego lotnictwa ZSRR. Na początku 1980 r. lotnictwo frontowe składało się z 16 Armii, liczących około 120 pułków lotniczych. Zgrupowano w nich ok. 4700 samolotów bojowych oraz 3000 drugiej linii. Natomiast lotnictwo myśliwskie OP dysponowało 3200 samolotami. Lotnictwo bombowe - to ok. 1200 samolotów od bombowców średnich Su-24, Tu-16, Tu-22 i Tu-22M do bombowców strategicznych dalekiego zasięgu Tu-95, M-4. Silnie rozbudowano lotnictwo transportowe, wyposażając je w 1700 samolotów. Nastąpił także wzrost ilości samolotów lotnictwa morskiego, poszczególne floty dysponowały ok. 1340 samolotami.

Lata osiemdziesiąte przyniosły historyczne przemiany polityczne w Środkowej Europie. Kroczące przemiany nie ominęły także i Związku Radzieckiego. Na przełomie lat 80-tych i 90-tych powstało szereg nowych niepodległych państw. Rozpoczęta przez Polskę rewolucja zmian zapoczątkowała powstanie nowego porządku militarnego w Europie Środkowej. Zasadnicze znaczenie dla zmian zachodzących w Europie miał fakt podpisania układu CFE-1 w 1991 roku. Po rozpadzie Układu Warszawskiego straciły częściowo sens kryteria, jakimi się kierowano przy określaniu potencjałów militarnych. Poszczególnym państwom przydzielono określone limity uzbrojenia. Zostały ujawnione potencjały ofensywne poszszególnych państw. Na mocy obustronnych porozumień zostały

przemieszczone jednostki rosyjskie z terytoriów państw byłego UW na terytorium Rosji. W tym czasie wiele jednostek lotniczych zostało przebazowanych z Niemiec, Polski, Węgier i Czachosłowacji na terytorium Rosji.

Współczesne lotnictwo WNP nie różni się zbytnio liczebnością od tego z 1980 r. Największą zmianą, jaka zaszła w ostatniej dekadzie jest zmniejszenie o połowę liczebności LM-OP w związku z wprowadzeniem nowych typów samolotów (Su-27, MiG-31) zastępujących samoloty starszej generacji (Su-15, MiG-21). Pod względem technicznym wyroby rosyjskiego przemysłu lotniczego dotknięte są jeszcze problemami związanymi z relatywnie niższym potencjałem naukowo-produkcyjnym, zapleczem informatycznym i technologicznym.

ZSRR mimo czołowej pozycji (pod względem wielkości produkcji) wśród światowych producentów bojowego sprzętu lotniczego nigdy nie dorównywał jakością jego wykonania, nowoczesnością i efektywnością konstrukcjom świata zachodniego tworzonym w tym samym porównywalnym czasie. Wieloletnia amerykańska strategia rozwoju wyścigu zbrojeń do takiej granicy technologicznej, jaką była dla ZSRR niemożliwa do realizacji, dyskredytowała radziecki sprzęt wojskowy w światowych konfliktach, okazała się w pełni skuteczna, aczkowliek przyniosła też pewne nie przewidziane skutki w postaci niebezpiecznej i wręcz nieobliczalnej frustracji armii radzieckiej. Lata 80-te przyniosły ZSRR duży postęp w dziedzinie badań aerodynamiki, czego przejawem są nowatorskie w skali ZSRR samoloty Su-27, MiG-29 - jedne z najważniejszych dla lotnictwa uderzeniowego i OP. Priorytetowymi programami zbrojeniowymi lotnictwa jest obecnie produkcja samolotów Su-27 i MiG-31. W założeniach są to podstawowe samoloty bazowe, na których mają powstać wersje rozpoznawcze, uderzeniowe, WRE itp. Lotnictwo uderzeniowe otrzymuje obecnie samoloty Su-25, Su-24M. Produkcję bojowego Su-25 zakończono i trwają prace nad jego wersjami rozwojowymi Su-25T i Su-25TK. W planach modernizacyjnych jest wprowadzenie nowych śmigłowców bojowych typu Ka-50 w miejsce Mi-24. Lotnictwo morskie jest w WNP formacją o najbardziej

mglistej przyszłości w związku z brakiem środków finansowych na rozwój nie tylko samolotów pokładowych, ale także na budowę lotniskowców. W czasie istnienia ZSRR dla lotnictwa morskiego przewidziano nowe wyposażenie w postaci samolotów pionowego startu Jak-141, Su-25TK, MiG-29K, Su-27K. Samoloty te doprowadzono do stadium latających prototypów.

Organizacyjnie siły lotnicze byłego ZSRR wyposażone były prawie w 6700 samolotów, którymi dysponowały wojska lotnicze i wojska OP. Zasadniczą część jednak stanowiło lotnictwo uderzeniowe. Zorganizowane ono było w Armie Lotnicze jako najwyższe związki sił powietrznych, nie miały one stałego składu podobnie jak i dywizje lotnicze, ale w dywizjach można zauważyć pewną prawidłowość polegającą na tym, że miały w swoim składzie najczęściej trzy pułki lotnicze i od 75 do ponad 100 samolotów. Najbardziej rozbudowane były związki operacyjne i taktyczne lotnictwa stacjonujące poza granicami ZSRR. Były one ukompletowane według etatu "W". Armie miały strukturę dywizyjną (od 2 do 5 dywizji) i dysponowały najnowocześniejszym sprzętem. Armie te dysponowały od 180 do 750 samolotów. Związki operacyjne lotnictwa OP z kolei miały strukturę pułkową (z pominięciem szczebla dywizji) i dysponowały od 2 do 7 pułków lotniczych - stanowiło to od 70 do 250 samolotów różnych typów. Lotnictwo wojsk lądowych stanowiły samodzielne pułki i eskadry występujące od związku taktycznego wojsk lądowych (DPanc lub DZ dysponowała eskadrą śmigłowców) do szczebla frontu (kilka pułków śmigłowców) i armii ogólnowojskowej (1-2 pułki śmigłowców). Ponadto każda brygada lub dywizja artylerii lub rakiet dysponowała kluczem śmigłowców.

Niegdyś potężne i stanowiące monolit siły powietrzne ZSRR podzieliły się między nowe państwa powstałe na tym terytorium. Pomimo zamiarów utrzymania choć przez jakiś czas wspólnego organizmu pod nazwą Wspólnota Niepodległych Państw, w praktyce każde państwo przyjęło pod swoją kontrolę siły zbrojne stacjonujące na jego terenie, z pewnymi tylko późniejszymi korektami. W dziedzinie lotnictwa te korekty są najbardziej znaczące i polegają na sprowadzeniu do Rosji większych jednostek lotniczych z byłych republik radzieckich oprócz Ukrainy. Ukraina jako pierwsza

najbardziej konsekwentnie zaczęła organizować swoje siły zbrojne. W grudniu 1991 r. szefowie państw WNP podpisali umowę o utworzeniu własnych sił zbrojnych. Opóźnienie tego procesu spowodowane było interesem Rosji, która przez ten czas mogła dokonać wygodnych dla siebie przemieszczeń wojsk. Na terytorium Rosji w czasach ZSRR stacjonowało (bez lotnictwa morskiego) 980 samolotów lotnictwa frontowego i 1400 myśliwców lotnictwa OP, co stanowiło łącznie około 40% wszystkich samolotów bojowych. (Rosyjska Federacja obejmowała 76% terytorium i 51% ludności b.ZSRR). Obecnie stosunek ten znacznie się poprawił, zarówno ilościowo, jak i jakościowo. Na terytorium Rosji wprowadzone zostały jednostki lotnicze z Europy zwłaszcza bardzo silne zgrupowanie 16 AL stacjonującej w b. NRD oraz z Litwy, Estonii, Polski, a także z Białorusi i republik kaukaskich. Według danych podanych przez szefa sztabu sił powietrznych Rosji gen. Anatolija MALUKOWA "w Rosji znajduje się obecnie około 2/3 lotnictwa poprzedniego ZSRR, a tym samym o około 50% więcej pod względem siły bojowej niż przedtem stacjonowało na terytorium radzieckiej RSFSR.

Przebazowanie tak znacznej liczby jednostek lotniczych do Rosji wiąże się z licznymi trudnościami zarówno natury logistycznej, jak i socjalnej. Inne problemy wynikły z konieczności znalezienia lotnisk dla wielu nowych jednostek. W znacznej części odbywa się to przez gromadzenie jednostek lotniczych w bazach już istniejących. Często więc pułki zaraz po przylocie na nowe miejsce są rozformowywane, a samoloty dzielone między inne jednostki. Pod potrzeby lotnictwa bojowego oddaje się również dotychczasowe ośrodki szkoleniowe. Zlikwidowano dwie szkoły pilotów w Orenburgu i w Jejsku, a na ich miejsce przebazowane zostaną dwie dywizje: transportowa z państw bałtyckich oraz bombowa z Białorusi. Do centrum szkolenia pilotów w SZATAŁOWIE przebazowano 164 splr bazujący dotychczas w m. KRZYWA - (terytorium POLSKI). Przekształcenie szkół lotniczych w ORENBURGU (w pobliżu granicy z KAZACHSTANEM) i w JEJSKU (nad MORZEM AZOWSKIM) w jednostki operacyjne są zbieżne z zamiarem dodatkowego przykrycia południowej

flanki Rosji, osłabionej w wyniku wyprowadzenia jednostek z republik kaukaskich. Jednakże wszystkie te przesunięcia lotnictwa powodują, że tworzy się jego niewłaściwa infrastruktura. Samoloty są przebazowywane nie tam, gdzie byłoby to potrzebne z punktu widzenia strategii, ale tam gdzie są wolne miejsca. Niestabilna sytuacja na Zakaukaziu oraz w samej Rosji sprawia, że w armii panuje nie najlepsza atmosfera, dowodem tego była sytuacja wynikła w ostatniej próbie zamachu stanu zorganizowanej przez CHASBAŁATOWA i gen. RUTSKOJA.

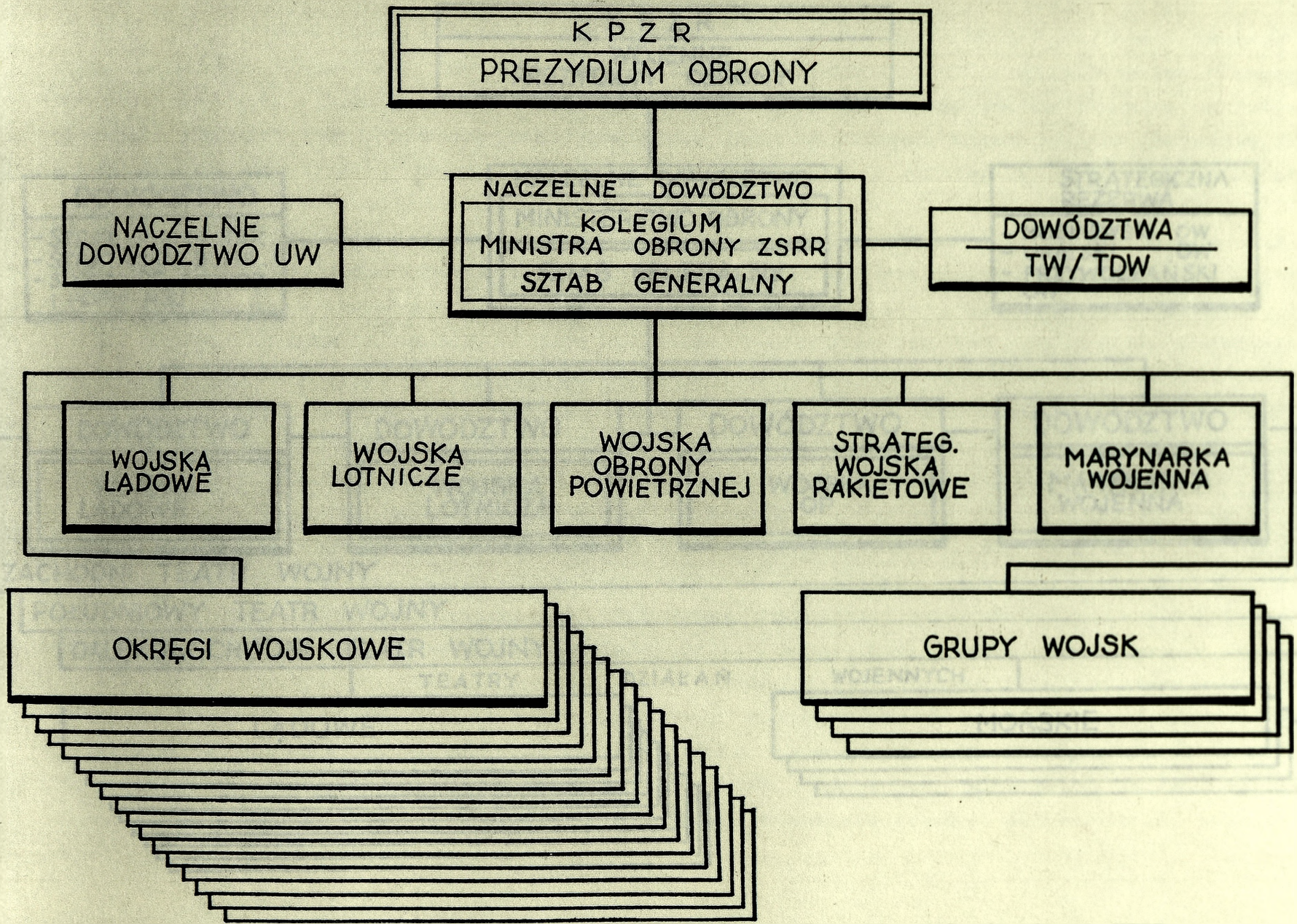
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA SIŁ ZBROJNYCH BYŁEGO ZWIĄZKU SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH, WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW I FEDERACJI ROSJI

2.1. Ogranizacja sił zbrojnych byłego ZSRR

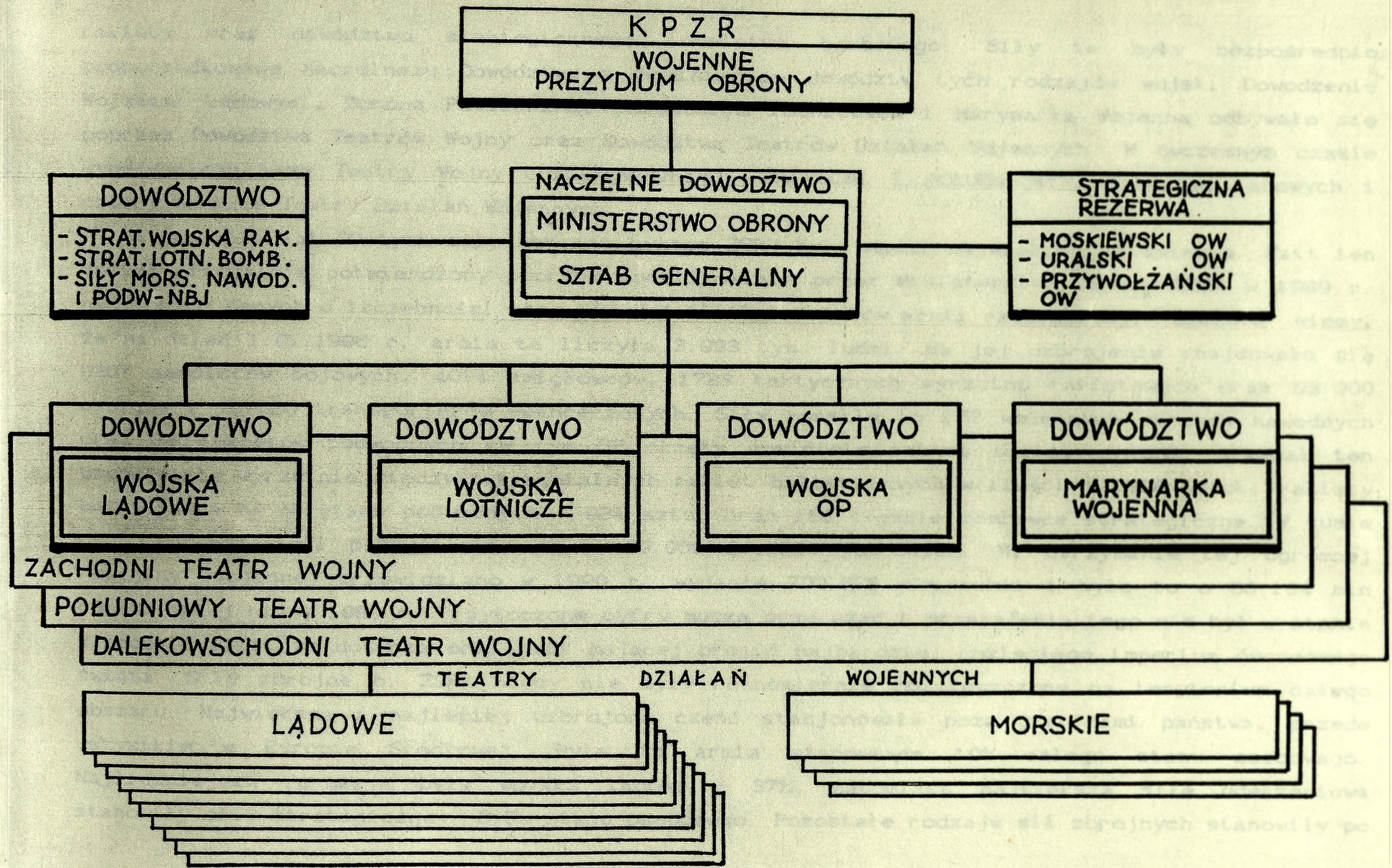
W strukturze sił zbrojnych byłego ZSRR można było wyróżnić dwa zasadnicze elementy: jeden obejmujący system szkolenia i zaopatrzenia armii w warunkach pokojowych; drugi natomiast strukturę operacyjnego podporządkowania i dowodzenia wojskami w okresie wojny. W końcu lat 70-tych rozpoczęto proces reorganizacji struktur operacyjnego kierowania i alarmowania mającego na celu bardziej elastyczne planowanie wojennych operacji, a także szybsze i efektywniejsze przejście całości sił zbrojnych w stan zagrożenia wojennego. Strukturę sił zbrojnych w okresie pokoju ukazuje rys.1. Nadrzędnym organem kierowania siłami zbrojnymi były organa partyjne, czyli KPZR z Sekretarzem Generalnym i Prezydium Obrony. Najwyższą strukturą wojskową było Ministerstwo Obrony, które poprzez Sztab Generalny kierowało pięcioma rodzjami sił zbrojnych. W skład rodzajów sił zbrojnych wchodziły: Wojska Lądowe, Wojska Lotnicze, Wojska Obrony Powietrznej, Strategiczne Wojska Rakietowe i Marynarka Wojenna. W skład struktur wchodziło także szesnaście okręgów wojskowych na terytorium ZSRR i cztery grupy wojsk rozmieszczone na terytoriach Wschodniej Europy (była NRD - Zachodnia Grupa Wojsk; w Polsce - Północna Grupa Wojsk; na Węgrzech - Południowa Grupa Wojsk oraz w Czechosłowacji - Centralna Grupa Wojsk).

Na rys.2 pokazano strukturę operacyjnego podporządowania w siłach zbrojnych. Prezydium Obrony KPZR w warunkach działań wojennych przeobrażało się w Wojenne Prezydium Obrony, Ministerstwo Obrony i Sztab Generalny tworzyły Naczelne Dowództwo. W skład Naczelnego Dowództwa wchodziły dowództwa: strategicznych wojsk rakietowych, okrętów podwodnych, wyposażonych w balistyczne

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr Cz.
Działu Zbiorów Zwartych-Akademii ON

Rys.1. Struktura sił zbrojnych ZSRR w okresie pokoju

Rys. 2. Struktura operacyjnego podporządkowania sił zbrojnych ZSRR

rakiety oraz dowództwo strategicznego lotnictwa bombowego. Siły te były bezpośrednio podporządkowane Naczelnemu Dowództwu z pominięciem dowództw tych rodzajów wojsk. Dowodzenie Wojskami Lądowymi, Obroną Powietrzną, pozostałym lotnictwem i Marynarką Wojenną odbywało się poprzez Dowództwa Teatrów Wojny oraz Dowództwa Teatrów Działań Wojennych. W ówczesnym czasie wyodrębniono trzy Teatry Wojny (DALEKOWSCHODNI, ZACHODNI I POŁUDNIOWY); dziesięć lądowych i cztery morskie Teatry Działań Wojennych.

Na początku lat 90-tych siły zbrojne byłego ZSRR były nadal największe na świecie. Fakt ten został oficjalnie potwierdzony poprzez opublikowanie przez Ministerstwo Obrony ZSRR w 1989 r. niektórych danych o liczebności oraz wielkości sił i środków armii radzieckiej. Obecnie wiemy, że na dzień 1.01.1990 r. armia ta liczyła 3.993 tys. ludzi. Na jej uzbrojeniu znajdowało się 8207 samolotów bojowych, 4014 śmigłowców, 1723 taktycznych wyrzutni rakietowych oraz 63.900 czołgów i 76.520 transporterów opancerzonych. Siły morskie to 157 wojennych okrętów nawodnych oraz 320 okrętów podwodnych (w tym 62 okręty nosiciele rakiet balistycznych). Arsenał ten uzupełniały wyrzutnie międzykontynentalnych rakiet balistycznych w ilości - 1398 sztuk, rakiety balistyczne na okrętach podwodnych - 924 sztuk oraz 162 ciężkie bombowce strategiczne. W sumie dla tych nosicieli przygotowano ponad 10.000 środków jądrowych. Na utrzymanie tej ogromnej "machiny" wojennej przewidziano w 1990 r. wydanie 709.578 mln rubli i było to o 63.184 mln (8.2%) mniej niż w 1989 r. Przytoczone cyfry muszą przerażać i przerażenia tego nie był w stanie złagodzić fakt, że dotyczą one armii mającej bronić najbardziej rozległego imperium ówczesnego świata. Siły zbrojne b. ZSRR nigdy nie były równomiernie rozmieszczone na terytorium całego obszaru. Największa i najlepiej uzbrojona część stacjonowała poza granicami państwa, przede wszystkim w Europie Środkowej. Była to armia stanowiąca 10% całego stanu osobowego. Najliczniejszą formacją były wojska lądowe - 37%, natomiast największą siłę uderzeniową stanowiły siły strategiczne - 6.5% stanu osobowego. Pozostałe rodzaje sił zbrojnych stanowiły po

około 10-15% (rys.3). Lata 90-te przyniosły falę przeobrażeń w Europie Środkowej, a także w samym ZSRR.

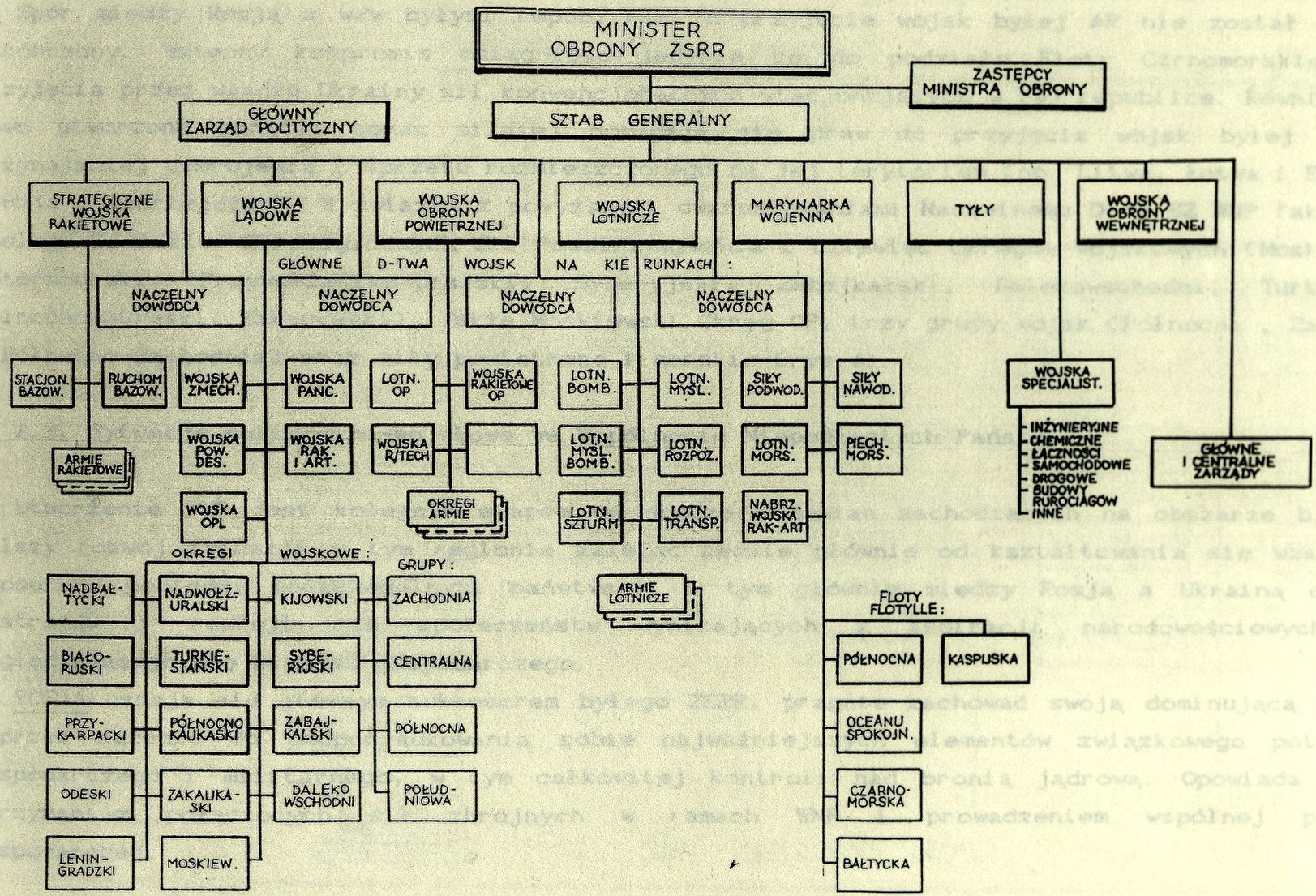
Spadkobierczynią po byłym ZSRR stała się FEDERACJA ROSYJSKA - ona też dążyła do odzyskania statusu mocarstwa. Niepodległość i odrębność wybrały kraje nadbałtyckie: Litwa, Estonia i Łotwa, a także na południu Gruzja.

2.2. Powstanie i ogólne struktury organizacyjne sił zbrojnych WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

W grudniu 1991 roku nastąpił ostateczny rozpad ZSRR, co spowodowało również likwidację Ministerstwa Obrony ZSRR. W miejscu ZSRR powstała Wspólnota Niepodległych Państw (11 republik bez Gruzji i państw bałtyckich). Podjęto decyzję o utworzenie Naczelnego Dowództwa WNP o strukturze zbliżonej do Ministerstwa Obrony byłego ZSRR.

Likwidacja stanowiska prezydenta ZSRR spowodowała konflikt między Rosją a byłymi republikami, dotyczący przejęcia uprawnień do podejmowania decyzji o użyciu broni jądrowej rozmieszczonej głównie na Ukrainie, Białorusi i Kazachstanie. Prawo do podejmowania decyzji o użyciu broni jądrowej powierzono prezydentowi JELCYNOWI, ale przyjęta forma konsultacji z przywódcami pozostałych państw była podważana przez prezydenta Ukrainy KRAWCZUKA, jako niewystarczająca.

W wyniku realizacji umów o wycofaniu jednostek radzieckich z byłego CSRF, Węgier i b. NRD zlikwidowano dowództwa Południowej i Centralnej GWR, natomiast po oderwaniu się państw bałtyckich od ZSRR, w miejscu przybałtyckiego OW utworzono Północno-Zachodnią Grupę Wojsk przenosząc siedzibę jej D-twa z Rygi do ADAZI (20 km płn-wsch. od Rygi). Zmiany te spowodowały zmniejszenie się liczby OW z 14 do 13, a grup wojsk z 4 do 3. Wkrótce władze Ukrainy jednostronnie ogłosiły przyjęcie zwierzchnictwa nad trzema okręgami wojsk: Podkarpackim, Kijowskim i Odeskim oraz Flotą Czarnomorską. Podobnie postąpiła Białoruś z Białoruskim OW.

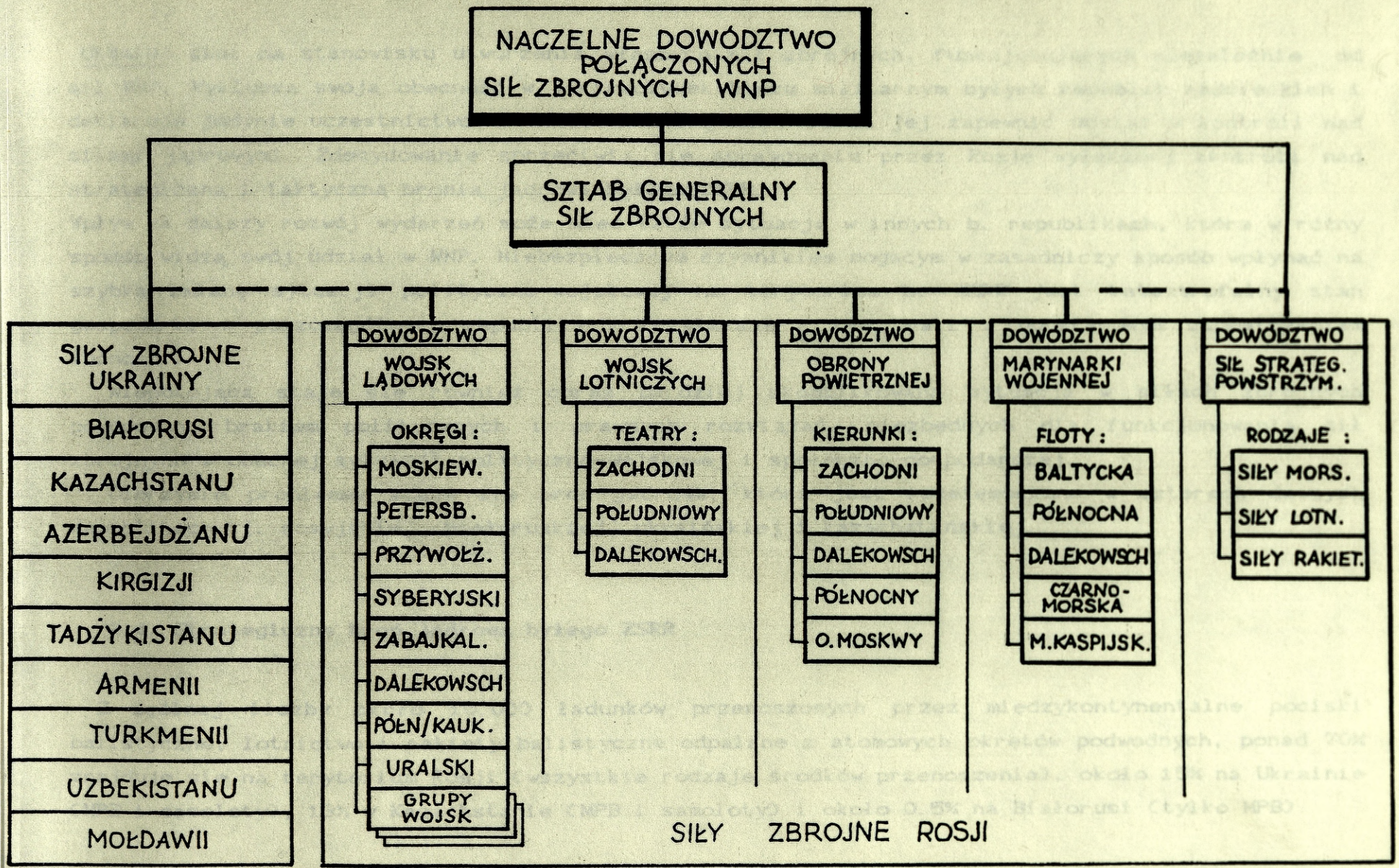
Rys. 3. Organizacja sił zbrojnych ZSRR na dzień 1.1.1990r.

Spór między Rosją a w/w byłymi republikami o przyjęcie wojsk byłej AR nie został jeszcze zakończony. Wstępny kompromis osiągnięto jedynie co do podziału Floty Czrnomorskiej oraz przyjęcia przez władze Ukrainy sił konwencjonalnych stacjonujących w tej republice. Również inne nowo utworzone państwa coraz silniej domagają się praw do przyjęcia wojsk byłej AR lub przynajmniej uzbrojenia i sprzętu rozmieszczonego na jej terytorium (np. Litwa, Łotwa i Estonia, Gruzja i Azerbejdżan). W związku z powyższymi uwarunkowaniami Naczelnemu D-cy SZ WNP faktycznie podlega Dowództwo Strategicznych Sił Powstrzymywania i dziewięć okręgów wojskowych (Moskiewski, Petersburski, Przywołżańsko-Uralski, Syberyjski, Zabajkałski, Dalekowschodni, Turkieński, Północnokaukaski, Zakaukaski). Także Moskiewski Okręg OP, trzy grupy wojsk (Północna , Zachodnia i Północno-Zachodnia) oraz siły powietrzne i morskie (rys.4).

2.3. Sytuacja polityczno-wojskowa we Wspólnocie Niepodległych Państw

Utworzenie WNP jest kolejnym etapem na drodze przemian zachodzących na obszarze b. ZSRR. Dalszy rozwój sytuacji w tym regionie zależeć będzie głównie od kształtowania się wzajemnych stosunków pomiędzy poszczególnymi państwami, w tym głównie między Rosją a Ukrainą oraz od nastrojów i reakcji ich społeczeństw wynikających z aspiracji narodowościowych oraz pogłębjającego się kryzysu gospodarczego.

ROSJA uznaje się głównym sukcesorem byłego ZSRR, pragnie zachować swoją dominującą pozycję poprzez dążenie do podporządkowania sobie najważniejszych elementów związkowego potencjału gospodarczego i militarnego, w tym całkowitej kontroli nad bronią jądrową. Opowiada się za utrzymaniem połączonych sił zbrojnych w ramach WNP i prowadzeniem wspólnej polityki gospodarczej.

Rys. 4. Struktura organizacyjna Wspólnoty Niepodległych Państw

UKRAINA stoi na stanowisku utworzenia własnych sił zbrojnych, funkcjonujących niezależnie od sił WNP. Wyklucza swoją obecność w jakimkolwiek bloku militarnym byłych republik radzieckich i deklaruje jedynie uczestnictwo w Radzie Obronnej WNP, co ma jej zapewnić udział w kontroli nad siłami jądrowymi. Zdecydowanie sprzeciwia się sprawowaniu przez Rosję wyłącznej kontroli nad strategiczną i taktyczną bronią jądrową byłego ZSRR.

Wpływ na dalszy rozwój wydarzeń może mieć także sytuacja w innych b. republikach, które w różny sposób widzą swój udział w WNP. Niebezpiecznym czynnikiem mogącym w zasadniczy sposób wpłynąć na szybką zmianę sytuacji polityczno-wojskowej na terytorium b. ZSRR jest katastrofalny stan gospodarki w poszczególnych republikach i związane z tym braki z podstawowym zaopatrzeniem ludności.

Niepokojącą staje się również coraz bardziej skomplikowana sytuacja w siłach zbrojnych powodowana brakiem politycznych i prawnych rozwiązań, niezbędnych dla funkcjonowania sił zbrojnych w obecnej sytuacji polityczno-wojskowej i społeczno-gospodarczej.

Olbrzymim problemem staje się broń jądrowa, która jest rozmieszczona w czterech dawnych republikach tj. rosyjskiej, białoruskiej, ukraińskiej i kazachstańskiej.

2.4. Strategiczna broń jądrowa byłego ZSRR

Z ogólnej liczby około 10.000 ładunków przenoszonych przez międzykontynentalne pociski balistyczne, lotnictwo i rakiety balistyczne odpalane z atomowych okrętów podwodnych, ponad 70% znajduje się na terytorium Rosji (wszystkie rodzaje środków przenoszenia), około 15% na Ukrainie (MPB i samoloty), 13% w Kazachstanie (MPB i samoloty) i około 0.5% na Białorusi (tylko MPB).

Rozpad ZSRR spowodował naruszenie jednolitego systemu dowodzenia i kontroli strategicznej broni jądrowej. Jednocześnie zachodzi potrzeba dostosowania do nowej sytuacji podpisanych przez b. ZSRR układów i porozumień dotyczących broni jądrowej.

Utworzenie WNP zapewniła utrzymanie jednolitego systemu dowodzenia bronią jądrową. W wyniku nacisku Rosji, w grudniu 1981r. w MIŃSKU członkowie WNP podpisali porozumienie o strategicznych siłach jądrowych, na mocy którego decyzję o użyciu broni jądrowej może podjąć prezydent FR za zgodą szefów państw, na których obszarze znajduje się broń oraz po konsultacji z szefami poszczególnych członków WNP.

Ukraina zobowiązała się do wycofania broni ze swego terytorium do końca 1994 r. Do tego czasu miała ona podlegać kontroli Naczelnego Dowództwa Zjednoczonych Sił Zbrojnych WNP[1/]. Nie ma całkowitej kontroli nad bronią jądrową rozmieszczoną na Ukrainie. Generalnie władze Ukrainy podtrzymują stanowisko w sprawie statusu państwa bezatomowego, ale w zamian domagają się międzynarodowych gwarancji bezpieczeństwa i rekompensaty finansowej.

Problem podporządkowania broni jądrowej znajdującej się na terytorium Ukrainy jest źródłem napięć w stosunkach Ukraińsko - Rosyjskich. Obie strony oskarżają się o wzajemne naruszenie zawartych wcześniej porozumień. Rosja wykazując zagrożenia jakie stwarza niewłaściwa obsługa i konserwacja broni jądrowej, dąży do wymuszenia przekazania jej pod swoją wyłączną kontrolę. Ukraina natomiast twierdzi, że trudności z wykonaniem planowej obsługi wynikają z celowo niesystematycznie realizowanych przez Rosję dostaw części zamiennych oraz oświadcza, iż nie dopuści do stacjonowania obcych wojsk na swoim terytorium.

[1/] WNP - 15.06.93r. Naczelne Dowództwo ZSZ WNP, decyzją Rady Ministrów Obrony WNP - zostało rozwiązane. Uzgodniono, że broń jądrowa powinna być przekazana w całości Rosji, a decyzję w tej sprawie podejmą szefowie państw WNP. Ukraina w posiedzeniu tej Rady nie brała udziału.

2.5. Proces przekształcania sił zbrojnych byłego ZSRR

Mimo poważnych trudności gospodarczych, społecznych i politycznych Rosja nadal pozostała mocarstwem militarnym. Niezależnie od prób przejmowania konwencjonalnego potencjału militarnego byłego ZSRR ze strony usamodzielniających się państw (Ukraina, Mołdawa, Gruzja, Białoruś itp) Rosji pozostała znaczna część sił zbrojnych, a poza tym jeszcze broń jądrowa. Stan stosunków międzynarodowych początku lat 90-tych nakazywał sądzić, że jeżeli Rosja chce wybrnąć z zapaści gospodarczej i sprostać wyzwaniom czasu oraz oczekiwaniom społecznym, bez wątpienia musi zredukować swoje siły zbrojne. Pułap tych redukcji dla jej europejskich części był znany. W odniesieniu do głównych rodzajów uzbrojenia wyznaczały go ustalenia traktatu w sprawie rozbrojenia konwencjonalnego w Europie CFE-1.

Złomowaniu musiała ulec co najmniej połowa czołgów przejętych po b. Armii Radzieckiej, tak aby pozostało ich 6400 w europejskiej części Rosji. Ponadto pozostać mogło 11.480 transporterów i BWO, 3450 samolotów bojowych 890 śmigłowców bojowych, 6415 dział kalibru powyżej 100 mm. W limity CFE-1 nie wchodzi ponadto Flota Bałtycka. W sumie zatem po wszelkich redukcjach na przełomie wieków w europejskiej części Rosji pozostanie około czterdziestu dywizji wojsk lądowych, w tym 2-3 dywizje powietrzno-desantowe, 1-2 dywizje artylerii, 15-18 brygad artylerii oraz 18-20 brygad rakiet operacyjnych. W prognozowaniu stanu sił zbrojnych Rosji należy wziąć pod uwagę duże ścierające się ze sobą tendencje. Pierwsze z nich opowiada się za radykalnymi redukcjami sił zbrojnych do poziomu około 1.250 tys. żołnierzy we wszystkich rodzajach sił zbrojnych poza strategicznymi siłami odstraszania podporządkowanymi WNP. Przy uwzględnianiu limitów wynikających z ograniczeń Układu CFE-1 Rosja mogłaby przejść ze struktury dywizyjnej na strukturę brygadową. Z brygad zaś zestawiane byłyby korpusy. Zmianie uległaby funkcja okręgów wojskowych i stałyby się one wyłącznie elementami wojskowego systemu administracyjnego.

podporządkowanemu głównie potrzebom pokojowego okresu funkcjonowania sił zbrojnych. Oznaczałoby to demontaż potężnej "machiny" wojskowej. Przy tym rozwiązaniu znacznemu zmniejszeniu uległyby w wojskach lądowych także takie formacje rodzajów wojsk jak: inżynieryjno-saperskie, chemiczne, WRE oraz różnorodne jednostki zabezpieczenia. Niezależnie od tego istniałyby oczywiście strategiczne siły jądrowe, podporządkowane dowództwu WNP. Przedstawiona prognoza, choć bardzo prawdopodobna nie wykluczyła innych rozwiązań. Druga koncepcja - to pozostawienie sił zbrojnych Rosji w nie zmienionym kształcie. Prawdopodobne było też rozwiązanie polegające na bardzo powolnym ograniczaniem sił zbrojnych Rosji i utrzymywanie za wszelką cenę istniejących struktur organizacyjnych. Pozwalałyby na to nawet w dużym stopniu limity układu CFE-1. Redukcje sprzętu dotknęłyby wówczas przestarzałych generacji środków uzbrojenia. Była Armia Radziecka została podzielona na samym początku reformowania. Rosja przejęła kontrolę nad większością sił, z których stara się stworzyć "wielką armię rosyjską" oraz wydzielić Siły Powstrzymywania Strategicznego. Sam pomysł utworzenia strategicznych Sił POwstrzymywania można uznać za próbę zachowania sił zbrojnych większych niż to wynikało z możliwości ekonomicznych Rosji. W ich utrzymaniu mieliby partycypować partnerzy z WNP, mimo że faktycznie dowództwo spoczywałoby w rękach rosyjskich. Prognoza przyszłych sił zbrojnych Rosji musi uwzględniać również zmiany w uzbrojeniu i wyposażeniu. Zamierzenia takie były, jak można było przypuszczać, w znacznym stopniu hamowane przez kryzys gospodarczy, z drugiej strony zaś napędzne przez istniejący kompleks wojskowo-przemysłowy, który tracił rynek zbytu. W sytuacji radykalnego obniżania zapotrzebowania na sprzęt dominujące mogą okazać się działania na rzecz poprawy jego jakości i nowoczesności. Zmiany jakościowe polegałyby wtedy na zastępowaniu starych generacji sprzętu i uzbrojenia - nowymi.

2.6. Przebieg i perspektywa restrukturyzacji sił zbrojnych Federacji Rosji

Siły zbrojne Rosji są tworzone na bazie wojsk b. ZSRR stacjonujących na terytorium tego państwa oraz grup wojsk rozmieszczonych poza jego granicami. Ich stan liczebny w połowie 1992r. wynosił około 2.8 mln żołnierzy, a struktura organizacyjna pozostała taka sama jak w siłach zbrojnych b. ZSRR (strategiczne wojska rakietowe, wojska lądowe, wojska OP, wojska lotnicze, marynarka wojenna), w początkowej fazie utrzymywany został również wojskowo-administracyjny podział terytorialny. Plan tworzenia i resturkturyzacji sił zbrojnych Rosji jest realizowany w trzech etapach:

W ramach I etapu - do końca 1992r. było zaplanowane:

- utworzenie Ministerstwa Obrony Federacji Rosyjskiej;
- przeprowadzenie inwentaryzacji majątku b. AR;
- określenie statusu wojsk rosyjskich stacjonujących poza granicami kraju i kontynuacja ich wycofywania;
- - rozpoczęcie redukcji stanu liczebnego, uzbrojenia i sprzętu wojskowego;
- opracowanie prawnych podstaw budowy i funkcjonowania SZ FR;
- odtworzenie Uralskiego OW i reformowanie pozostałych OW.

Realizacja I etapu przebiegała planowo. Utworzono Ministerstwo Obrony, na czele z ministrem i sześcioma jego zastępcami, w tym dwoma pierwszymi (MO b. ZSRR miał 11 zastępców). W wyniku przeprowadzonych zmian, stan liczebny instytucji centralnych MO został zmniejszony o 6000 osób tj. o 27%. Zlikwidowano 140 etatów generalskich, 41 oddziałów, 140 wydziałów.

Po inwentaryzacji w siłach lądowych FR ujawniono nadwyżki sprzętu i zapasów amunicji do potrzeb etatowych. Około 70-75% uzbrojenia oceniano jako przestarzałe. We wszystkich OW stwierdzono

obniżenie sprawności techniczno-eksploatacyjnej uzbrojenia i sprzętu wojskowego oraz znaczne opóźnienia w stosunku do planowanych remontów i przeglądów technicznych. Przyczyną jest brak odpowiedniej liczby zakładów remontowych b. AR, z czego 80% zakładów remontu sprzętu pancernego i 50% zakładów naprawczych sprzętu samochodowego.

W ramach wycofywania wojsk z zagranicy, Rosja przyjęła ok. 100.000 żołnierzy, 2000 czołgów i 1500 środków artyleryjskich. Do 15.11.1992r. stan liczebny sił zbrojnych FR uległ zmniejszeniu o 180.000 żołnierzy, a do końca 1992r. zredukowano o kolejne 20.000. Ministerstwo Obrony przygotowuje propozycję w sprawie zatrudnienia osób cywilnych. Realizację przewidziano do końca 1994 r. Do 31.12.1992r. opracowano pakiet aktów normatywnych obowiązujących w wojsku. Podstawę stanowi ustawa "O obronie". W ramach restrukturyzacji OW podzielono Przywołżańsko- Uralski OW na dwa okręgi: Uralski I Przywołżański, natomiast Zakaukaski OW przekształcono w Grupę Wojsk Rosyjskich na Zakaukaziu. Ponadto rozformowano dowództwa i sztaby Turkiestańskiego OW, 4A i 7A Zakaukaskiego OW, ośmiu dywizji i dwóch uczelni wojskowych. Rozpatrywana jest ewentualność utworzenia dwóch nowych OW - Smoleńskiego i Woroneskiego.

Sztab Generalny w oparciu o wytyczne Ministerstwa Obrony przystąpił do opracowywania nowych planów strategicznych. Na ukończeniu znajdują się plany przejścia ze struktur armijno-dywizyjnych na korpuśno-brygadowe oraz nowa struktura sił lądowych i marynarki wojennej.

Etap II na lata 1993-94 zakłada:

- rozpoczęcie formowania sił szybkiego reagowania zdolnych do podjęcia działań w dowolnym rejonie Rosji: siły te mają się składać z jednostek powietrzno-desantowych, lekkich brygad zmotoryzowanych, jednostek lotnictwa transportowego oraz pododdziałów śmigłowców bojowych. Zakończenie ich formowania planuje się na 1995 rok. Już w 1992 r. przystąpiono do organizowania czterech brygad zmotoryzowanych przewidzianych do tych sił;

- utworzenie zgrupowań wojsk odpowiadających współczesnym realiom i zgodnych z przyjętymi przez Rosję zobowiązaniami, będą one w stanie wykonać w pełnym wymiarze stawiane przed nimi zadania, priorytet nadano zgrupowaniom strategicznych sił jądrowych;

- kontynuację redukcji stanu liczebnego sił zbrojnych i likwidację jednostek o niepełnych stanach etatowych;

- przejście w siłach lądowych na nowe struktury korpuśno-brygadowe, do 1995r. liczba korpusów ma wzrosnąć 1.5-krotnie, liczba brygad 6-krotnie, a liczba dywizji zmniejszy się 3-krotnie.

W trakcie realizacji I i II etapu ogólny stan liczby sił zbrojnych zostanie zmniejszony o 700.000 żołnierzy i wyniesie ok. 2.1 mln w 1995r.

W etapie III w latach 1995-99 przewidziano:

- radykalne przekształcanie struktury sił zbrojnych oraz zmianę podziału wojskowo-administracyjnego terytorium Rosji;

- rozdzielenie funkcji operacyjnych i administracyjnych w kierownictwie ministerstwa;

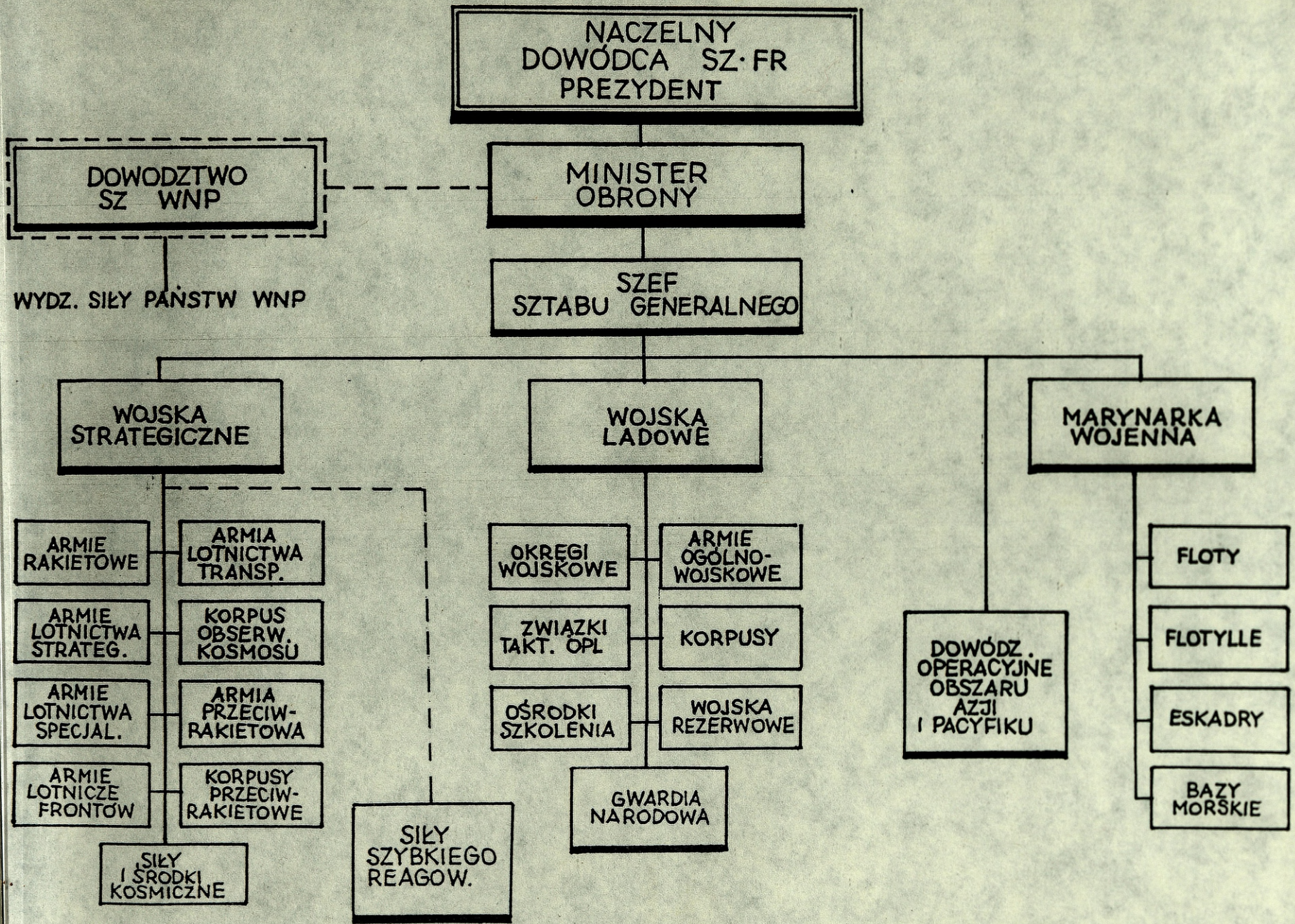
- przekształcenie obecnych dowództw rodzajów sił zbrojnych na odpowiadające im struktury organizacyjne w Ministerstwie Obrony;

- utworzenie terytorialnych dowództw operacyjnego kierowania wojskami, ich współdziałanie ma zapewnić Rada Wojskowa Dowództw utworzona przy szefie Sztabu Generalnego SZ FR;

- zmniejszenie stanu liczebnego sił zbrojnych do ok.1.5 mln żołnierzy;

- gruntowną zmianę organizacji wszystkich szczebli dowodzenia, a także Ministerstwa Obrony.

Jeden z wariantów organizacji sił zbrojnych Federacji Rosji przedstawia rys.5.

Rys. 5. Przewidywana organizacja sił zbrojnych Federacji Rosji (wariant)

3. STAN AKTUALNY LOTNICTWA SIŁ ZBROJNYCH WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁOŚCI PAŃSTW

W wyniku zaistniałych wydarzeń w krajach nadbałtyckich i ogłoszeniu przez te państwa deklaracji niepodległościowych sytuacja ówczesnego Związku Radzieckiego zaczęła się komplikować. Wkrótce także Ukraina i Białoruś złożyły podobne deklaracje. Jednak duże ilości wojska b. Armii Radzieckiej stacjonujące na ich terytoriach stanowiły poważną przeszkodę w całkowitym usamodzielnieniu się tych państw. Niezależnie od tego Białoruś zdecydowała się traktować stacjonujące na jej terytorium wojska jako białoruskie. Natomiast Ukraina decyzję o utworzeniu narodowych sił zbrojnych zawarła w ustawie Rady Najwyższej Ukrainy z dnia 23.10.1991r. W dniach 2-4.09.92r. na odbytym posiedzeniu Rady Ministrów Obrony WNP (Azerbejdżan, Mołdawię i Gruzję reprezentowali przedstawiciele w randze obserwatorów), przyjęto projekty 14 dokumentów regulujących zasady współdziałania w zakresie: dowodzenia, łączności, przestrzeni powietrznej WNP i zasad wykonywania lotów, a także przenoszenia kadry z byłych jednostek Armii Radzieckiej do narodowych sił zbrojnych. Nie uzyskano natomiast porozumienia w sprawie dowodzenia siłami strategicznymi oraz podziału Floty Czarnomorskiej. Podczas konferencji w Taszkiencie z ogólnego limitu uzbrojenia przydzielonego dla byłego ZSRR - przez układ CFE-1, poszczególne państwa otrzymały swoje limity podstawowego uzbrojenia. Zaproponowany podział odbył się według następujących kryteriów: powierzchnia kraju, liczba ludności oraz długość granic. Każde z państw WNP otrzymały także swoje limity lotnictwa co ilustruje tabela 2.

Tabela 2

ROZDZIAŁ LIMITÓW LOTNICTWA PRZEWIDZIANYM UKŁADEM CFE-1 DLA ZSRR POMIĘDZY PAŃSTWA WNP

PAŃSTWO	PROCENTOWY UDZIAŁ UZBROJENIA	LOTNICTWO	
		SAMOLOTY BOJ.	ŚMIGŁOWCE BOJ.
ROSJA	54.1	3450	890
UKRAINA	21.8	1090	330
BIAŁORUŚ	6.6	260	80
POZOSTAŁE PAŃSTWA	17.5	350	200

3.1. Ogólna organizacja i miejsce sił powietrznych w strukturze organizacyjnej sił zbrojnych Wspólnoty Niepodległych Państw

Siły zbrojne Wspólnoty Niepodległości Państw odziedziczyły po byłej Armii Radzieckiej prawie[1/] cały skład lotnictwa. W ówczesnej organizacji każdy rodzaj sił zbrojnych posiadał w swoim składzie jednostki różnych rodzajów lotnictwa np. Strategiczne Wojska Rakietowe posiadały w swoim składzie samodzielne pododdziały lotnictwa. Były to samoloty - stanowiska dowodzenia zabezpieczające sprawne dowodzenie bronią rakietową w okresie zagrożenia. Siły Powietrzne (WWS - Wojenno-Wozduszne Siły) jako jeden z rodzajów sił zbrojnych posiada na wyposażeniu największą część ogółu lotnictwa. Siły powietrzne dzielą się na: lotnictwo dalekiego zasięgu (LDZ) - strategiczne; lotnictwo operacyjne (frontowe); lotnictwo wojsk lądowych[2/] i lotnictwo transportowe (LT). W ich skład wchodzą następujące rodzaje lotnictwa: lotnictwo bombowe, myśliwsko-bombowe, szturmowe, myśliwskie, rozpoznawcze, transportowe i pomocnicze (specjalne), a także również oddziały i pododdziały innych rodzajów wojsk (chemiczne, łączności, radiotechniczne, WRE, ratownictwa lotniczego, jądrowo-techniczne, rakietowo-techniczne, zabezpieczenia technicznego i meteorologicznego) oraz oddziały i pododdziały tyłów (logistyki).

[1/] Jednostki sił powietrznych bazujących na terytoriach Ukrainy i Gruzji weszły w skład narodowych sił zbrojnych tych państw.

[2/] Operacyjnie podporządkowane pod dowództwo wojsk lądowych.

- LOTNICTWO DALEKIEGO ZASIĘGU - (LDZ) - STRATEGICZNE

Podlega bezpośrednio pod naczelne dowództwo strategicznych sił powstrzymywania. W skład lotnictwa dalekiego zasięgu wchodzi: lotnictwo bombowe, rozpoznawcze i pomocnicze (specjalne) - wyposażone w samoloty latające stanowiska dowodzenia, samoloty tankowania powietrznego, walki radioelektronicznej, transportowe, łączności i inne.

- LOTNICTWO OPERACYJNE (FRONTOWE)

Jest środkiem podlegającym naczelnemu dowódcy sił zbrojnych na danym teatrze działań wojennych (TDW), dowódcom frontów (okręgów wojskowych) lub grup wojsk.
Lotnictwo operacyjne tworzą następujące rodzaje: lotnictwo bombowe średniego zasięgu, myśliwsko-bombowe, szturmowe, myśliwskie, rozpoznawcze, transportowe i pomocnicze (specjalne) - walki radioelektronicznej, łączności, ratownictwa, sanitarne itp.

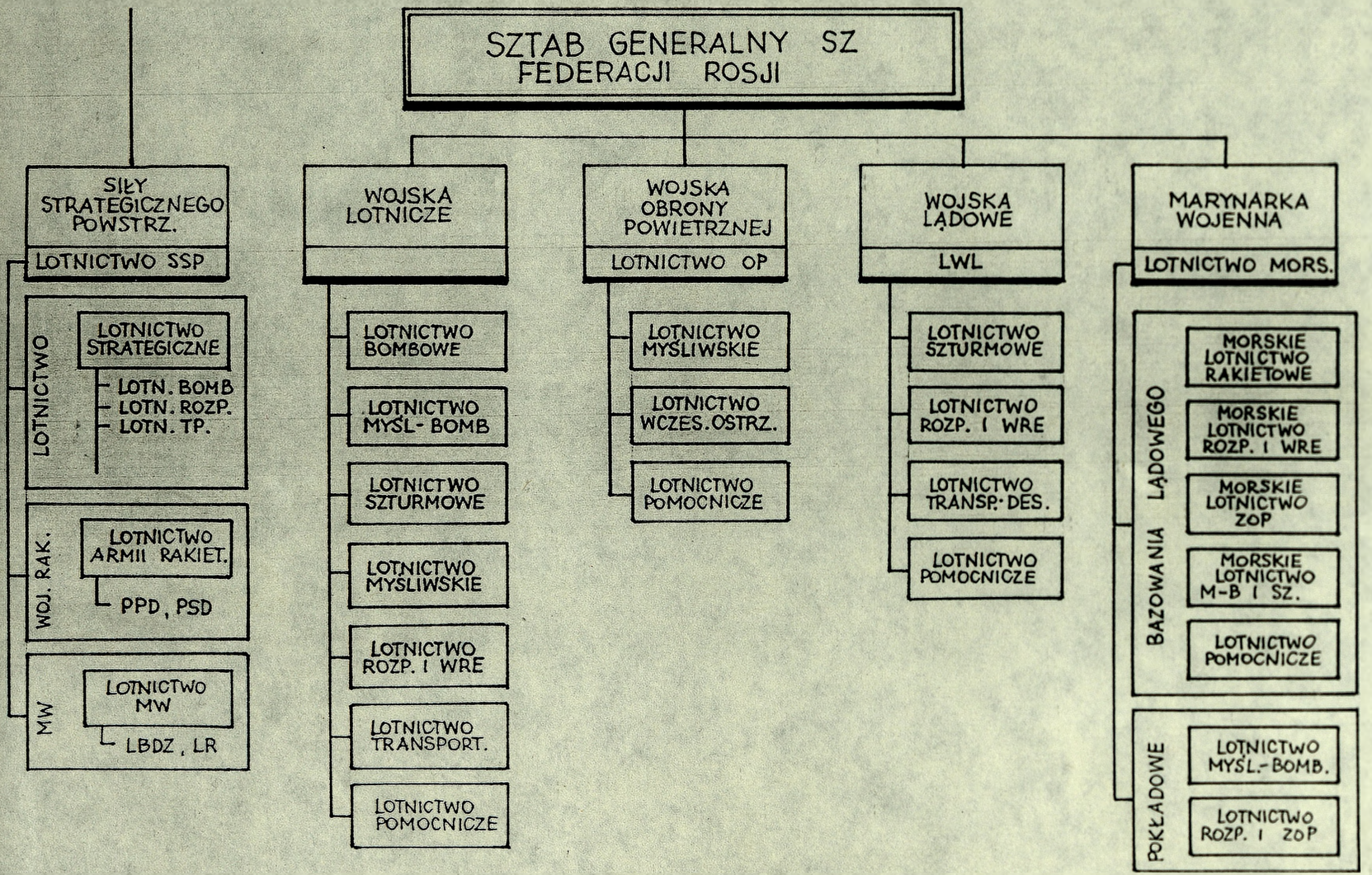
- LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH - (ze względu na bezpośrednią podległość poszczególnym dowództwom związków operacyjnych wojsk lądowych - zostanie omówione oddzielnie jako lotnictwo rodzaju sił zbrojnych.

- LOTNICTWO TRANSPORTOWE (LT)

Ze względu na swoje przeznaczenie podlega bezpośrednio naczelnemu dowództwu sił zbrojnych WNP. Lotnictwo transportowe składa się z następujących rodzajów lotnictwa: lotnictwa transportowego (wyposażonego w ciężkie samoloty transportowe), pomocniczego (specjalnego) - walki radioelektronicznej, łączności, sanitarnego i innego.

Ogólną strukturę organizacyjną lotnictwa sił zbrojnych ukazuje rys.6.

S.38

Rys. 6. Organizacja lotnictwa poszczególnych rodzajów sił zbrojnych WNP

Struktura organizacyjna sił powietrznych obejmuje - armie lotnicze (AL) - są to związki operacyjne lotnictwa podległe w zależności od przeznaczenia bezpośrednio Naczelnemu Dowódcy Sił Zbrojnych (tzw. armie lotnictwa strategicznego - ALS), lub Naczelnemu Dowódcy Sił Zbrojnych na TDW, GW (tzw. armie lotnicze przeznaczenia operacyjnego - AL). Przeznaczone są one do zwalczania obiektów przeciwnika o znaczeniu strategicznym i operacyjnym w strategicznych i frontowych operacjach na TDW.

W skład armii lotniczych wchodzą związki taktyczne lotnictwa bombowego, myśliwskiego, myśliwsko-bombowego, oddziały lotnictwa rozpoznawczego i pododdziały lotnictwa pomocniczego (WRE, tankowania powietrznego, łączności i innych).

Do głównych zadań sił powietrznych należą:

- udział w wywalczaniu i utrzymaniu panowania w powietrzu;
- zwalczanie środków rakietowo-jądrowych;
- wsparcie lotnicze wojsk lądowych (marynarki wojennej);
- zwalczanie odwodów;
- wzbranianie przegrupowania (manewru) wojsk przeciwnika;
- osłona wojsk i obiektów przed rozpoznaniem i uderzeniami przeciwnika z powietrza;
- niszczenie obiektów wojskowych, przemysłowych, energetycznych i administracyjno-politycznych;
- niszczenie węzłów komunikacji lądowej, morskiej i powietrznej;
- desantowania desantów powietrznych;
- prowadzenie rozpoznania powietrznego;
- transport wojsk, sprzętu i ładunków drogą powietrzną;
- inne zadania.

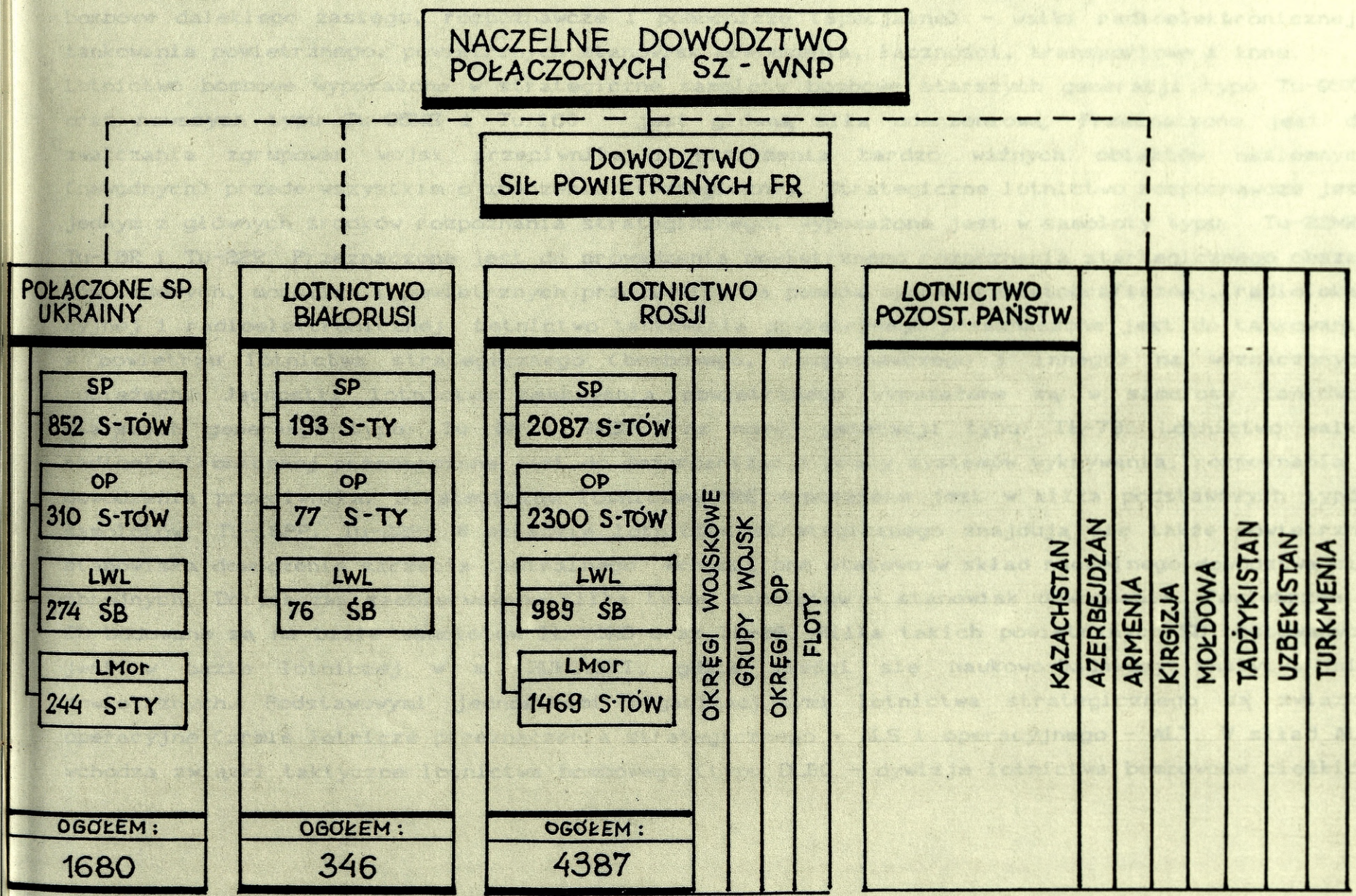
W składzie sił powietrznych WNP występują siły powietrzne poszczególnych państw, które aktualnie przechodzą proces organizacji (Białoruś, Ukraina, Kazachstan, Uzbekistan, Azerbejdżan, Mołdawa,

Kirgizja) oraz reorganizacyjny w Federacji Rosji. Nowo powstające siły powietrzne w poszczególnych państwach zaczątek swój biorą od jednostek lotniczych byłego lotnictwa Armii Radzieckiej stacjonujących na ich terytoriach. Białoruś na mocy obustronnego porozumienia z Federacją Rosyjską przejęła tylko część lotnictwa frontowego, natomiast jednostki strategiczne podporządkowane są Federacji Rosyjskiej. Inna sytuacja panuje natomiast na Ukrainie. W zakresie lotnictwa Ukraina zachowała wszystko co było na jej terytorium, niekiedy nawet ponad swoje potrzeby. Przejęła także część 46 Armii Lotnictwa Strategicznego (46 ALS). W styczniu 1993r. postanowieniem prezydenta Ukrainy L. KRAWCZUKA połączono Wojska Lotnicze oraz Wojska Obrony Powietrznej w jeden rodzaj sił zbrojnych. Dowódcą połączonego lotnictwa Ukrainy został generał porucznik W. ANTONIEC.

W innych państwach WNP sytuacja jest bardziej stabilna. Kazachstan rozpoczął formowanie nowych sił powietrznych z dowództwem w Ałma-Acie. Natomiast cała 79 DLBC stacjonująca w Siemipałatyńsku wchodzi w skład strategicznych sił odstraszania i jest w jurystykcji Federacji Rosyjskiej. Uzbekistan organizuje siły powietrzne na bazie jednostek lotniczych byłego ZSRR. Podobnie postępuje także Tadżykistan i Kirgizja.
Skład sił powietrznych WNP oraz ich strukturę organizacyjną ukazuje rys. 7.

3.2. Lotnictwo dalekiego zasięgu - LDZ (strategiczne)

Jest środkiem w dyspozycji naczelnego dowództwa strategicznych sił powstrzymywania w szczególnych wypadkach może podlegać naczelnemu dowódcy sił zbrojnych na danym teatrze działań wojennych. Przeznaczone jest do zwalczania zgrupowań wojsk lądowych, lotniczych i marynarki wojennej (lotniskowcowych zgrupowań uderzeniowych itp.) przeciwnika, niszczenia jego obiektów wojskowych, przemysłowych, energetycznych, polityczno-administracyjnych i węzłów komunikacyjnych, a także do prowadzenia strategicznego rozpoznania powietrznego i walki

Rys. 7. Skład sił powietrznych poszczególnych państw WNP

radioelektronicznej. W skład lotnictwa strategicznego wchodzą następujące rodzaje lotnictwa: bombowe dalekiego zasięgu, rozpoznawcze i pomocnicze (specjalne) - walki radioelektronicznej, tankowania powietrznego, powietrznych stanowisk dowodzenia, łączności, transportowe i inne. Lotnictwo bombowe wyposażone w strategiczne samoloty bombowe starszych generacji typu Tu-95KS oraz nowszych typu Tu-95MS i Tu-160 - jest główną siłą uderzeniową. Przeznaczone jest do zwalczania zgrupowań wojsk przeciwnika i niszczenia bardzo ważnych obiektów naziemnych (nawodnych) przede wszystkim o znaczeniu strategicznym. Strategiczne lotnictwo rozpoznawcze jest jednym z głównych środków rozpoznania strategicznego, wyposażone jest w samoloty typu: Tu-22MR, Tu-16R i Tu-22R. Przeznaczone jest do prowadzenia powietrznego rozpoznania startegicznego obszarów lądowych, morskich i powietrznych przeciwnika za pomocą aparatury fotograficznej, radiolokacyjnej i radioelektronicznej. Lotnictwo tankowania powietrznego przeznaczone jest do tankowania w powietrzu lotnictwa strategicznego (bombowego, rozpoznawczego i innego) na wyznaczonych rubieżach. Jednostki lotnictwa tankowania powietrznego wyposażone są w samoloty tankowce starszych generacji typu: Tu-16N i 3MS2 oraz nowej generacji typu: IŁ-78. Lotnictwo walki radioelektronicznej przeznaczone jest do dezorganizacji pracy systemów wykrywania, rozpoznania i dowodzenia przeciwnika. Strategiczne lotnictwo WRE wyposażone jest w kilka podstawowych typów samolotów: Tu-16PP, Tu-22P. W składzie lotnictwa strategicznego znajdują się także powietrzne stanowiska dowodzenia szczebla centralnego. Wchodzą one etatowo w skład naczelnego dowództwa sił zbrojnych. Dotychczas zaobserwowano kilka typów samolotów - stanowisk dowodzenia. Powietrzne - SD budowane są na bazie samolotów IŁ-76MD oraz IŁ-86. Kilka takich powietrznych SD testowanych jest w bazie lotniczej w m. ŻUKOWSKI, gdzie mieści się naukowo-badawczy instytut sił powietrznych. Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi lotnictwa strategicznego są związki operacyjne (armie lotnicze przeznaczenia strategicznego - ALS i operacyjnego - AL). W skład ALS wchodzą związki taktyczne lotnictwa bombowego (typu DLBC - dywizje lotnictwa bombowców ciężkich

lub DLB - dywizje lotnictwa bombowego) w ilości 2-3 dywizji; związki taktyczne lotnictwa myśliwskiego (1-2 DLM), oddziały strategicznego lotnictwa rozpoznawczego (1-2 splr); oraz oddziały i pododdziały lotnictwa pomocniczego (np. plWRE pltp[1/] i innych).

W skład sił zbrojnych WNP wchodzą: związki operacyjne i taktyczne lotnictwa strategicznego Federacji Rosyjskiej i Ukrainy. Podporządkowane są one naczelnym dowództwom poszczególnych państw. Na terytorium Federacji Rosyjskiej znajduje się większość sił lotnictwa strategicznego (46 ALS, 30 ALS i 36 ALS), natomiast na Ukrainie stacjonuje 106 GLDZ w składzie (13 DLBC, 15 DLBC oraz 184 plbc[2/] w m. Priłuki wyposażony w najnowsze bombowce Tu-160, oraz pułk bombowców ciężkich starszej generacji Tu-95MS w m. UZIN. Na terytorium Ukrainy pozostała także eskadra samolotów tankowania powietrznego wyposażona w samoloty-cysterny typu IŁ-78. Wchodziła ona organizacyjnie w skład 43 CSLS i zabezpieczała działania bojowe 46 ALS.

Część zasadnicza lotnictwa strategicznego Federacji Rosji rozmieszczona jest w europejskiej części terytorium byłego ZSRR (46, 36 ALS), pozostała około 30% znajduje się w azjatyckiej części (30 ALS). W uzbrojeniu lotnictwa strategicznego SZ WNP znajduje się ogółem 1244 samoloty bojowe ze składu poszczególnych rodzajów sił zbrojnych (siły powietrzne, lotnictwo morskie) w tym:

- 182 samoloty bombowe dalekiego zasięgu
  (162 Tu-95MS i 20 Tu-160);

[1/] pułk lotnictwa tankowania powietrznego.

[2/] 184 plbc ze względu na brak odpowiedniej ilości części oraz serwisu fabrycznego (fabryka znajduje się na terytorium Federacji Rosyjskiej m. KAZAŃ) - praktycznie nie wykonuje lotów.

- 410 samolotów bombowych średniego zasięgu
  (120 Tu-22M2,3,4; 100 Tu-22 i 190 Tu-16);
  (55 Tu-22R, 30 Tu-16R);
- 85 samolotów rozpoznania strategicznego
- 34 samoloty walki radioelektronicznej
  (24 Tu-16PP; Tu-22P;
- 69 samolotów tankowania powietrznego
  (25 3MS2, 9 Tu-16N, 35 IŁ-78);
- 464 samoloty myśliwskie, myśliwsko-bombowe i rozpoznawcze z byłej 4 AL[1/] oraz 24 AL.

W europejskiej części b. ZSRR bazuje ogółem 973 samoloty w tym:

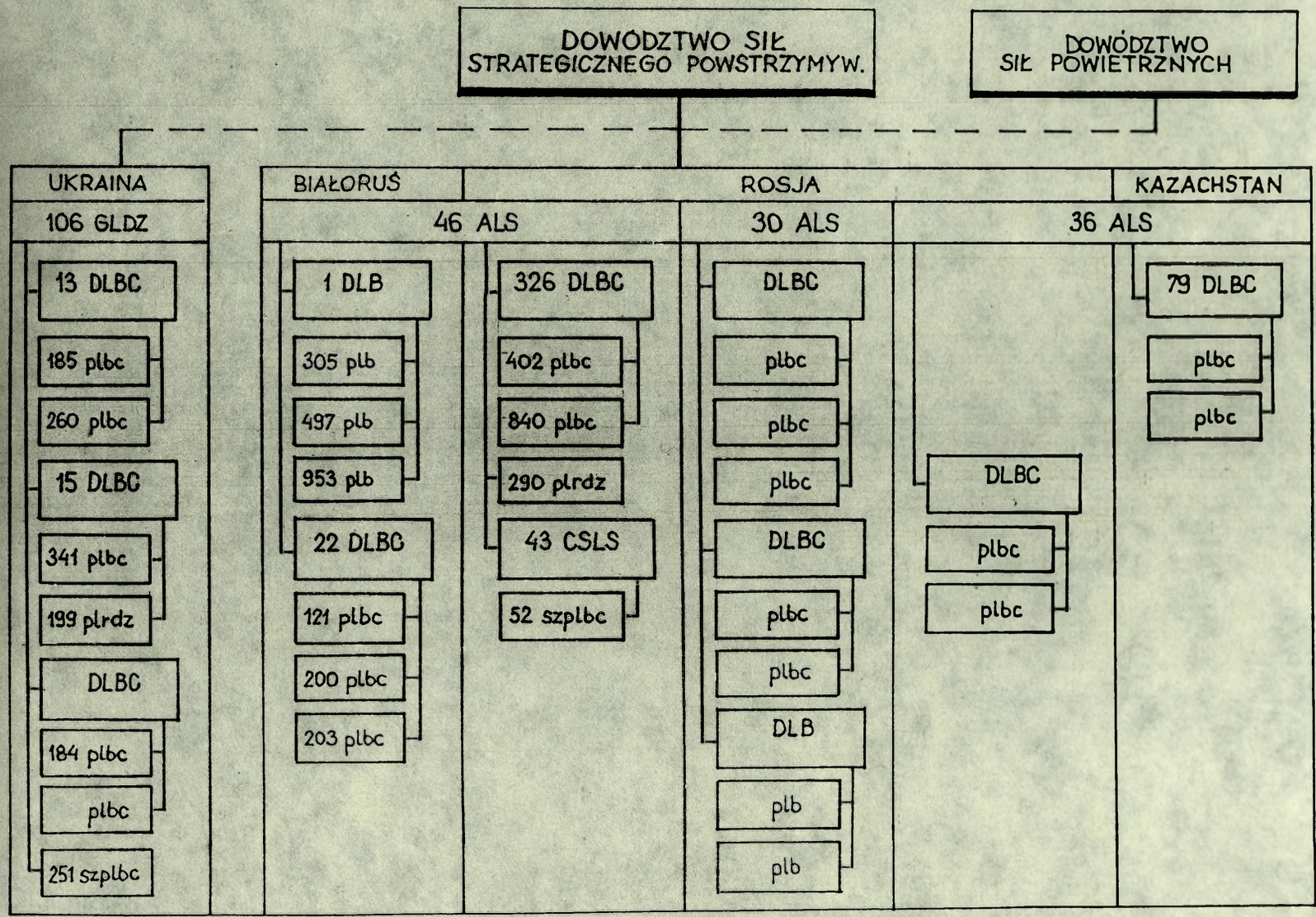
- 317 samolotów ze składu 46 ALS - m. Smoleńsk;
- 143 samoloty ze składu 36 ALS - m. Moskwa;
- 298 samolotów ze składu 24 AL - m. Winnica;
- 166 samolotów ze składu byłej 4 AL;
- 49 samolotów ze składu 43 CSLS m. Riazań.

W azjatyckiej części b. ZSRR rozmieszczono 271 samolotów w tym:

- 271 samolotów ze składu 30 ALS m. Irkuck;

Organizację i skład lotnictwa strategicznego WNP przedstawia rys.8.

[1/] 4 AL - bazowała na terytorium Polski, w 1992 roku została przebazowana do Rosji - tam część jednostek rozformowano (149 DLB i 582 plm) resztę włączono do istniejących związków.

Rys. 8. Organizacja i skład lotnictwa strategicznego WNP

3.3. Lotnictwo operacyjne (frontowe)

Jest środkiem podlegającym naczelnemu dowództwu sił zbrojnych na TDW i dowódcom frontów (okręgów wojskowych); grup wojsk. Przeznaczone jest do zwalczania środków rakietowo-jądrowych i lotnictwa przeciwnika, odwodów i innych obiektów o znaczeniu operacyjnym, wsparcia lotniczego wojsk lądowych (marynarki wojennej), a przede wszystkim niszczenia obiektów ruchomych (naziemnych i nawodnych) o znaczeniu operacyjno-taktycznym i taktycznym, osłony wojsk i obiektów, ubezpieczenia przelotów lotnictwa dalekiego zasięgu, lotnictwa morskiego i transportowego, desantowania i wsparcia desantów powietrznych i morskich, przewozów drogą powietrzną wojsk i innych ładunków oraz prowadzenia operacyjnego i taktycznego rozpoznania powietrznego oraz walki radioelektronicznej. W skład lotnictwa operacyjnego (frontowego) wchodzą: lotnictwo bombowe, myśliwsko-bombowe, szturmowe, myśliwskie, rozpoznawcze, transportowe i pomocnicze (specjalne) - WRE, łączności, ratownictwa, sanitarne itp.
W składzie lotnictwa operacyjnego występuje lotnictwo bombowe wyposażone w samoloty bombowe o przeznaczeniu operacyjnym typu Su-24. Głównym zadaniem tego lotnictwa jest zwalczanie zgrupowań wojsk przeciwnika i niszczenie ważnych obiektów naziemnych i morskich o znaczeniu operacyjnym. Zasadniczą siłę lotnictwa operacyjnego stanowi lotnictwo myśliwsko-bombowe wyposażone w różne typy samolotów. Lotnictwo to jest uniwersalnym środkiem uderzeniowym i przeznaczone jest do zwalczania wojsk lądowych, obiektów naziemnych (morskich), przede wszystkim ruchomych o znaczeniu taktycznym i operacyjnym. Może również być angażowane do zwalczania celów (obiektów) powietrznych i prowadzenia rozpoznania powietrznego. Do podstawowych typów samolotów myśliwsko-bombowych wchodzących w skład jednostek należą: MiG-27 oraz Su-17 i jego liczne wersje: Su-17M, M2, M3, M4.

Lotnictwo szturmowe przeznaczone jest do zwalczania obiektów naziemnych (morskich), przede wszystkim mobilnych, o małych rozmiarach, usytuowanych w pobliżu rubieży styczności bojowej wojsk o znaczeniu taktycznym. Może być angażowane do zwalczania śmigłowców w powietrzu, prowadzenia rozpoznania, walki radioelektronicznej i innych zadań. Aktualnie na wyposażeniu lotnictwa szturmowego znajduje się jeden typ samolotu: Su-25. Wszedł on masowo do uzbrojenia po przeprowadzeniu szeregu testów podczas wojny w Afganistanie.

Lotnictwo myśliwskie wyposażone w różne typy samolotów myśliwskich, jest podstawowym środkiem walki z środkami napadu powietrznego przeciwnika. Przeznaczone jest do zwalczania samolotów, śmigłowców i środków bezpilotowych przeciwnika w powietrzu. Może być również angażowane do zwalczania obiektów naziemnych (morskich) oraz prowadzenia rozpoznania powietrznego na głębokość taktyczną. Na wyposażeniu lotnictwa myśliwskiego znajdują się samoloty typu: MiG-23MŁD i MiG-29.

Lotnictwo rozpoznawcze jest głównym środkiem rozpoznania powietrznego lotnictwa frontowego. Przeznaczone jest do prowadzenia rozpoznania powietrznego obiektów naziemnych (morskich) przeciwnika na głębokość taktyczną i operacyjną. Jednostki lotnictwa rozpoznawczego wyposażone są w samoloty typu Su-24MR, Su-17R, MiG-25RB i jego wersje. Zadania związane z transportem powietrznym wojsk i sprzętu, desantowaniem operacyjnych i taktycznych desantów, a także zabezpieczeniem manewru wojsk lądowych i lotnictwa - wykonuje lotnictwo transportowe. Wyposażone jest w średnie samoloty transportowe i śmigłowce. W składzie lotniczych jednostek transportowych są samoloty typu: An-12, An-26, IŁ-76 oraz śmigłowce Mi-6, Mi-10, Mi-26, Mi-8, Mi-17 oraz lekkie transportowo-łącznikowe Mi-2. Lotnictwo pomocnicze (specjalne) jest ważnym środkiem zabezpieczającym działania lotnictwa bojowego. Przeznaczone jest do wykonywania szeregu zadań o charakterze zabezpieczającym (walki radioelektronicznej, zabezpieczenia dowodzenia i łączności, korygowaniem ognia, prowadzenia rozpoznania skażeń, rozpoznania inżynieryjnego ratownictwa lotniczego, tankowania samolotów w powietrzu, ewakuacji rannych oraz wykonywania innych zadań.

Lotnictwo WRE wyposażone jest w samoloty typu: Jak-28PP, MiG-25BM, Su-24MP oraz śmigłowce Mi-8PP oraz Mi-17PP. Dowodzenie i zabezpieczenie łączności wykonują specjalne samoloty i śmigłowce typu: An-26, Mi-6, Mi-9. Do rozpoznania skażeń wykorzystuje się śmigłowce typu Mi-24RCh, natomiast ratownictwo lotnicze dysponuje śmigłowcami Mi-8, Mi-17, Mi-2. Aczkolwiek w lotnictwie operacyjnym nie wykorzystuje się samolotów tankowania powietrznego, to jednak wszystkie wersje bombowców Su-24M wyposażono w instalacje poboru paliwa od tankowców powietrznych. Ponadto zmodernizowano część samolotów Su-24M przystosowując je do roli tankowców powietrznych (instalacja UPAZ-A). Lotnictwo sanitarne posiada etatowe środki przystosowane do przewozu chorych i rannych (An-26, Mi-8, Mi-17, An-2), ponadto do tego celu mogą być wykorzystywane po uprzednim przygotowaniu niemal wszystkie samoloty i śmigłowce transportowe i pasażerskie.

Lotnictwo operacyjne (frontowe) zorganizowane jest w związki operacyjne - armie wchodzące w skład wojsk frontów lub grup wojsk. Armia lotnicza o przeznaczeniu operacyjnym przeznaczona jest do wykonywania zadań w operacjach frontów. AL może brać także udział w operacjach przeciwpowietrznych i powietrznych na TDW, a także w operacjach morskich, desantowych i operacjach przeciwdesantowych. W skład wchodzą związki taktyczne i samodzielne oddziały różnych rodzajów lotnictwa operacyjnego, a także lotnictwa wojsk lądowych. Najczęściej w skład AL pierwszorzutowej wchodzą: 2-3 dywizje lotnictwa myśliwskiego (DLM); 1-2 dywizje lotnictwa myśliwsko-bombowego (DLMB); samodzielne pułki lotnictwa bombowego (plb); szturmowego (plsz); rozpoznawczego (plr), transportowego (plt), a także samodzielne pułki śmigłowców bojowych, transportowych. Dowodzenie AL zabezpiecza pułk łączności lotniczej. Mogą także występować samodzielne pododdziały (eskadry) dowodzenia, rozpoznania, WRE, a także pododdziały innych rodzajów wojsk i służb. Niekiedy w skład mogą wchodzić dywizje lotnictwa bombowego (DLB). W uzbrojeniu lotnictwa operacyjnego znajduje się około 4300 samolotów bojowych, w tym około 1700 nosicieli broni jądrowej. W europejskiej części b. ZSRR stacjonuje lotnictwo operacyjne w sile

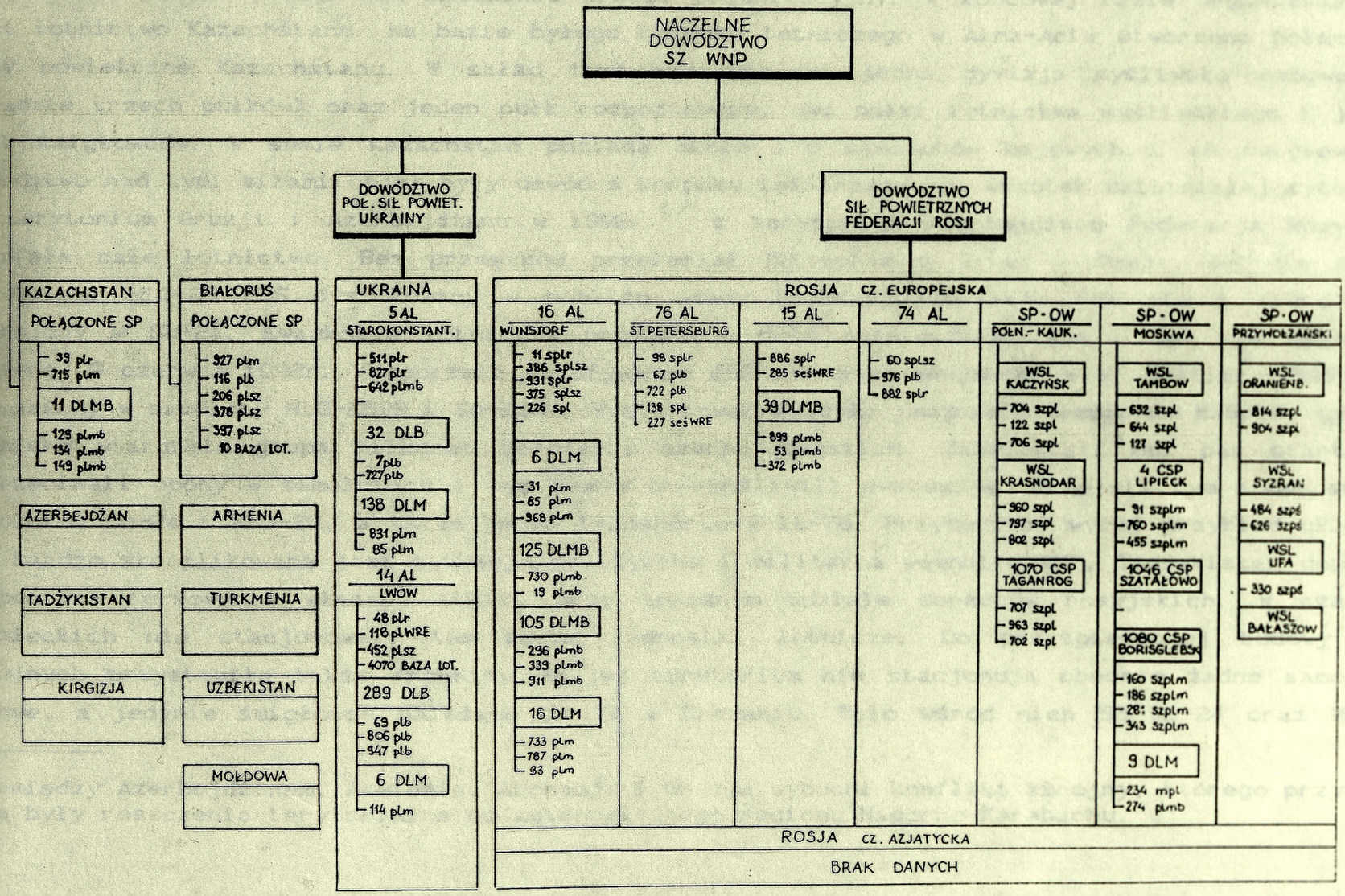
równoważnej - 10 armii lotniczych, które posiadają na uzbrojeniu około 3200 samolotów bojowych, w tym około 1400 nosicieli broni jądrowej (350 Su-17, 750 Su-24, 300 MiG-27). W części azjatyckiej rozmieszczonych jest około 1100 samolotów bojowych różnych typów (Su-17, Su-24, MiG-25, MiG-27, MiG-29).

W europejskiej części terytorium WNP w skład lotnictwa operacyjnego wchodzą: siły powietrzne poszczególnych państw (rys.9). Największą ich część stanowią siły powietrzne Federacji Rosji, drugą znaczną część posiada Ukraina, która przejęła 5 AL, 14 AL w całości oraz 13 DLBC i część 15 DLBC. Białoruś dysponuje 77 samolotami lotnictwa myśliwskiego, szturmowego i bombowego. Pozostałe państwa WNP[1/] dysponują swoim narodowym lotnictwem, które ze względu na swoją szczupłość połączone są razem z innymi rodzjami lotnictwa. Posiadają one przeważnie sprzęt starszych generacji (MiG-23, Su-17).

Poszczególne armie lotnicze w okresie pokoju podporządkowane są do odpowiednich grup wojsk (np. 15 AL zabezpiecza działania Północno-Zachodniej Grupy wojsk rozmieszczonej na terytorium Obwodu Kaliningradzkiego, państw bałtyckich i Białorusi. Natomiast niektóre okręgi wojskowe posiadają wydzielone siły powietrzne, które bazując na terytorium danego okręgu przeznaczone są do zabezpieczenia działań bojowych wojsk lądowych tego okręgu (np. siły powietrzne Moskiewskiego Okręgu Wojskowego, siły powietrzne Północno-Kazachstańskiego Okręgu Wojskowego). Siły te niekiedy też tworzą jednostki szkolne, centra szkolenia oraz szkoły lotnicze. Aktualnie w związku z reorganizacją sił powietrznych związaną z przebazowywaniem kolejnych jednostek z terytoriów spoza b. ZSRR, likwiduje się część jednostek szkolnych i szkół (np. szkoła lotnicza w Iejsku została zlikwidowana, a w miejsce tej szkoły przebazowano 1 DLB z Lidy na Białorusi, miejsce szkoły lotniczej w Orenburgu zajmuje 18 DLTr przebazowana z Litwy. Siły powietrzne

---

[1/] Azerbejdżan, Kazachstan, Mołdowa, natomiast Armienia, Tadżykistan, Uzbekistan - nie posiadają własnego narodowego lotnictwa.

Rys. 9. Struktura organizacyjna sił powietrznych (lotnictwa operacyjnego) WNP

miejsce szkoły lotniczej w Orenburgu zajmuje 18 DLTr przebazowana z Litwy. Siły powietrzne pozostałych państw przechodzą aktualnie proces organizacyjny. W końcowej fazie organizacyjnej jest lotnictwo Kazachstanu. Na bazie byłego korpusu lotniczego w Ałma-Acie utworzono połączone siły powietrzne Kazachstanu. W skład tych sił wchodzi jedna dywizja myśliwsko-bombowa (w składzie trzech pułków) oraz jeden pułk rozpoznawczy, dwa pułki lotnictwa myśliwskiego i jeden pułk śmigłowców. W sumie Kazachstan posiada około 170 samolotów bojowych i 48 śmigłowców. Dowództwo nad tymi siłami objął były dowódca korpusu lotniczego. Na wskutek zaistniałej sytuacji na terytorium Gruzji i Azerbajdżanu w 1992r.[1/] z terytorium Azerbejdżanu Federacja Rosyjska wycofała całe lotnictwo. Bez przeszkód przeleciał 60 splsz z Sitaj - Czaju, 82 plm OP z samolotami MiG-25 PDS dyslokowany w pobliżu osady Nasosnyj, a także 976 plb z Kiurdamiru uzbrojony w Su-24. Ewakuację lotnictwa prowadzono dość pośpiesznie, ale i tak nie wszędzie zdążono. 9 czerwca 1992r. rozpoczęto wycofywanie 882 plr stacjonującego w m. Dalliar. Pułk był wyposażony w samoloty MiG-25RB i Su-24MR. Wystartować zdążyło jedynie 8 samolotów MiG-25, gdy na lotnisko wtargnęła grupa kilkuset żołnierzy azerbejdżańskich. Zablokowali oni pas startowy, poprzecinali opony w samolotach i tym samym uniemożliwili ewakuację. Przejęli tym sposobem 16 samolotów Su-24 i MiG-25, a także jeden transportowy IŁ-76. Przytoczony wyżej przykład ukazuje jak bardzo skomplikowana jest sytuacja polityczna i militarna wewnątrz WNP. Tadżykistan dopiero rozpoczyna formowanie własnej armii, przy znacznym udziale doradców rosyjskich. W czasach radzieckich nie stacjonowały tam żadne jednostki lotnicze. Do przyspieszonej budowy sił zbrojnych przystąpiła także Armenia. Na jej terytorium nie stacjonują obecnie żadne samoloty bojowe, a jedynie śmigłowce należące do 7A w Erewaniu. Było wśród nich 55 Mi-24 oraz Mi-8.

[1/] Pomiędzy Azerbejdżanem, Armienią, Abchazją i Gruzją wybuchł konflikt zbrojny, którego przyczyną były roszczenia terytorialne do autonomicznego regionu Nagorno-Karabachu.

Zostały one przyjęte przez Armenię, ale gotowości do działań nie osiągnięto zw względu na braki personelu latającego. W Mołdowie nie było przedtem jednostek lotnictwa operacyjnego. Stacjonował tam tylko 86 plm należący do Floty Czarnomorskiej.

3.4. Lotnictwo wojsk obrony powietrznej

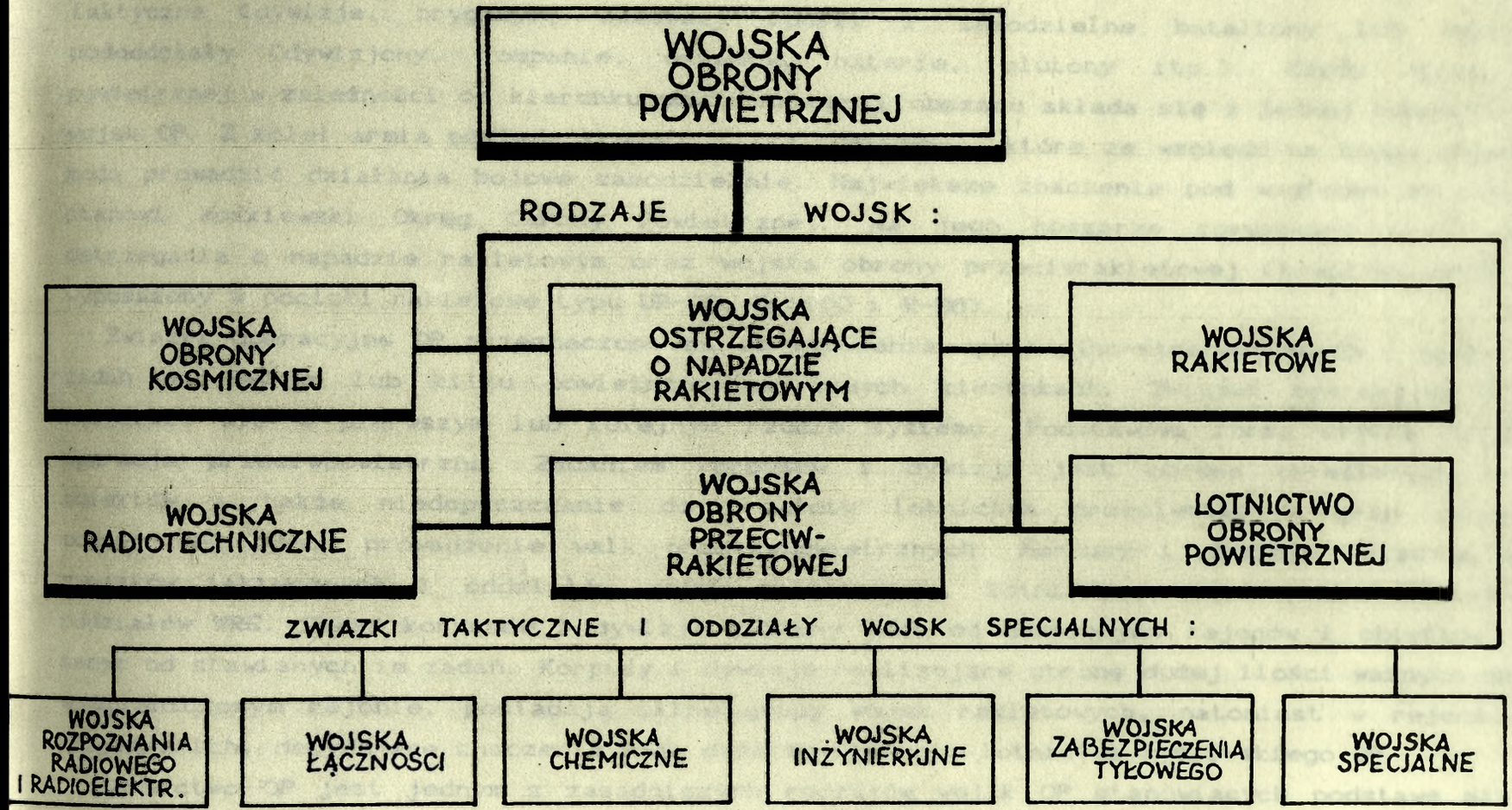
Wojska Obrony Powietrznej są jednym z rodzajów sił zbrojnych wspólnoty niepodległych państw. Ich przeznaczeniem jest walka z przeciwnikiem powietrzno-kosmicznym oraz obrona administracyjno-politycznych, przemysłowych i energetycznych ośrodków i rejonów terytorialnych, zgrupowań sił zbrojnych i innych ważnych obiektów przed uderzeniami lotnictwa i rakiet przeciwnika, a także wykrycie, rozpoznanie, niszczenie kosmicznych środków militarnego przeznaczenia na orbitach. Wojska OP prowadzą także walkę ze środkami rozpoznania powietrznego i kosmicznego przeciwnika, jego desantami powietrznymi w czasie lotu w powietrzu. W okresie pokoju wojska OP zabezpieczają obronę granic powietrznych, utrzymanie ustalonych reżimów lotów własnego lotnictwa i kontrolę okołoziemskiej przestrzeni kosmicznej.

W skład wojsk OP wchodzą następujące rodzaje wojsk:

- wojska ostrzegania o napadzie rakietowym;
- wojska obrony przeciwrakietowej;
- wojska obrony kosmicznej;
- wojska rakietowe OP;
- lotnictwo OP;
- wojska radiotechniczne.

Dla zabezpieczenia działań bojowych w ich skład wchodzą również związki taktyczne i oddziały wojsk specjalnych: rozpoznania radiowego i radioelektronicznego, wojska inżynieryjne, chemiczne, łączności, techniczne oraz wojska zabezpieczenia tyłowego (rys.10).

Organizacyjnie wojska OP tworzyły na terytorium byłego ZSRR pięć okręgów obrony powietrznej (zachodni, północny, południowy, centralny, moskiewski i dalekowschodni). Oprócz tego wojska OP były zorganizowane w związki operacyjne (samodzielne armie): taktyczno-operacyjne (korpusy);

Rys.10. Skład wojsk obrony powietrznej WNP

taktyczne (dywizje, brygady); oddziały (pułki i samodzielne bataliony lub dywizjony); pododdziały (dywizjony, kompanie, eskadry, baterie, plutony itp.). Każdy okręg obrony powietrznej w zależności od kierunku powietrznego i obszaru składa się z jednej lub kilku armii wojsk OP. Z kolei armia posiada średnio kilka korpusów, które ze względu na swoją organizację mogą prowadzić działania bojowe samodzielnie. Największe znaczenie pod względem strategicznym stanowi Moskiewski Okręg Obrony Powietrznej. Na jego obszarze zgrupowano część systemu ostrzegania o napadzie rakietowym oraz wojska obrony przeciwrakietowej (kompleks A-35, A-35M wyposażony w pociski rakietowe typu UR-96, B-1000 i R-36).

Związki operacyjne OP przeznaczone są do wykonania operacyjno-strategicznych i operacyjnych zadań na jednym lub kilku powietrzno-kosmicznych kierunkach. Związek operacyjny OP może znajdować się w pierwszym lub kolejnym rzucie systemu. Podstawową formą użycia ZO-OP jest operacja przeciwpowietrzna. Zadaniem korpusów i dywizji jest obrona określonych rejonów, obiektów a także niedopuszczanie do przelotu lotnictwa przeciwnika w głąb przestrzeni powietrznej przez prowadzenie walk przeciwpowietrznych. Korpusy i dywizje składają się ze związków taktycznych i oddziałów wojsk rakietowych, lotnictwa, wojsk radiotechnicznych i oddziałów WRE. Skład korpusów i dywizji zależny jest od bronionych rejonów i obiektów, a tym samym od stawianych im zadań. Korpusy i dywizje realizujące obronę dużej ilości ważnych obiektów w ograniczonym rejonie, posiadają silne grupy wojsk rakietowych, natomiast w rejonach np.: przymorskich, decydujące znaczenie mają duże zgrupowania lotnictwa myśliwskiego OP.

Lotnictwo OP jest jednym z zasadniczych rodzajów wojsk OP stanowiących podstawę aktywnych środków walki. W skład lotnictwa OP wchodzą następujące rodzaje lotnictwa: lotnictwo myśliwskie; lotnictwo wczesnego wykrywania, ostrzegania i dowodzenia; lotnictwo specjalne (łącznikowe, transportowe). Lotnictwo myśliwskie stanowi główną część całego lotnictwa OP. Przeznaczone jest

45

do niszczenia samolotów uderzeniowych, pocisków skrzydlatych i innych aparatów latających przeciwnika głównie na maksymalnych odległościach od bronionych obiektów i rejonów. Oprócz tych podstawowych zadań lotnictwo myśliwskie OP wykorzystane może być do osłony powietrznych (morskich) desantów, walki z powietrznymi i morskimi desantami przeciwnika, a także do walki z samodzielnymi, ważnymi, naziemnymi i morskimi celami. Lotnictwo myśliwskie OP zorganizowane jest w samodzielne armie lotnicze (AL)[1/] składające się z odpowiedniej liczby oddziałów lotniczych (pułków lotnictwa myśliwskiego). W zależności od rejonu lub kierunku powietrznego liczba plm jest zróżnicowana i wynosi od kilku (4 SAL - OP - Świerdłowsk) do kilkunastu (10 SAL - OP - Archangielsk). Wyjątek stanowi rejon Moskwy, gdzie związek operacyjny zorganizowany jest w samodzielny Moskiewski Okręg Obrony Powietrznej. Ponadto w europejskiej części terytorium w składzie lotnictwa OP włączone są dwa centra szkolenia lotnictwa OP oraz dwie wyższe szkoły lotnicze. Na wyposażeniu lotnictwa myśliwskiego OP znajduje się szereg typów samolotów myśliwskich typów: MiG-23, Su-15TM, MiG-25PD, Su-27, MiG-31. Starsze generacje są stopniowo wycofywane, a w miejsce nich wprowadza się nowe generacje Su-27 i MiG-31. Drugim co do znaczenia rodzajem jest lotnictwo wczesnego wykrywania, ostrzegania i dowodzenia. Przeznaczone jest ono do prowadzenia ciągłej kontroli przestrzeni powietrznej na wybranych powietrznych kierunkach; wykrywania i identyfikacji celów powietrznych na dalekich rubieżach. W zakresie ostrzegania - powiadamia własne wojska przed środkami napadu powietrznego potencjalnego przeciwnika. Wykorzystując pokładowe zautomatyzowane systemy kierowania i dowodzenia - kieruje zwalczaniem celów powietrznych przez własne lotnictwo myśliwskie. Ten rodzaj lotnictwa choć znaczniej

---

[1/] Pułki lotnictwa myśliwskiego wchodzące w skład samodzielnych armii lotniczych operacynie podporządkowane są dowództwom korpusów OP. Sztab AL odpowiedzialny jest za całokształt szkolenia taktyczno-operacyjnego oraz zabezpieczenie logistyczne.

mniejszy ilościwo - to jednak spełnia bardzo ważne zadania w zakresie systemu ostrzegania, kierowania i dowodzenia obroną powietrzną. Lotnictwo wczesnego wykrywania, ostrzegania i kierowania zorganizowane jest w samodzielne oddziały, pododdziały (pułki lub eskadry). Początkowo zorganizowane było w samodzielne eskadry wyposażone w samoloty starszych generacji typu Tu-126. Aktualnie na wyposażeniu lotnictwa OP znajduje się jeden pułk lotnictwa wczesnego wykrywania i ostrzegania wyposażony w dwie eskadry samolotów typu A-50. Jedna eskadra przeznaczona jest do działania w eurpoejskiej części[1/], natomiast druga operuje w azjatyckiej części terytorium Rosji. Główną bazą operacyjną jest PECZORA.

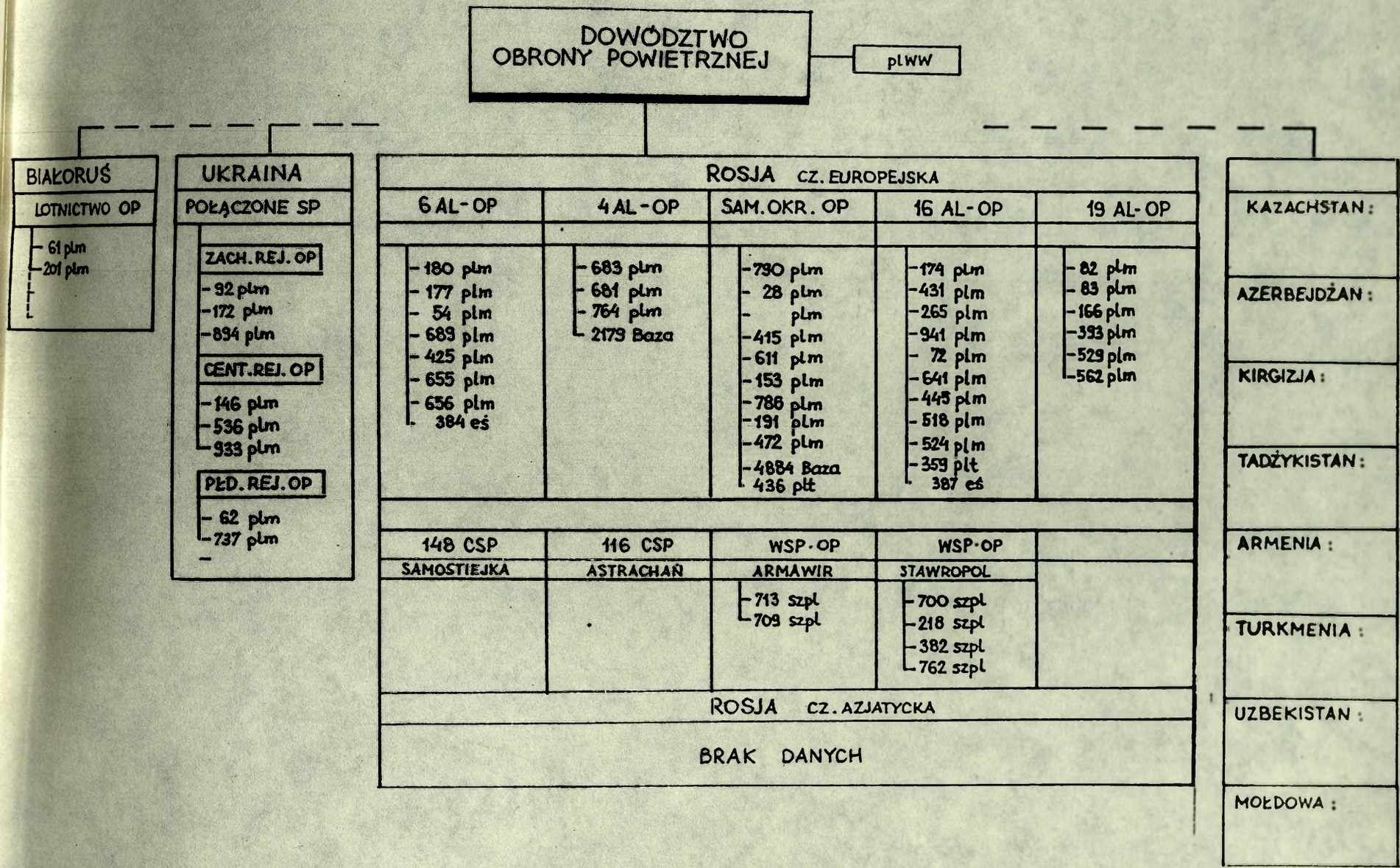
Lotnictwo specjalne (lotnictwo łącznikowe, transportowe oraz eskadry śmigłowców) przeznaczone jest do wykonania szeregu zadań o charakterze pomocniczym, zabezpieczenia zadań łącznikowo-transportowych, a także zabezpieczenia dowodzenia i łączności (retranslacja itp.). Eskadry śmigłowców[2/] wprowadzono do związków operacyjnych OP w celu zwalczania celów powietrznych wolnolecących, a także innych obiektów niemożliwych do zwalczania przez LM OP i środki artyleryjsko-rakietowe.

Lotnictwo Obrony Powietrznej Wspólnoty Niepodległych Państw składa się z lotnictwa OP poszczególnych dawnych republik. Zasadniczą część lotnictwa OP b. ZSRR przejęła Federacja Rosji, Białoruś i Ukraina. Cząstkowe siły lotnictwa OP posiadają także niektóre inne państwa WNP (rys.11).

Ogółem lotnictwo OP WNP dysponuje liczbą około 2300 samolotów bojowych, w tym około 1300

[1/] Podczas wojny nad Zatoką Perską jedna eskadra samolotów A-50 pełniła ciągły dyżur wzdłuż granicy z Turcją, Irakiem i Iranem obserwując działania bojowe walczących stron.

[2/] Samodzielne eskadry śmigłowców bojowych wprowadzano po incydencie lądowania na Placu Czerwonym w Moskwie - niemieckiego samolotu turystycznego z pilotem RUSTEM na pokładzie.

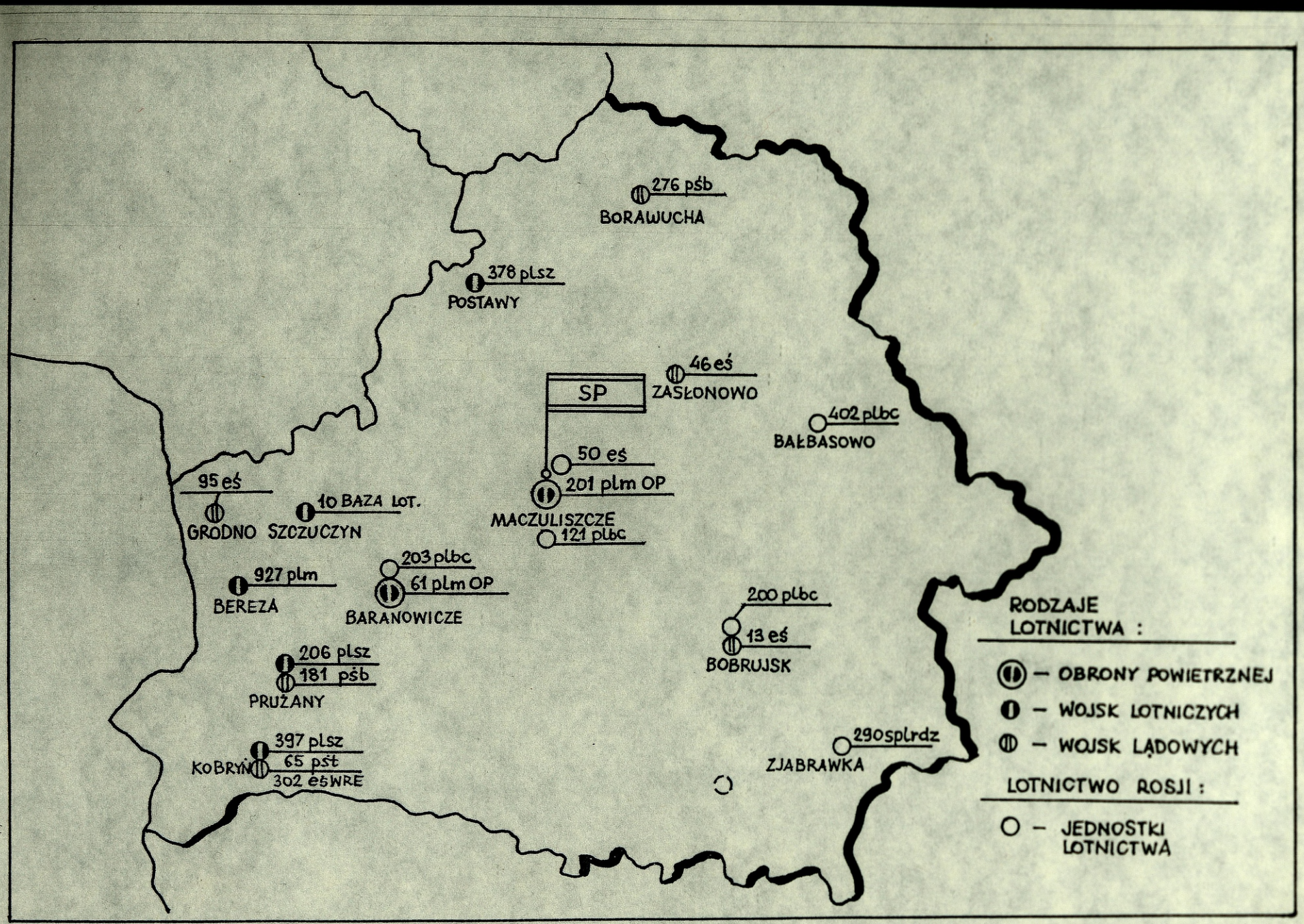
Rys. 11. Struktura organizacyjna lotnictwa OP Wspólnoty Niepodległych Państw

nosicieli broni jądrowej. W europejskiej części stacjonuje około 1800 samolotów, w azjatyckiej odpowiednio - 500 samolotów. Poszczególne kraje WNP dysponują swoim narodowym lotnictwem OP. Białoruś posiada w składzie swoich sił zbrojnych dwa pułki lotnictwa myśliwskiego OP. Wyposażone są one w 77 samolotów bojowych typu: MiG-23, MiG-25 i Su-27. Większym kontyngentem lotnictwa OP dysponuje Ukraina. Dowództwu OP Ukrainy podlegają trzy rejony: Południowy, Zachodni i Centralny. Każdy rejon OP posiada kilka pułków lotnictwa myśliwskiego OP. Ogółem OP Ukrainy dysponuje 310 samolotami myśliwskimi typu starszych generacji: MiG-23 - 114 sztuk, Su-15 - 59 sztuk, MiG-25 - 79 sztuk oraz nowszych generacji: Su-27 - 14 sztuk i MiG-29 - 44 sztuki. Dyslokację lotnictwa OP Białorusi i Ukrainy ilustruje rys.12 i rys.13.

Lotnictwo OP Rosji w części europejskiej składa się z czterech samodzielnych armii lotniczych OP (rys.14) (4 SAL - Swierdłowsk, 6 SAL - St. Petersburg, 10 SAL - Archangielsk i 19 SAL) oraz Moskiewskiego Okręgu OP. Natomiast dawne 2 SAL oraz 8 SAL zostały rozwiązane i stały się zalążkami lotnictwa OP Białorusi i Ukrainy. Niejasna sytuacja zaistniała w 19 SAL - Tbilisi. Część jednostek bazuje na terytorium Gruzji (166 plm OP) i Abchazji (529 plm OP). Wkrótce p łki te zostaną przebazowane na terytorium Rosji. 82 plm przebazowano z terytorium Azerbejdżanu w 1992 roku. Duże zmiany reorganizacyjne dotknęły 6 SAL OP, której większość sił stacjonowało w republikach bałtyckich. Obecnie cztery pułki lotnictwa myśliwskiego zostały przebazowane do okręgów: Kaliningradzkiego i ST. Petersburga.

Ogółem w części europejskiej lotnictwo OP Rosji dysponuje liczbą ok. 1400 samolotów bojowych, zgrupowanych w armiach lotniczych. Ponadto 240 samolotów znajduje się w dwóch bazach sprzętu lotniczego, ok.160 w centrach szkolenia pilotów oraz 340 w dwóch wyższych szkołach pilotów (ARMAWI
i STAWROPOL).

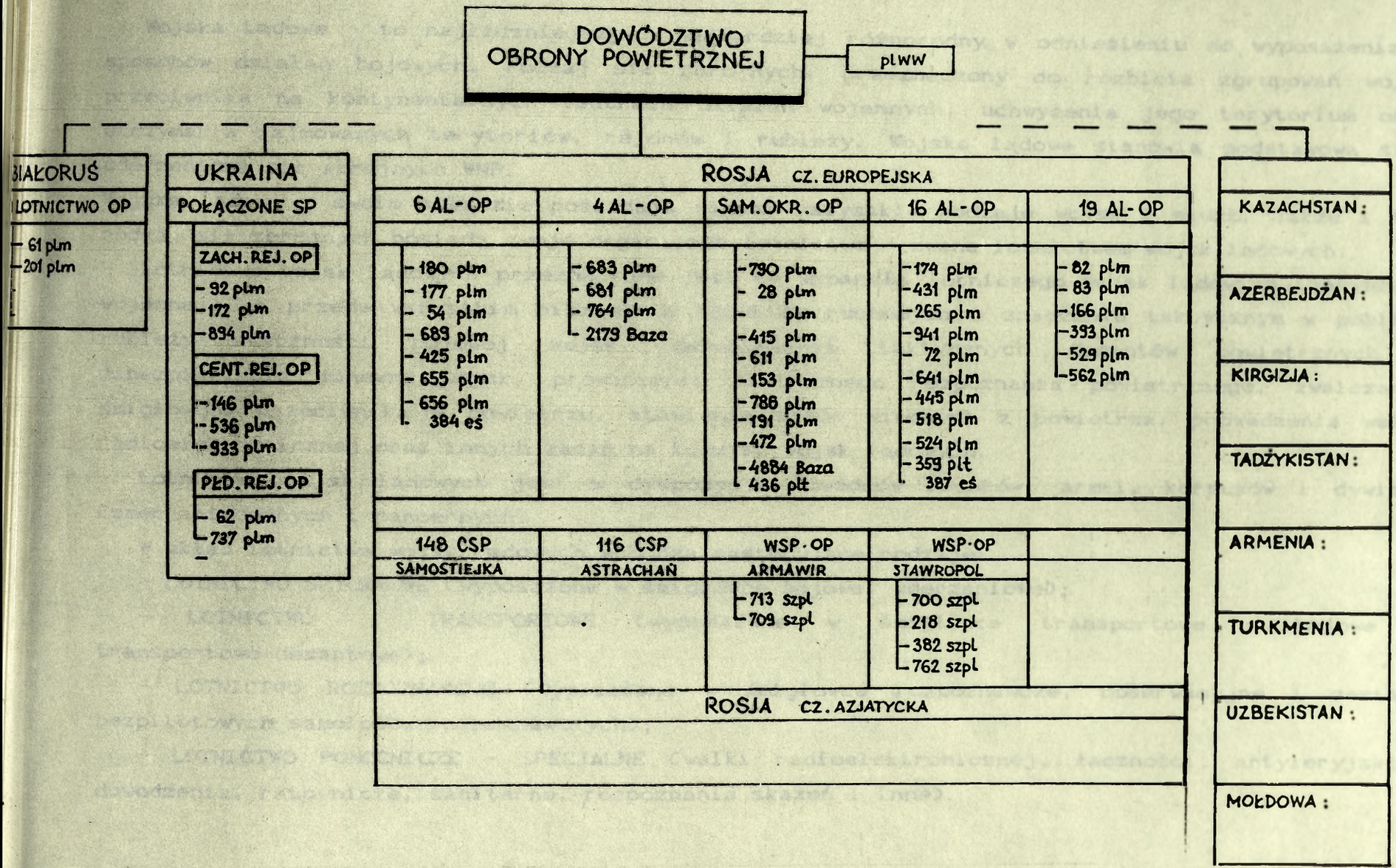
Ze względu na brak danych nie podano organizacji, składu i bazowania lotnictwa OP Rosji znajdującego się w azjatyckiej jej części.

Rys. 12. Dyslokacja i skład bojowy lotnictwa OP Białorusi

Rys.13. Dyslokacja i skład bojowy lotnictwa OP Ukrainy

Rys. 14. Organizacja lotnictwa OP Rosji w europejskiej części

3.5. Lotnictwo wojsk lądowych (LWL)

Wojska Lądowe - to najliczniejszy i najbardziej różnorodny w odniesieniu do wyposażenia i sposobów działań bojowych, rodzaj sił zbrojnych, przeznaczony do rozbicia zgrupowań wojsk przeciwnika na kontynentalnych teatrach działań wojennych, uchwycenia jego terytorium oraz utrzymania zajmowanych terytoriów, rejonów i rubieży. Wojska lądowe stanowią podstawową siłę uderzeniową sił zbrojnych WNP.

Wojska lądowe w swoim składzie posiadają niemal wszystkie rodzaje wojsk i służb. Także i ten rodzaj sił zbrojnych posiada swoje organiczne lotnictwo - zwane lotnictwem wojsk lądowych.

Lotnictwo wojsk lądowych przeznaczone jest do wsparcia lotniczego wojsk lądowych (marynarki wojennej), a przede wszystkim niszczenia obiektów ruchomych o znaczeniu taktycznym w pobliżu rubieży styczności bojowej wojsk, desantowania taktycznych desantów powietrznych i zabezpieczenia manewru wojsk, prowadzenia taktycznego rozpoznania powietrznego, zwalczania śmigłowców przeciwnika w powietrzu, stawiania zapór minowych z powietrza, prowadzenia walki radioelektronicznej oraz innych zadań na korzyść wojsk lądowych.

Lotnictwo wojsk lądowych jest w dyspozycji dowódców frontów, armii, korpusów i dywizji (zmechanizowanych i pancernych).

W skład lotnictwa wojsk lądowych wchodzą następujące rodzaje:

- LOTNICTWO SZTURMOWE (wyposażone w śmigłowce bojowe, uderzeniowe);
- LOTNICTWO TRANSPORTOWE (wyposażone w śmigłowce transportowe - bojowe i transportowo-desantowe);
- LOTNICTWO ROZPOZNAWCZE (wyposażone w śmigłowce rozpoznawcze, obserwacyjne i zestawy bezpilotowych samolotów rozpoznawczych);
- LOTNICTWO POMOCNICZE - SPECJALNE (walki radioelektronicznej, łączności, artyleryjskie, dowodzenia, ratownicze, sanitarne, rozpoznania skażeń i inne).

LOTNICTWO SZTURMOWE wyposażone w śmigłowce bojowe przeznaczone jest do zwalczania obiektów naziemnych, przede wszystkim ruchomych (środków rakietowo-artyleryjskich, broni pancernej i zmechanizowanej) o małych rozmiarach usytuowanych w pobliżu rubieży styczności bojowej o znaczeniu taktycznym. Może zwalczać śmigłowce przeciwnika w powietrzu i na ziemi, a także może być angażowane do prowadzenia rozpoznania powietrznego i minowania z powietrza.

LOTNICTWO TRANSPORTOWE wyposażone w śmigłowce transportowo-desantowe jest głównym środkiem transportu powietrznego LWL. Przeznaczone jest do desantowania, przewozu wojsk i innych ładunków drogą powietrzną oraz zabezpieczenia manerwu i działań bojowych wojsk lądowych i lotnictwa. Może być również wykorzystywane do stawiania zapór minowych z powietrza, zasłon dymnych i wykonywania innych zadań.

LOTNICTWO ROZPOZNAWCZE wyposażone jest w śmigłowce rozpoznawcze, obserwacyjne i zestawy bezpilotowych samolotów rozpoznawczych, stanowi podstawowy środkek rozpoznania i obserwacji pola walki. Przeznaczone jest do prowadzenia rozpoznania powietrznego obiektów naziemnych (morskich) przeciwnika oraz terenu i warunków atmosferycznych w pasie działań bojowych wojsk własnych na głębokości do 50 km.

LOTNICTWO POMOCNICZE przeznaczone jest do wykonywania szeregu zadań o charakterze zabezpieczającym (pomocniczym), prowadzenie walki radioelektronicznej, zabezpieczenia dowodzenia i łączności, korygowania ogniem artylerii i wojsk rakietowych, prowadzenia rozpoznania promieniowania i skażeń chemicznych, ratownictwa lotniczego, ewakuacji rannych i chorych oraz wykonywania innych zadań.

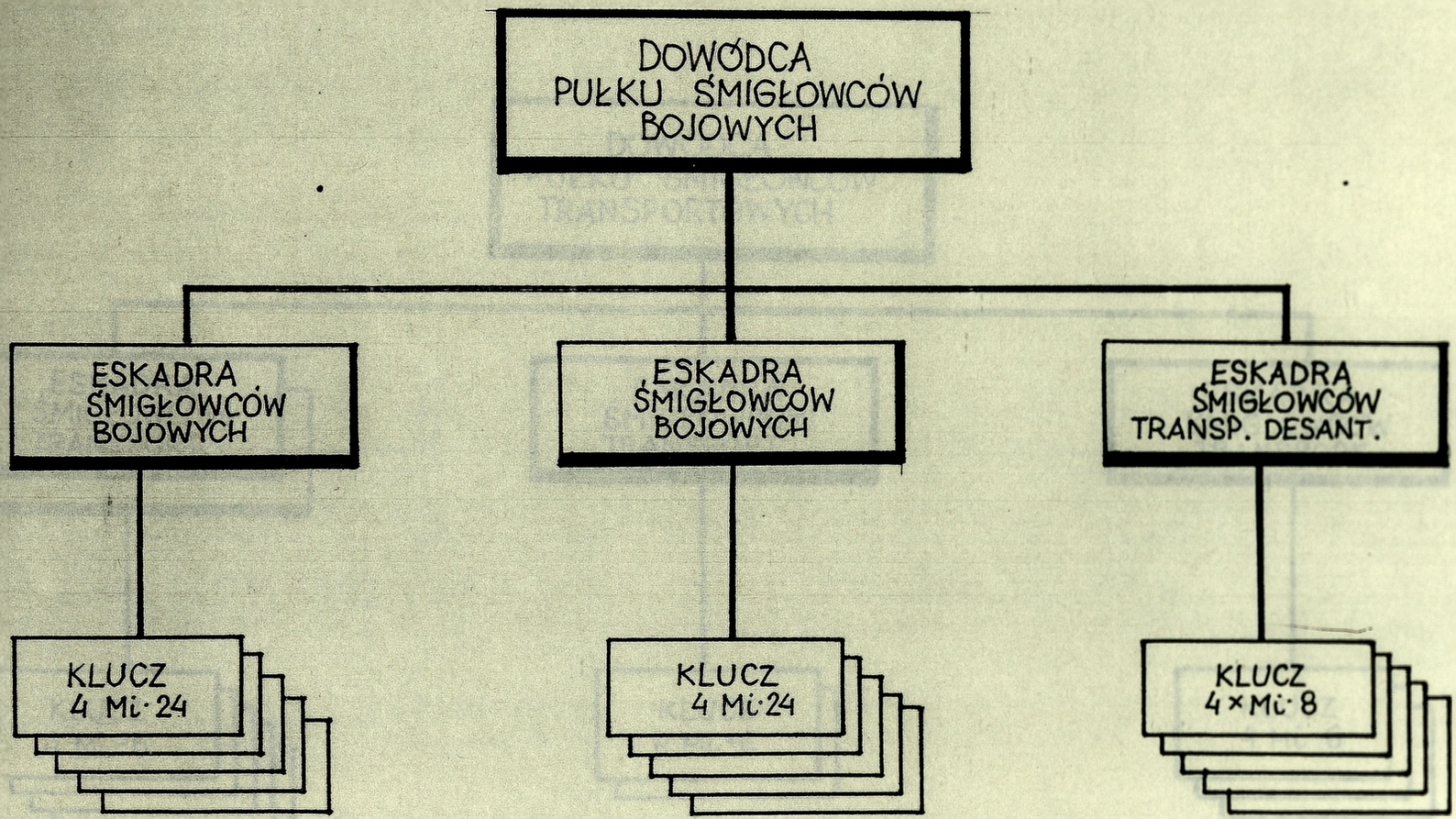
Lotnictwo wojsk lądowych zorganizowane jest w samodzielne oddziały (pułki śmigłowców) oraz pododdziały (eskadry). Wchodzą one organizacyjnie w skład wojsk frontów oraz armii. Na szczeblu frontu, ze względu na zróżnicowany jego skład może wchodzić od 1 do 3 pułków śmigłowców bojowych lub transportowo-desantowych, natomiast armia posiadać może w swoim składzie 1-2 pułki

śmigłowców bojowych, jedną samodzielną eskadrę śmigłowców dowodzenia i WRE oraz jedną samodzielną eskadrę bezpilotowych samolotów rozpoznawczych.

Organizację pułku śmigłowców bojowych przedstawiono na rys.15; pułku śmigłowców transportowo-desantowych na rys.16 oraz skład i wyposażenie samodzielnej eskadry dowodzenia i WRE na rys.17. Najniższym organizacyjnie elementem bojowym posiadającym lotnictwo są związki taktyczne (dywizje pancerne, zmechanizowane oraz brygady rakiet i artylerii). Na okres działań bojowych do poszczególnych pierwszorzutowych dywizji wydziela się eskadry śmigłowców rozpoznawczo-łącznikowych i dowodzenia, natomiast brygady rakiet operacyjno-taktycznych i artylerii posiadają do dyspozycji klucze śmigłowców wielozadaniowych (korygowanie ognia artylerii, sprawdzanie maskowania SS oraz zadania łącznikowo-transportowe i dowodzenia).

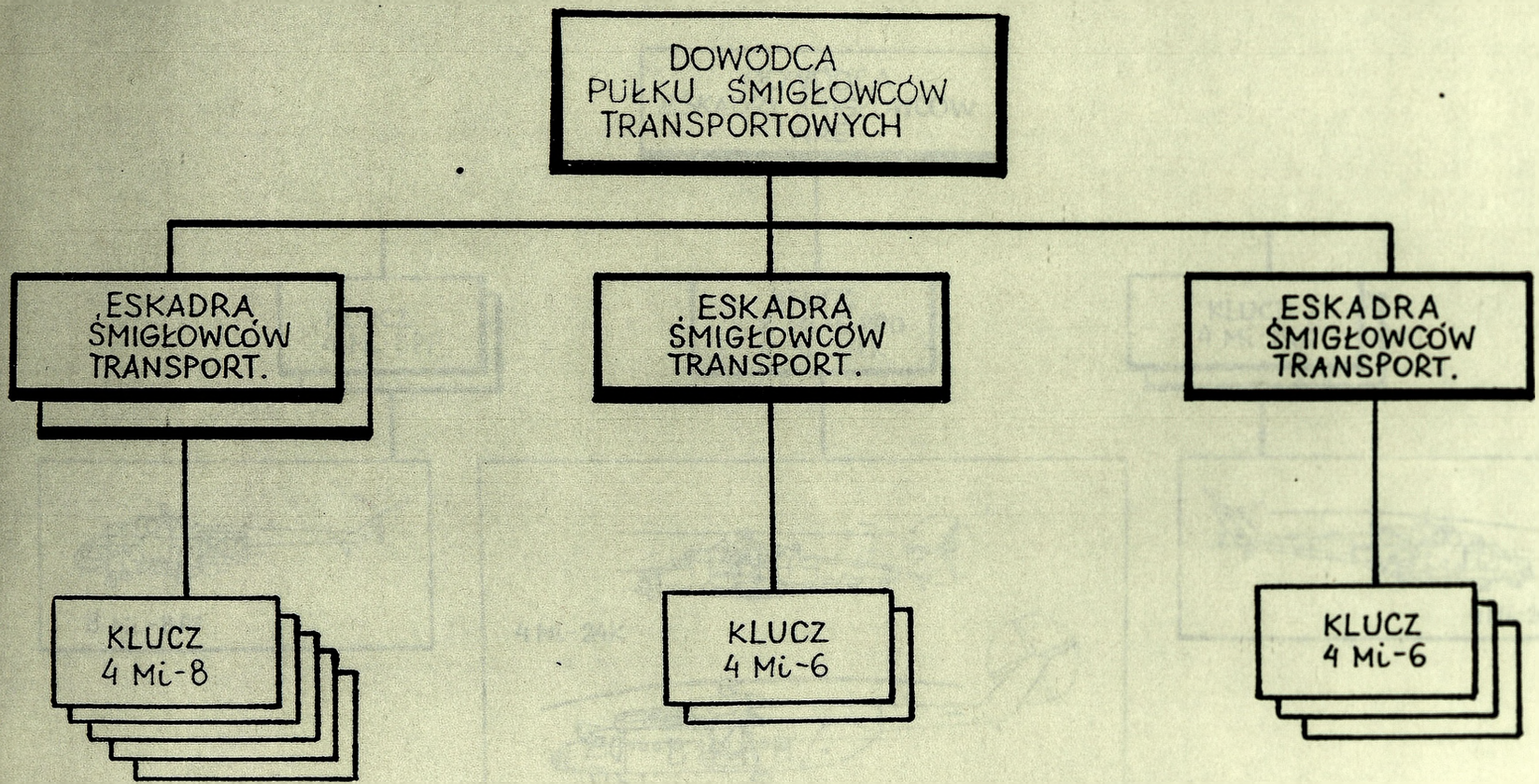
Na okres działań bojowych na szczeblu frontu tworzone są wojska lotnicze frontu (WLF)[1/]. Są to związki operacyjne lotnictwa operacyjnego - frontowego przydzielone w skład wojsk frontu. Przeznaczone są do wykonywania szeregu różnorodnych zadań w operacjach frontu.
WLF biorą również udział w operacjach przeciwpowietrznych i powietrznych na TDW, a także w operacjach morskich, desantowych i przeciwdesantowych. W skład WLF wchodzą związki taktyczne i samodzielne oddziały różnych rodzajów lotnictwa frontowego i LWL. Najczęściej w skład WLF (frontu pierwszorzutowego wchodzą: 2-3 dywizje lotnictwa myśliwskiego (DLM); 1-2 dywizje lotnictwa myśliwsko-bombowego (DLMB), samodzielne pułki lotnictwa bombowego (PLB), szturmowego (plsz), rozpoznawczego (plr), transportowego (plt), a także samodzielne pułki śmigłowców bojowych, transportowo-desantowych, samodzielne eskadry WRE, dowodzenia, rozpoznania skażeń itp.

[1/] WLF - tworzone są ze składu sił powietrznych bazujących w pasie działania lub obszarze rozwinięcia frontu. Front może posiadać lotnictwo w sile 1-2 armii lotniczych.

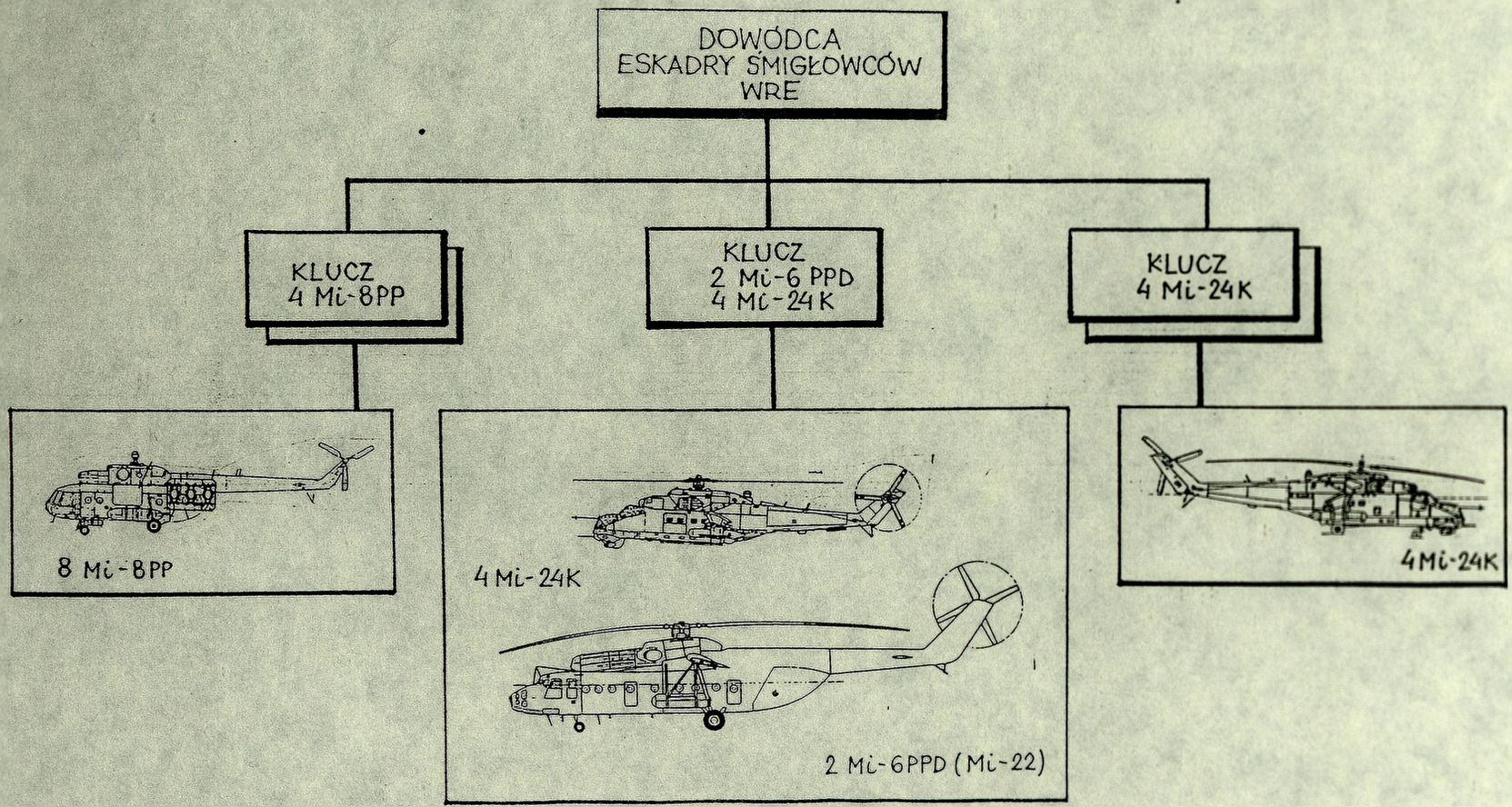
RAZEM : 40 ŚMIGŁOWCÓW BOJOWYCH Mi-24 W LUB Mi-24 P
20 ŚMIGŁOWCÓW TRANSP·DESANTOWYCH Mi-8T LUB Mi-8MT (Mi-17)

Rys. 15. Organizacja pułku śmigłowców bojowych

RAZEM : 20 ŚMIGŁOWCÓW Mi-6 LUB Mi-26
20 ŚMIGŁOWCÓW Mi-8 LUB Mi-17

Rys. 16. Organizacja pułku śmigłowców transportowo-desantowych

Rys. 17. Organizacja i skład samodzielnej eskadry dowodzenia i WRE

WLF podczas prowadzenia operacji zaczepnych może posiadać ogółem 500-700 samolotów bojowych oraz do 500 śmigłowców, w tym około 200 bojowych.

Wojska lotnicze armii (WLA) tworzone są na okres działań bojowych na szczeblu armii (ogólnowojskowej, pancernej) lub podporządkowane im na operacje (okres). WLA - przeznaczone są do wykonywania szeregu różnorodnych zadań (rozpoznawczych, ogniowych, transportowych i pomocniczych) w operacjach armii oraz walkach związków taktycznych wojsk lądowych.
W skład WLA wchodzą: samodzielny pułk śmigłowców bojowych (pśb), samodzielne eskadry dowodzenia, rozpoznania i WRE, bezpilotowych samolotów rozpoznawczych oraz eskadry śmigłowców związków taktycznych (dywizji ogólnowojskowych, brygad rakiet i artylerii). W szczególnych wypadkach w skład WLA mogą również wchodzić samodzielne pułki śmigłowców transportowo-desantowych i samodzielne pułki lotnictwa szturmowego.

W okresie pokoju samodzielne pułki LWL operacyjnie podlegają pod poszczególnych dowódców związków operacyjnych (grup armii i poszczególnych armii). Natomiast pod względem szkolenia specjalistycznego i zabezpieczenia logistycznego odpowiednio pod dowództwa armii lotniczych sił powietrznych. Pułki LWL bazują na lotniskach stacjonarnych stałych. Każdy pułk LWL posiada wyznaczone lotniska polowe - operacyjne przygotowane do prowadzenia działań bojowych w warunkach wojny.

3.5.1. Lotnictwo wojsk lądowych poszczególnych państw Wspólnoty Niepodległych Państw

Lotnictwo wojsk lądowych - WNP składa się w LWL poszczególnych państw. Największy kontyngent tego lotnictwa posiada Federacja Rosji jako główny sukcesor po byłej ZSRR. Znaczny potencjał otrzymała Ukraina, gdyż przejęła po byłej Armii Radzieckiej wojska stacjonujące na terytoriach

trzech okręgów wojskowych. Były to związki operacyjne (armie) pierwszorzutowe, a zatem najlepiej wyszkolone i wyposażone w sprzęt bojowy. Ogółem Ukraina posiada aktualnie LWL w składzie dziwięciu pułków śmigłowców oraz pięciu samodzielnych eskadr śmigłowców - co daje w sumie około 660 śmigłowców, z czego 289 bojowych. Na wyposażeniu znajduje się szereg typów śmigłowców bojowych: Mi-24W; Mi-24P; transportowych: Mi-6 i Mi-26, transportowo-desantowych: Mi-8, Mi-8T, Mi-8MT oraz wykonujących zadania pomocnicze: dowodzenia - Mi-22, Mi-9; rozpoznania skażeń: Mi-24RChR; korygowania ogniem - Mi-24K oraz łącznikowe - Mi-2. Na obszarze byłego Przykarpackiego OW stacjonują trzy armie tj: 13,38 Armie ogólnowojskowe oraz 8 APanc. KAżda z tych armii posiada w swoim składzie po dwa pułki śmigłowców bojowych i po jednej eskadrze lotnictwa pomocniczego. Bezpośrednio pod dowództwo okręgu podlega ponadto jeden pułk śmigłowców transportowych i jedna mieszana eskadra lotnictwa pomocniczego. Na terytorium Kijowskiego OW stacjonują dwie armie (1A i 6 APanc), które także posiadają swoje lotnictwo w składzie dwóch samodzielnych eskadr śmigłowców. Okręg ten jest drugorzutowym stąd skromniejszy kontyngent LWL. Odeski OW w składzie 14A i 32 KA posiada dwa pułki LWL (320 i 287 pś) oraz jedną eskadrę lotnictwa pomocniczego (217 el). Skład i bazowanie LWL Ukrainy podano w załączniku nr 1.

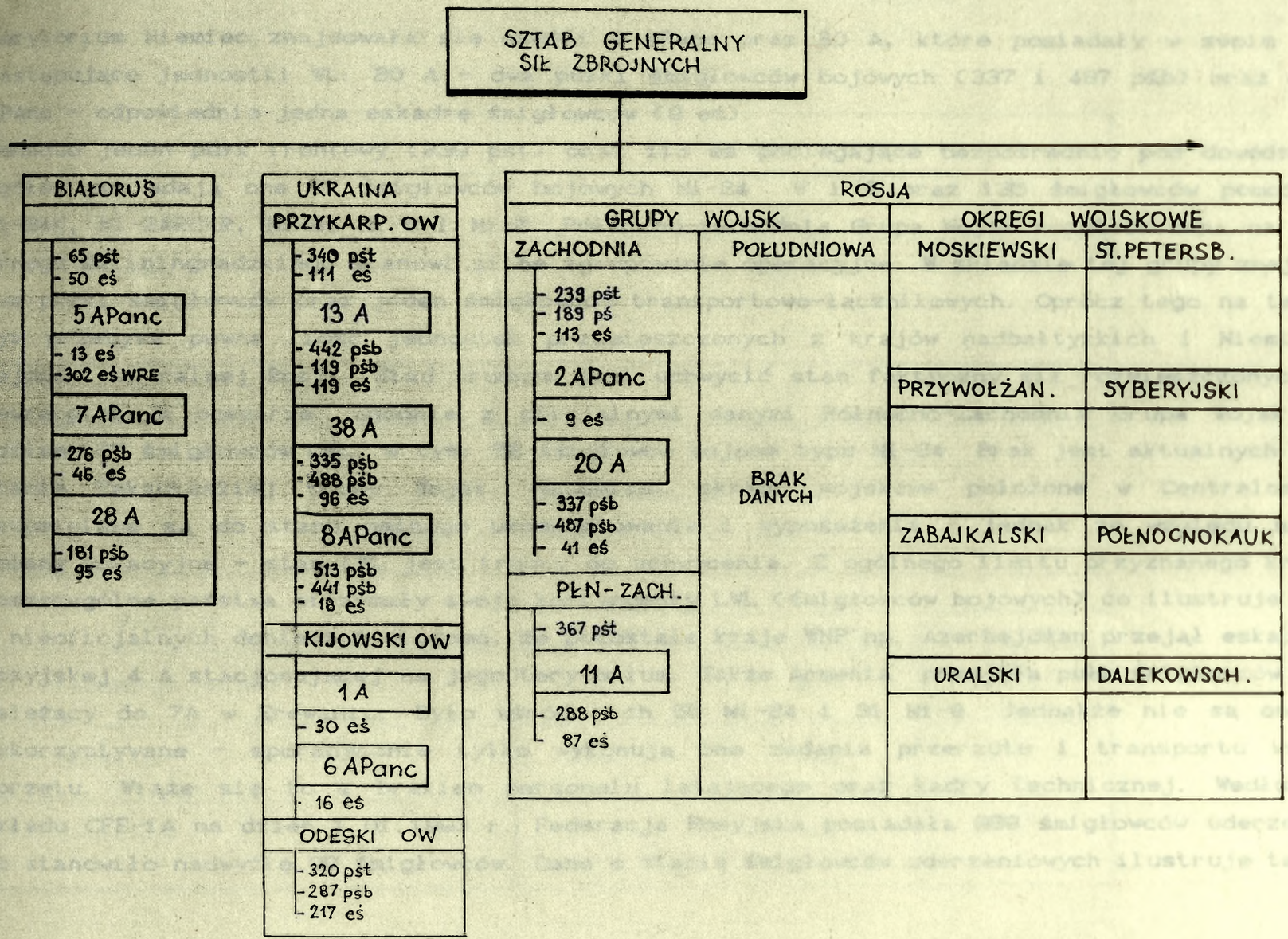
Białoruś swoje lotnictwo wojsk lądowych przejęła po byłych wojskach Armii Radzieckiej stacjnujących na obszarze Białoruskiego OW. Na obszarze tym zgromadzone były siły w składzie jednego frontu (trzy armie: 28 A i 5, 7 APanc). Ponieważ był to związek operacyjny pierwszorzutowy, stąd posiadał pełne ukompletowanie zarówno w stanie osobowym jak i w sprzęcie bojowym. W składzie tego zgrupowania każda armia posiadała swoje LWL. 28 A podporządkowany jest 181 pśb oraz 95 eś; 5 APanc - odpowiednio - dwie eskadry (13 el i 302 eś WRE); 7 APanc - 276 pśb i 46 eś. W dyspozycji dowódcy okręgu znajduje się ponadto jeden pułk śmigłowców transportowych (65 pśt) oraz 50 eś. Ogółem Białoruś posiada stosunkowo dużą ilość organicznego LWL. Śmigłowce bojowe to przede wszystkim 78 sztuk śmigłowców Mi-24W i Mi-24P. Resztę 260 śmigłowców stanowią

wersje pomocnicze: Mi-24RChR, Mi-24K, Mi-8T, Mi-9, Mi-22, Mi-8PP, Mi-26, Mi-6 i Mi-2. Organizację i skład LWL państw WNP przedstawiono na rys. 18.

Lotnictwo wojsk lądowych Federacji Rosji posiada największą część LWL byłej Armii Radzieckiej. Na całość tych sił składają się zgrupowania związków operacyjnych wojsk lądowych rozmieszczonych poza terytorium byłego ZSRR (dawne grupy wojsk: Zachodnia, Północna, Południowa i Centralna) oraz związki operacyjne położone na terytorium byłych republik (państwa nadbałtyckie), Okręg Kaliningradzki oraz okręgi wojskowe europejskiej części byłego ZSRR. Aktualnie w składzie wojsk lądowych Federacji Rosji wchodzą następujące zgrupowania związków operacyjnych: Zachodnia Grupa Wojsk bazująca okresowo na terytorium Niemiec, Północno-Zachodnia Grupa Wojsk stacjonująca na obszarze Okręgu Kaliningradzkiego, Zakaukaska Grupa Wojsk oraz następujące OW: Moskiewski, Petersburski, Przywołżański, Syberyjski, Zabajkalski, Dalekowschodni, Północno-Kaukaski i Uralski. Ze względu na brak publikacji danych odnośnie azjatyckiej części byłego ZSRR[1/] - wszystkie dane będą dotyczyć tylko części europejskiej. Zgodnie z obowiązującą niegdyś doktryną wszystkie grupy bazujące w Centralnej Europie były związkami pierwszorzutowymi, a zatem całkowicie ukompletowane, dotyczyło to także zachodnich, północnych i południowych byłych republik ZSRR. Okręgi wojskowe położone w środkowej części terytorium ZSRR (Moskiewski OW, Nadwołżańsko-Uralski OW, Północno-Kaukaski OW, Sybaryjski) traktowane były jako drugorzutowe stąd ich ukompletowanie i stany gotowości były zróżnicowane. Na terytorium Niemiec stacjonuje aktualnie część Zachodniej Grupy Wojsk - ale zgodnie z porozumieniem do końca 1994 r. wszystkie jednostki rosyjskie zostaną przebazowane na terytorium Rosji. Jednostki są wycofywane na obszary Obwodu Kaliningradzkiego oraz środkowej części Rosji (Moskiewski, Petersburski, Przywołżański i Północno-Kaukaski OW). Na dzień 1.01.1993r. na

---

[1/] Układ CFE-1 swoim zasięgiem obejmował tylko kontyngent europejski.

Rys. 18. Organizacja LWL - Wspólnoty Niepodległych Państw

terytorium Niemiec znajdowała się część: 2 APanc oraz 20 A, które posiadały w swoim składzie następujące jednostki WL: 20 A - dwa pułki śmigłowców bojowych (337 i 487 pśb) oraz 41 eś; 2 APAnc - odpowiednio jedną eskadrę śmigłowców (9 eś).

Ponadto jeden pułk frontowy (239 pśt) oraz 113 eś podlegające bezpośrednio pod dowództwo ZGW. Ogółem posiadają one 57 śmigłowców bojowych Mi-24 W i P oraz 135 śmigłowców pomocniczych: Mi-24K, Mi-24RChR, Mi-8, Mi-6 i Mi-2. Północno-zachodnia Grupa Wojsk rozmieszczona na obszarze Okręgu Kaliningradzkiego stanowi silne zgrupowanie operacyjne. W składzie tej grupy znajduje się dwa pułki śmigłowców oraz jeden śmigłowców transportowo-łącznikowych. Oprócz tego na terytorium tym przebywa pewna ilość jednostek przemieszczonych z krajów nadbałtyckich i Niemiec - do rejonów centralnej Rosji. Stąd trudnym jest uchwycić stan faktyczny sił rozmieszczonych na tym newralgicznym obszarze. Zgodnie z oficjalnymi danymi Północno-Zachodnia Grupa Wojsk posiada ogółem 137 śmigłowców LWL, w tym: 52 śmigłowce bojowe typu Mi-24. Brak jest aktualnych danych o stanie Zakaukaskiej Grupy Wojsk. Natomiast okręgi wojskowe położone w Centralnej Rosji uzupełniane są do stanu pełnego ukompletowania i wyposażenia - jednak ze względu na ciągłe zmiany rotacyjne - stan LWL jest trudny do uchwycenia. Z ogólnego limitu przyznanego krajom WNP poszczególne państwa otrzymały swoje kontyngenty LWL (śmigłowców bojowych) co ilustruje tabela 3. Z nieoficjalnych doniesień wiadomo, że pozostałe kraje WNP np. Azerbejdżan przejął eskadrę LWL z rosyjskej 4 A stacjonującej na jego terytorium. Także Armenia przejęła pułk śmigłowców bojowych należący do 7A w Erewaniu. Było wśród nich 55 Mi-24 i 31 Mi-8. Jednakże nie są one bojowo wykorzystywane - sporadycznie tylko wykonują one zadania przerzutu i transportu wojsk lub sprzętu. Wiąże się to z brakiem personelu latającego oraz kadry technicznej. Według danych układu CFE-1A na dzień 1.01.1993 r. Federacja Rosyjska posiadała 989 śmigłowców uderzeniowych, co stanowiło nadwyżkę 99 śmigłowców. Dane o stanie śmigłowców uderzeniowych ilustruje tabela 4.

Tabela 3

PODZIAŁ LIMITÓW ŚMIGŁOWCÓW BOJOWYCH (UDERZENIOWYCH)
DLA BYŁEGO ZSRR W RAMACH CFE-1

PAŃSTWO	ŚMIGŁOWCE UDERZENIOWE
FEDERACJA ROSJI	890
UKRAINA	330
BIAŁORUŚ	80
POZOSTAŁE PAŃSTWA WNP	130

Tabela 4

STAN ILOŚCIOWY ŚMIGŁOWCÓW BOJOWYCH
W STOSUNKU DO PRZYDZIELONEGO LIMITU

PAŃSTWO	STAN		
	17.7.92	1.01.93	RÓŻNICA
FEDERACJA ROSJI	1005	989	890 +99
UKRAINA	235	274	330 -56
BIAŁORUŚ	76	76	80 -4

3.5.2. Ogólna charakterystyka powietrznych elementów dowodzenia

Powietrzne elementy dowodzenia pojawiły się już podczas II wojny światowej, jako samoloty sztabowe - były to zwykle maszyny transportowe lub pasażerskie stosowane do przewozu zespołów dowodzenia na znaczne odległości. W okresie powojennym pojawiła się koncepcja dowodzenia z powietrza - samoloty sztabowe przekształcano kolejno w dowódczo-sztabowe, a z czasem w powietrzne punkty dowodzenia (PPD). Samoloty o takim przeznaczeniu nie są zwykle prezentowane na publicznych pokazach, ich ilość i wyposażenie nie limitują międzynarodowe traktaty i umowy. Dodatkowym bodźcem do tworzenia PPD był wzrost zaagrożenia sztabów i SD przed atakami SNP przeciwnika. Ośrodki dowodzenia od szczebla dywizji wzwyż były wystarczająco ważnymi obiektami, żeby skierować przeciw nim broń jądrową. W byłym ZSRR pierwsze PPD powstały na bazie samolotu transportowego IŁ-14. Powstały w ten sposób powietrzny punkt dowodzenia oznaczono IŁ-14KSz (komandirno - sztabowyj) - dowódczo-sztabowy. Jeszcze na początku lat 80-tych były one na wyposażeniu OW drugiego rzutu rozmieszczonych w azjatyckiej części byłego ZSRR. Nowszymi samolotami typu PPD dysponowały wojska operacyjne pierwszorzutowe, były to przeważnie samoloty transportowe An-24 Sz, które zastąpiły IŁ-14 KSz oraz An-26 PS. Były one na etacie pułków lotnictwa transportowego, a przydzielane do szczebla grupy armii i samodzielnych armii. Na wyższym szczeblu (front, rodzaj sił zbrojnych itp.) funkcję PPD pełniły samoloty An-12 i An-8. Aktualnie na wyposażeniu tego szczebla znajdują się samoloty IŁ-22, które są odmianą samolotu pasażerskiego IŁ-18. Także na wyposażeniu eskadr zabezpieczenia sztabów frontów trafiły komfortowo wyposażone samoloty pasażerskie (tzw. salonki) do przewozu grup sztabowych. Wyposażano je w sprzęt łączności, umożliwiający wielokanałową łączność z przełożonymi i podwładnymi. Najwięcej zbudowano zmodernizowanych Tu-134, które po zamontowaniu systemu

łączności "BAŁKANY"otrzymały oznaczenie TU-135. W późniejszym okresie do analogicznych zadań przystosowano pewną liczbę samolotów Tu-154. W latach 80-tych pojawiły się informacje o kolejnej generacji PPD skonstruowanej w oparciu o samoloty odrzutowe. Aparaturę instalowaną dotychczas na An-24/26 zamontowano na An-72, który obecnie zastępuje w jednostakch lotnictwa transportowego turbośmigłowce An-26. Najwyższy szczebel dowodzenia (Naczelne Dowództwo Sił Zbrojnych) korzystały dotychczas ze specjalnie zmodernizowanych samolotów typu Tu-114 i Tu-95, które mogły współpracować z systemem "LIANA". Aktualnie zostały one zastąpione zmodernizowanymi wersjami samolotu IŁ-76, oznaczonego IŁ-70 oraz IŁ-86. Nowe samoloty dowódczo-sztabowe przewyższają znacznie swych poprzedników pod względem możliwości przetwarzanych danych i łączności. Według dostępnych informacji do 1990 r. zbudowano 5 samolotów typu IŁ-86 wyposażając je w globalny system łączności, zautomatyzowane kanały wymiany danych z ośrodkami naziemnymi, innymi samolotami dowodzenia włącznie z powietrznym kompleksem A-50. Według niepotwierdzonych danych część PPD - IŁ-70 wyposażono w aparaturę podobną do amerykańskiego systemu E-6 JSTARS, co umożliwia nie tylko dowodzenie, ale i gromadzenie danych rozpoznawczych z pola walki.

Na niższych szczeblach jako PPD przystosowywano śmigłowce, początkowo Mi-4 PU z aparaturą "KANGUR". Wkrótce wprowadzono śmigłowce transportowe Mi-6, na bazie którego zbudowano PPD oznaczony jako Mi-6 WKP (wozdusznyj komandnyj punkt), które później nazwano Mi-22. Znacznie bardziej funkcjonalne okazały się mniejsze Mi-8, które były nawet eksportowane w wersji dowodzenia Mi-8WZPU (rosyjskie oznaczenie Mi-9). Każdy związek taktyczny, zarówno wojsk lądowych (DZ, DPanc) jak i sił powietrznych (dywizja), posiada na wyposażeniu 1-2 śmigłowce dowodzenia typu Mi-9. Pomimo trwającego utajniania rosyjskich PPD wiadomo, że stosowane są równolegle liczne i różnorodne typy sprzętu, używane przez sztaby od szczebla dywizji do naczelnego dowództwa sił zbrojnych. Przebieg procesu eksploatacji PPD można prześledzić na przykładzie byłej Północnej Grupy Wojsk.

1971 r. przyjęcie samolotów dowodzenia An-8.

1974 r. zastąpienie IŁ-14KSz samolotami An-26
oraz Mi-4 "Kenguru" przez Mi-6 WKP

1975 r. przyjęcie samolotu An-26 RT

1976 r. przyjęcie śmigłowców Mi-8 WKP (po 1 dla każdej dywizji WLąd,
oraz dywizji sił powietrznych)

1978 r. zastąpienie Mi-8 WZPU przez Mi-9

1982 r. organizacyjne podporządkowanie Tu-135

1984 r. wprowadzenie samolotu IŁ-22M

3.6. Lotnictwo morskie Federacji Rosji

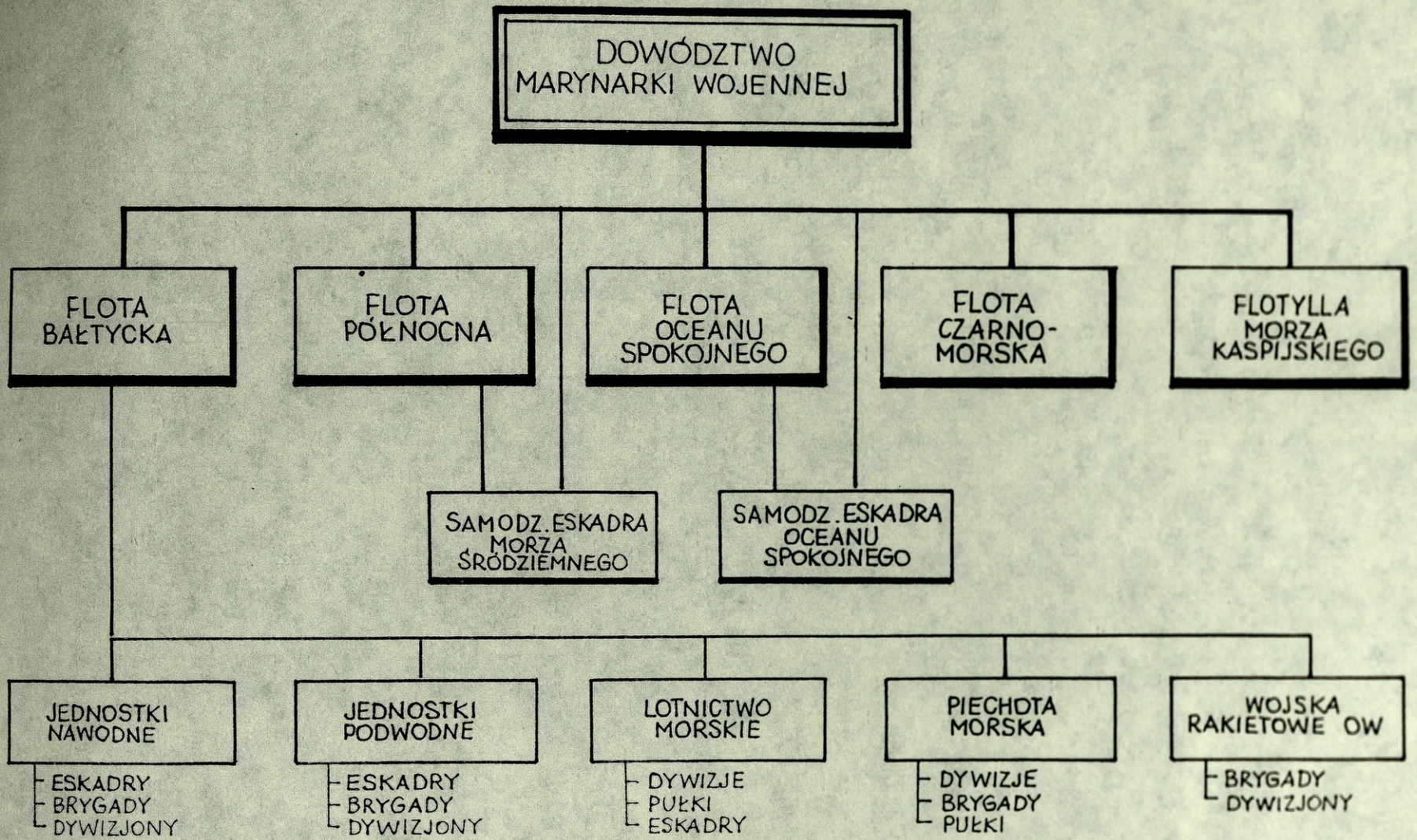
Marynarka wojenna przeznaczona jest do niszczenia obiektów militarnych i militarno-ekonomicznego potencjału przeciwnika i rozbicia jego wojennych sił morskich ona oceanicznych (morskich) teatrach działań wojennych. Podstawowymi operacyjno-strategicznymi zadaniami marynarki wojennej jest rozbicie i zniszczenie ośrodków militarno-przemysłowych i innych ważnych naziemnych obiektów przeciwnika, zniszczenie rakietowych okrętów podwodnych, lotniczych, przeciwokrętowych i innych zgrupowań jego marynarki wojennej; wywalczanie panowania na zamkniętych i przylegających do wybrzeża państwa morzach, a także w operacyjnie ważnych rejonach oceanów; zdezorganizowanie (zerwanie) oceanicznych (morskich) przewozów; obrona swoich rejonów bazowania i morskiej komunikacji, a także wspieranie wojsk frontów i związków operacyjnych wojsk lądowych w prowadzeniu operacji na kierunkach nadmorskich.

Marynarka wojenna jako jeden z rodzajów sił zbrojnych posiadająca w swym uzbrojeniu znaczną część środków jądrowych stanowi jedno z ogniw strategicznych sił odstraszania. Składa się ono zasadniczo z czterech flot (Bałtyckiej, Czarnomorskiej, Północnej, Oceanu Spokojnego), jednej samodzielnej flotylli Morza Kaspijskiego oraz dwóch nieetatowych samodzielnych eskadr Oceanu Indyjskiego oraz Morza Śródziemnego. W skład marynarki wojennej wchodzą następujące grupy: siły nawodne, siły podwodne, siły nadbrzeżne oraz lotnictwo morskie. Marynarka wojenna posiada etatowo około 450 tys. ludzi, którzy obsługują około 900 jednostek nawodnych, 300 okrętów podwodnych oraz 1469 samolotów lotnictwa morskiego. W składzie marynarki wojennej znajduje się około 7600 głowic jądrowych, co stanowi 25% całego arsenału jądrowego WNP. Znaczna ich część rozlokowana jest na okrętach Floty Północnej i Oceanu Spokojnego. Marynarka wojenna dysponuje także jednostkami obrony nadbrzeżnej, wyposażone są one w systemy artyleryjskie i rakietowe typu

"REDUT" i "RUBIEŻ" o zasięgu do 500 km. Poszczególne floty, flotylle, eskadry i brygady wyposażone są w jednostki pływające różnych klas od lotniskowców, krążowników, okrętów ZOP, niszczycieli rakietowych, fregat po wszelkiego rodzaju ekranoplany i poduszkowce. Jedną z głównych sił uderzeniowych są okręty podwodne nosiciele rakiet balistycznych. Natomiast główną siłą uderzeniową lotnictwa morskiego jest morskie lotnictwo rakietowe. Każda z flot posiada swoje jednostki piechoty morskiej, które wraz z okrętami desantowymi stanowią znaczną siłę ofensywną (rys.19).

Każda z flot to samodzielny związek strategiczny, który w swoim składzie posiada wszystkie grupy sił mogący prowadzić samodzielne operacje na wyznaczonym morskim teatrze wojny. Flota Bałtycka dysponuje około 350 nawodnymi okrętami bojowymi, 39 okrętami podwodnymi oraz 228 samolotami bojowymi. Flotę tę zabezpiecza 14 okrętów pomocniczych. Flota Czarnomorska to 182 okręty nawodne, 28 okręty podwodne, 380 samolotów bojowych, 110 śmigłowców pokładowych. Do zabezpieczenia działań służy 36 okrętów pomocniczych. Największy potencjał posiada Flota Oceanu Spokojnego, dysponuje ona około 200 okrętami nawodnymi, około 120 okrętami podwodnymi, lotnictwem morskim w ilości około 420 samolotów. Z tej floty wydzielana jest samodzielna eskadra Oceanu Indyjskiego. Na północnym morskim teatrze wojny rozlokowana jest Flota Północna ze sztabem w Siewieromorsku. Na wyposażeniu floty znajduje się około 170 nawodnych okrętów bojowych, około 120 okrętów podwodnych, około 340 samolotów i 90 okrętów pomocniczych. Z floty tej wydzielona jest samodzielna eskadra Morza Śródziemnego.

Siły morskie byłego ZSRR zostały w zasadzie bez zmian przejęte przez Wspólnotę Niepodległych Państw. Najwięcej kontrowersji wzbudziła Flota Czarnomorska, która stała się przyczyną konfliktu pomiędzy Rosją a Ukrainą. Ostatecznie spór trwa a status tej floty jest nadal nieustalony. Ze względu na trwający kryzys gospodarczy w krajach WNP - stan flot ulega ciągłemu obniżaniu. Wymuszona

Rys. 19. Struktura organizacyjna Marynarki Wojennej Federacji Rosyjskiej

redukacja zmniejsza potencjał ale tylko o jednostki starszej generacji. Dotyczy to szczególnie grup okrętów nawodnych oraz podwodnych. Szacuje się, że do 2000 roku z floty zostanie wycofanych 50% stanu jednostek pływających starszych generacji. Mimo takim radykalnym posunięciom potencjał militarny maleje nieznacznie.

3.6.1. Stan aktualny lotnictwa morskiego Wspólnoty Niepodległych Państw

Lotnictwo morskie obok okrętów podwodnych i okrętów nawodnych stanowi jeden z głównych rodzajów sił marynarki wojennej. Jest ono przeznaczone do zwalczania sił floty przeciwnika na morskich teatrach działań wojennych, a przede wszystkim jego zgrupowań rakietowo-jądrowych w celu uniemożliwienia im napadu od strony morza. Lotnictwo morskie jest także środkiem prowadzenia rozpoznania powietrznego na teatrach morskich i oceanicznych w interesie sił floty i innych rodzajów sił zbrojnych. Oprócz tego oddziały i związki lotnictwa morskiego mogą być używane do działania przeciwko ważnym obiektom na wybrzeżu, wyspach i w głębi terytorium przeciwnika.

Zgodnie ze swoim przeznaczeniem, lotnictwo morskie może wykonywać następujące zadania podstawowe:

- poszukiwanie i niszczenie rakietowych i wielozadaniowych okrętów podwodnych przeciwnika w celu niedopuszczenia do użycia przez nie uzbrojenia rakietowo-jądrowego lub wykonania innych zadań bojowych;
- niszczenia lotniskowców i innych większych okrętów bojowych (transportowców) przeciwnika - nosicieli uzbrojenia rakietowo-jądrowego w celu niedopuszczenia do użycia przez nie jądrowych i klasycznych środków rażenia przeciwko obiektom własnym;

s. 89

- niszczenia sił ZOP przeciwnika w celu zabezpieczenia rozwinięcia i działań własnych okrętów podwodnych;

- niszczenie ZDES w rejonach formowania, na przejściu morzem i podczas lądowania desantu;

- niszczenie konwojów z wojskami i ładunkiem o znaczeniu wojskowo-ekonomicznym i pojedynczych transportowców (tankowców) z cennym ładunkiem w celu dezorganizacji morskich i oceanicznych komunikacji przeciwnika;

- niszczenie okrętowych grup rakietowo-artyleryjskich przeciwnika osłaniających i wspierających jego desanty lub zagrażających własnym siłom morskim;

- zabezpieczenie rozwinięcia i działań własnych sił morskich;

- prowadzenie rozpoznania powietrznego, naprowadzanie i wskazywanie celów siłom morskim i innym rodzajom sił zbrojnych.

Oprócz zadań podstawowych lotnictwo morskie może wykonywać szereg zadań dodatkowych:

- niszczenie baz morskich i portów znajdujących się w nich okrętów i statków, a także innych obiektów brzegowych;

- niszczenie i obezwładnianie obiektów wchodzących w skład systemu OPL przeciwnika w pasie przelotu lotnictwa, ośrodków i posterunków kierowania i naprowadzania lotnictwa i niszczenie okrętów dozoru radiolokacyjnego, samolotów na lotniskach i innych;

- zabezpieczenie lądowania desantów morskich i współdziałania z wojskami lądowymi na kierunkach nadmorskich;

- obrona zagród minowych;

- poszukiwanie i trałowanie min;

- prowadzenie rozpoznania skażeń chemicznych i promieniotwórczych;

- transport powietrzny.

Wymienione zadania lotnictwo morskie może wykonywać samodzielnie lub we współdziałaniu z innymi rodzajami sił marynarki wojennej i sił zbrojnych. Ze wszystkich zadań, stojących przed lotnictwem morskim w działaniach na zamkniętych MTDW, do najważniejszych należy zaliczyć te, które związane są ze zdobyciem panowania na morzu, tzn. zwalczanie okrętów podwodnych, zgrupowań okrętów, konwojów, zespołów desantowych, małych i szybkich celów nawodnych, wystawianie zagród minowych i prowadzenia rozpoznania powietrznego.

3.6.2. Organizacja lotnictwa morskiego

Różnorodność zadań stojących przed lotnictwem morskim wymaga zastosowania różnorodnych sił i środków bojowych. Aktualnie w skład lotnictwa morskiego wchodzą następujące rodzaje lotnictwa:

- MORSKIE LOTNICTWO RAKIETOWE
- LOTNICTWO MYŚLIWSKO-BOMBOWE
- LOTNICTWO SZTURMOWE
- LOTNICTWO MYŚLIWSKIE
- LOTNICTWO ZWALCZANIA OKRĘTÓW PODWODNYCH
- LOTNICTWO ROZPOZNANIA I WRE
- LOTNICTWO SPECJALNE (POMOCNICZE).

Ponadto rozróżnia się oddziały i pododdziały specjalnego przeznaczenia:

- transportowe (LT);
- tankowania paliwa w powietrzu (Tp);
- trałowania;
- awaryjno-ratownicze;
- łączności i dowodzenia;
- holownicze.

Rodzaj lotnictwa, środki bojowe i stan osobowy lotnictwa tworzą pod względem organizacyjnym związki operacyjne, związki taktyczne, oddziały i pododdziały.

Podstawę organizacyjną lotnictwa morskiego stanowią związki operacyjne lotnictwa, wchodzące w skład każdej floty, a także związki taktyczne i oddziały odwodu dowódcy lotnictwa morskiego. Etatowy skład lotnictwa każdej floty określany jest z uwzględnieniem ważności teatru, treści i zakresu zadań danej floty i warunków ich wykonywania. Organizacja lotnictwa morskiego nie jest stała. Lotnictwo morskie jest związkiem operacyjnym, wchodzącym w skład floty i prowadzącym działania bojowe w granicach swojego MTDW. W zależności od sytuacji część sił lotnictwa morskiego może działać na innych teatrach morskich. Lotnictwo morskie składa się z dywizji lotnictwa morskiego, pułków i eskadr. W skład morskiego lotnictwa mogą wchodzić: dywzje morskiego lotnictwa rakietowego (DMLRak) i samodzielne pułki morskiego lotnictwa rakietowego (pmlrak). Lotnictwo myśliwsko-bombowe, lotnictwo ZOP i rozpoznawcze, pod względem organizacyjnym dzieli się na samodzielne pułki i samodzielne eskadry (plmb, plZOP, plr, elmb, elZOP, elr).

Dywizja lotnictwa jest związkiem taktycznym lotnictwa morskiego. Składa się ona z dwóch - trzech pułków lotnictwa. Zadania może wykonywać samodzielnie w składzie dywizji lotnictwa i we współdziałaniu z oddziałami innych rodzajów sił marynarki wojennej i lotnictwa.

Pułk lotnictwa stanowi podstawowy oddział taktyczny lotnictwa morskiego, składający się z dwóch - trzech eskadr lotnictwa. Zadania bojowe wykonuje samodzielnie w składzie dywizji lotnictwa i we współdziałaniu z oddziałami innych rodzajów sił marynarki wojennej i lotnictwa.

Eskadra lotnictwa jest podstawowym pododdziałem taktycznym. Składa się z dwóch - trzech kluczy lotnictwa. Zadania wykonuje w zasadzie w składzie pułku. Samodzielna eskadra stanowi pod względem organizacyjnym oddział lotnictwa.

Klucz jest elementarnym pododdziałem taktycznym i ogniowym. Składa się z trzech - czterech samolotów (śmigłowców). Zadania wykonuje w składzie eskadry, a w oddzielnych przypadkach również samodzielnie. Samoloty specjalnego przeznaczenia mogą wchodzić w skład poszczególnych pododdziałów, oddziałów lub tworzyć oddzielne pododdziały (klucze, eskadry). W skład lotnictwa morskiego wchodzą ponadto naziemne oddziały, pododdziały i grupy zabezpieczenia specjalnego i obsługi. Należą do nich: oddziały i pododdziały łączności, zabezpieczenia materiałowo-technicznego, zabezpieczenia radiotechnicznego, bazy techniczne, remontowe, magazyny, składy itp.

3.6.3. Skład i wyposażenie lotnictwa morskiego Wspólnoty Niepodległych Państw

Lotnictwo morskie WNP pod względem bazowania dzieli na: lotnictwo bazowania lądowego i bazowania pokładowego. W składzie lotnictwa bazowania lądowego wchodzą wszystkie rodzaje lotnictwa morskiego, natomiast lotnictwo pokładowe posiada tylko: lotnictwo myśliwsko-bombowe, lotnictwo ZOP i lotnictwo pomocnicze. Lotnictwo morskie jest jedną z głównych części składowych wszystkich flot. W jego uzbrojeniu znajduje się 1469 samolotów bojowych, a wśród nich:

BAZOWANIA LĄDOWEGO - 1389 samolotów w tym:

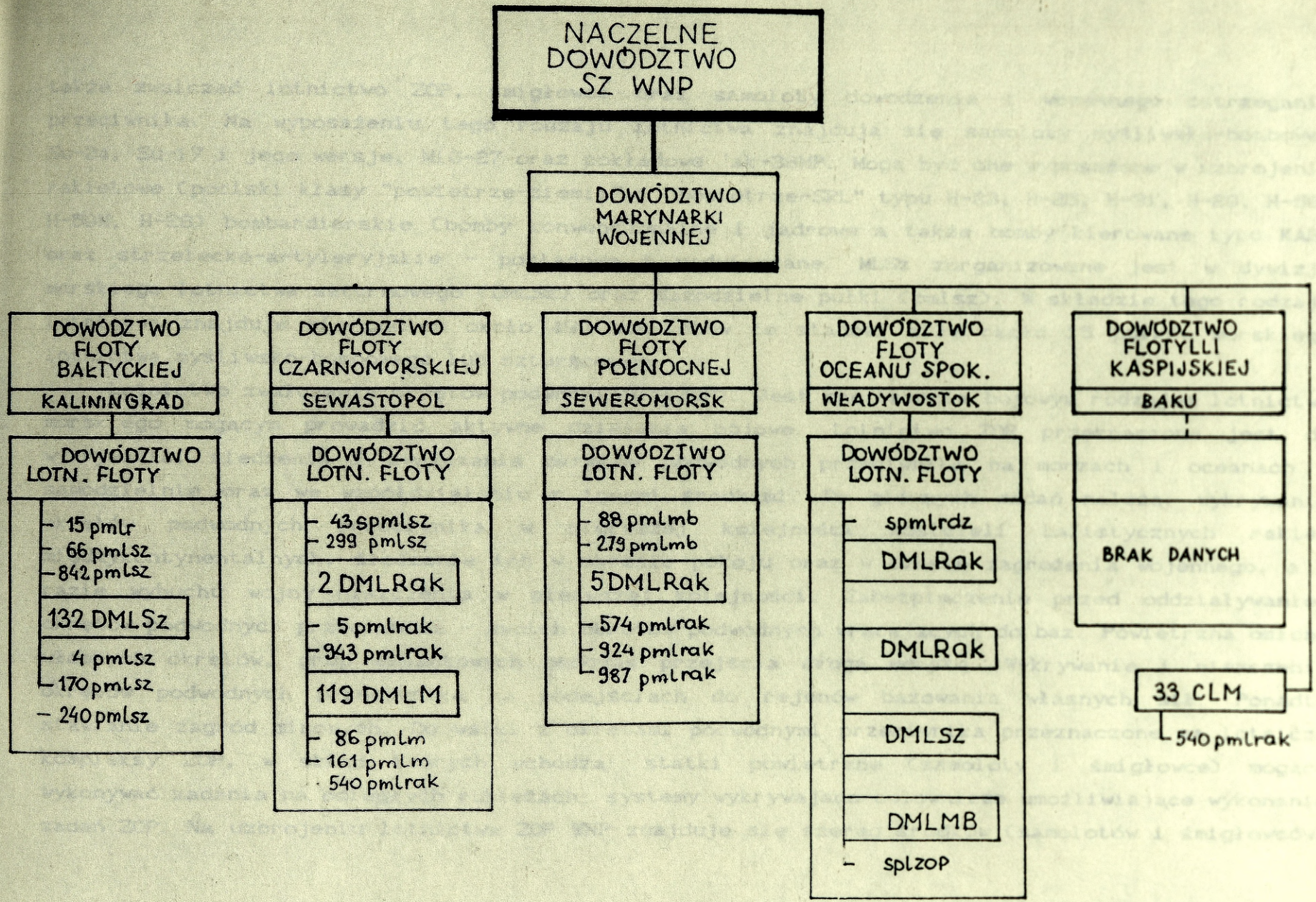
- 358 samolotów bombowych (160 Tu-22M, 8 Tu-22, 190 Tu-16);
- 490 samolotów lotnictwa myśliwsko-bombowego (350 Su-17, 110 Su-24, 30 MiG-27);
- 198 samolotów ZOP (53 Tu-142, 53 IŁ-38, 92 Be-12);
- 105 samolotów rozpoznawczych i WRE (35 Tu-95RC, 5 Tu-22P, 40 Tu-16R,PP, 10 Su-24MR, 15 An-12);
- 10 samolotów tankowania powietrznego (Tu-16N);
- 120 samolotów myśliwskich.

BAZOWANIA POKŁADOWEGO - 80 samolotów myśliwsko- bombowych pionowego startu i lądowania typu Jak-38MP.

Organizację lotnictwa morskiego przedstawiono na rys. 20

- Podstawową siłą uderzeniową lotnictwa morskiego jest morskie lotnictwo rakietowe (MLRak) przeznaczone do niszczenia okrętowych grup uderzeniowych (zespołów, w tym również lotniskowych, konwojów, zespołów desantowych przeciwnika na morzach i oceanach), a także obiektów w bazach i portach przeciwnika. Na uzbrojeniu MLRak znajdują się samoloty - nosiciele rakiet, samoloty rozpoznania i przeciwdziałania radioelektronicznego, samoloty tankowania powietrznego oraz samoloty pomocnicze. Główny potencjał stanowią samoloty nosiciele rakiet, są to samoloty bombowe starszych generacji typu Tu-16 K-11/16 wyposażone w systemy rakietowe klasy "powietrze-woda" typu KSR-2 i KSR-11. Samoloty bombowe nowszych generacji to konstrukcje Tu-22M i jego wersje Tu-22M2 i Tu-22M3. Samoloty te wyposażone są w zestawy rakiet K-22 i K-26 (KSR-5) i H-15 przeznaczone do zwalczania celów nawodnych i lądowych. MLRak zorganizowane jest w dywizje morskiego lotnictwa rakietowego (DMLRak). Mogą występować także samodzielne pułki morskiego lotnictwa rakietowego (pmlrak). Każda flota w zależności od warunków posiada jedną lub dwie DMLRak. Ogólnie marynarka wojenna WNP dysponuje około 350 samolotami morskiego lotnictwa rakietowego, co stanowi cztery dywizje oraz jedno centrum szkolenia lotnictwa morskiego (33 CLM).

- Drugim co do znaczenia i potencjału bojowego lotnictwem jest lotnictwo myśliwsko-bombowe i szturmowe. Przeznaczone jest ono do niszczenia okrętów bojowych wchodzących w skład grup uderzeniowych, zwalczania małowymiarowych celów (kutrów rakietowych, trałowców, okrętów pomocniczych), zwalczanie morskich transportów i desantów wchodzących w skład desantów i konwojów w trakcie marszu i w rejonach desantowania. Zabezpieczenie przemarszu własnych desantów i ich lądowania, przelotu lotnictwa morskiego przez obronę przeciwlotniczą przeciwnika. Może ono

Rys. 20. Skład i organizacja lotnictwa morskiego WNP

także zwalczać lotnictwo ZOP, śmigłowce oraz samoloty dowodzenia i wczesnego ostrzegania przeciwnika. Na wyposażeniu tego rodzaju lotnictwa znajdują się samoloty myśliwsko-bombowe: Su-24, Su-17 i jego wersje, MiG-27 oraz pokładowe Jak-38MP. Mogą być one wyposażone w uzbrojenie rakietowe (pociski klasy "powietrze-ziemia" i "powietrze-SRL" typu H-23, H-25, H-31, H-29, H-58, H-59M, H-28) bombardierskie (bomby konwencjonalne i jądrowe a także bomby kierowane typu KAB) oraz strzelecko-artyleryjskie - pokładowe i podwieszane. MLSz zorganizowane jest w dywizje morskiego lotnictwa szturmowego (DMLSz) oraz samodzielne pułki (pmlsz). W składzie tego rodzaju lotnictwa znajduje się ogółem około 490 samolotów co stanowi siłę około 15 pułków morskiego lotnictwa myśliwsko-bombowego lub szturmowego.

- Lotnictwo zwalczania okrętów podwodnych (LZOP). Jest ono trzecim bojowym rodzajem lotnictwa morskiego mogącym prowadzić aktywne działania bojowe. Lotnictwo ZOP przeznaczone jest do wykrywania, śledzenia i zwalczania okrętów podwodnych przeciwnika na morzach i oceanach - samodzielnie oraz we współdziałaniu z innymi środkami. Do głównych zadań należą: wykrywanie okrętów podwodnych przeciwnika w pierwszej kolejności nosicieli balistycznych rakiet międzykontynentalnych, śledzenie ich w okresie pokoju oraz w czasie zagrożenia wojennego, a w razie wybuchu wojny niszczenia w pierwszej kolejności. Zabezpieczenie przed oddziaływaniem okrętów podwodnych przeciwnika - swoich okrętów podwodnych wracających do baz. Powietrzna osłona własnych okrętów, grup desantowych podczas przejścia drogą morską. Wykrywanie i niszczenie okrętów podwodnych przeciwnika na podejściach do rejonów bazowania własnych sił. Ponadto stawianie zagród minowych. Do walki z okrętami podwodnymi przeciwnika przeznaczone są lotnicze kompleksy ZOP, w skład których wchodzą: statki powietrzne (samoloty i śmigłowce) mogące wykonywać zadania na odległych rubieżach; systemy wykrywająco-celownicze umożliwiające wykonanie zadań ZOP. Na uzbrojeniu lotnictwa ZOP WNP znajduje się szereg środków (samolotów i śmigłowców)

przeznaczonych do zwalczania okrętów podwodnych. Dzielą się one na środki ZOP bazowania lądowego oraz pokładowego. Do środków bazowania lądowego należy ogółem 198 samolotów różnych typów oraz kilkadziesiąt śmigłowców. Natomiast na większych okrętach (lotniskowce, krążowniki ZOP, niszczyciele i fregaty) bazują pokładowe śmigłowce Ka-27PŁ w ilości od jednego do kilkunastu sztuk. Na uzbrojeniu tego rodzaju lotnictwa znajdują się samoloty o zasięgu startegicznym typu: Tu-142 i jego wersje Tu-142M i Tu-142M3 w ilości 53 sztuk. Samoloty o zasięgu operacyjnym typu IŁ-38 w ilości 53 sztuk oraz 92 łodzi latających Be-12. Do wykonywania zadań ZOP oraz minowania i trałowania wykorzystuje się śmigłowce typu: Mi-14PŁ, BT, Ka-27PŁ, te ostatnie mogą bazować jako etatowe środki ZOP na pokładach większych okrętów.

- Lotnictwo rozpoznania i WRE marynarki wojennej przeznaczone jest do prowadzenia rozpoznania powietrznego na morzu i w rejonie wybrzeża w celu zabezpieczenia działań bojowych sił marynarki wojennej i innych rodzajów sił zbrojnych. Rozpoznanie powietrzne jest rodzajem działalności bojowej lotnictwa, ukierunkowany na zdobywanie danych o przeciwniku i warunkach działań bojowych. W toku działań bojowych morskie lotnictwo rozpoznawcze może wykonywać następujące zadania: rozpoznanie zgrupowań (zespołów) i pojedynczych okrętów przeciwnika na morzu (OGU, ZDES, OGPU itp); obiektów nabrzeżnych (baz morskich, portów, lotnisk, obiektów OPL, OPD itp). Wykrywać i rozpoznawać okrętowe i naziemne środki radioelektroniczne przeciwnika (stacje radiolokacyjne, systemy dowodzenia, kierowania uzbrojeniem i nawigacyjne itp.). Śledzenia wykrytych obiektów przeciwnika i naprowadzania na te obiekty sił uderzeniowych. Kontrolę rezultatów uderzeń, rozpoznanie terenu, warunków hydrometeorologicznych i sytuacji lądowej w rejonie działań. W określonej sytuacji operacyjno-taktycznej morskie lotnictwo rozpoznawcze (MLR) może być wykorzystywane do wykonywania zadań związanych z rozpoznaniem wojsk na linii frontu, obiektów wojskowo-przemysłowych, węzłów kolejowych, dróg zaopatrzenia, sytuacji radiologicznej i chemicznej. Morskie lotnictwo rozpoznawcze organizacyjnie składa się z samodzielnych pułków

rozpoznania startegicznego, operacyjnego i taktycznego (smplr). Posiadają one na swoim uzbrojeniu samoloty wyposażone w różnorodne współczesne urządzenia i systemy rozpoznawcze. Rozpoznanie powietrzne może być prowadzone przy wykorzystaniu środków technicznej obserwacji, jak i wzrokowej. Na wyposażeniu tych samolotów może być aparatura radiolokacyjna, samolotowe stacje rozpoznawcze typu - SRS, urządzenia rozpoznania radiotechnicznego, lotnicze aparaty fotograficzne (AFA), przystawki fotograficzne (FP) oraz środki oświetlające i oznakowujące. Morskie lotnictwo rozpoznawcze posiada na swoim wyposażeniu samoloty rozpoznania strategicznego typu Tu-95RC w ilości 35 sztuk, są one na wyposażeniu samodzielnego pułku rozpoznania strategicznego. Pułk przydzielony jest do Floty Oceanu Spokojnego. Ponadto w składzie tego rodzaju lotnictwa są samoloty typu Tu-22R - 5 sztuk; Tu-16R - 40 sztuk; An-12 - 15 sztuk. Jedyny samodzielny pułk rozpoznania operacyjnego (15 spmlr) ze składu Floty Bałtyckiej wyposażony jest w 10 Su-24MR. Do prowadzneia zadań związanych z walką radioelektroniczną lotnictwo morskie posiada szerg typów samolotów przystosowanych do tego celu. wśród nich należy wymienić specjalne wersje bombowców Tu-16 oznaczone Tu-16P "AZALIA", Tu-22P oraz transportowe An-12PP. Należy nadmienić, iż istnieje bardzo duża liczba wersji tych samolotów różniąca się między sobą swoim specjalistycznym wyposażeniem. Zachodni specjaliści uważają, że wśród tych kilkudziesięciu egzemplarzy nie można spotkać takich samych wersji. W ostatnich latach lotnictwo morskie zamierza wprowadzić specjalne śmigłowce wczesnego wykrywania i wskazywania celów, które przeznaczone są dla dużych okrętów (lotniskowce, krążowniki ZOP). Są to śmigłowce Ka-29 RLD - testowane obecnie na krążowniku N. KUŹNIECOW.

- Lotnictwo pomocnicze (specjalne) wykonuje zadania pomocnicze związane z transportem powietrznym, zadaniami łącznikowymi, zabezpieczeniem łączności i dowodzenia (retranslacja), a także ratownictwem powietrzno-morskim. W składzie tego lotnictwa znajdują się samoloty i śmigłowce transportowe, łącznikowe i sanitarne typu: An-2, An-26, Mi-2, 6, 8, 17.

- Lotnictwo myśliwskie bazowania lądowego przeznaczone jest do niszczenia SNP przeciwnika na maksymalnych odległościach od bronionych obiektów i rejonów. Wykorzystane może być także do osłony powietrznych i morskich desantów walki z powietrznymi i morskimi desantami przeciwnika, a także do walki z samodzielnymi ważnymi celami morskimi. Ugrupowane jest w dywizje morskiego lotnictwa myśliwskiego (MDLM) oraz samodzielne pułki (pmlm). Na wyposażeniu znajdują się samoloty typu MiG-29, w przyszłości także planowane są Su-27. Szacuje się, że marynarka wojenna dysponuje liczbą około 120 samolotów myśliwskich.

LITERATURA

1. The military balance 1992-1993.
2. J. ZIELIŃSKI - Siły zbrojne sąsiadów Polski. Bellona 1993.
3. Bill GUNSTON - Modern Soviet Aircraft. New York 1980.
4. Wiliam KOENIG, Peter SCOFIELD - Soviet Military Power.
5. World Air Power 1-14. London 1990-1993.
6. A.W.KARPIENKO - Ruskoje Rakietnoje Orużje 1943-1993. Podręcznik. S. Petersburg 1993.
7. Steven ZAŁOGA - Russian Falcons - The new wave of russian combaty aircraft. London 1993.
8. Marcus FULBER - Red stars over Europe. London 1993.
9. Jefim GORDON, Władimir RIGMANT - Przegląd konstrukcji lotniczych - TU-160. Altair 1993.
10. J. GRUSZCZYŃSKI, T. MIKUTEL - Uzbrojenie lotnicze - Wschód. Warszawa Altair 1993.
11. Jefim GORDON - Przegląd konstrukcji lotniczych - Su-24. Altair 1993.
12. T.COCHRAN, W.ARKIN, R.NORRIS, J.SANDS - Jadernoe wooruženije ZSRR. Moskwa 1992.
13. Taktyka lotnictwa morskiego. Gdynia 1980.

Czasopisma i periodyki

Air International; Air Force; Skrzydlata Polska; Wojskowy Przegląd Lotniczy; Air Force Monthly; Nowa Technika Wojskowa; Lotnictwo - Air International; Okręty wojenne.

Załącznik 1

SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA WNP

DOWÓDZTWO SIŁ STRATEGICZNEGO ODSTRASZANIA — m. MOSKWA

DOWÓDZTWO SIŁ POWIETRZNYCH (FR) — m. RZIJEW

- SRATEGICZNE SIŁY UKRAINY:

106 GLDZ — m. UZIN (UKRAINA)

- 13 DLBC	m. POŁTAWA (UD	Ogółem
- 185 plbc	m. POŁTAWA (UD	
- elbc	9 Tu-22M, 3 Tu-16	32 Tu-22M
- elbc	9 Tu-22M, 3 Tu-16	21 Tu-16
- 260 plbc	m. STRYJ (UD	
- elbc	14 Tu-22M	
- elbc	15 Tu-16	

- 15 DLBC	m. OZIERNOJE (U)	Ogółem
- 199 plrdz	m. NIEZIN (U)	
- elrdz	11 Tu-22R	
- elrdz	11 Tu-22R	22 Tu-22R
- 341 plbc	m. OZIERNOE (U)	33 Tu-22
- elbc	17 Tu-22	38 Tu-16
- elbc	16 Tu-22	13 Tu-160
- 251 szplbc	m. BIEŁAJA CERKIEW (U)	
- szelbc	19 Tu-16	
- szelbc	19 Tu-16	
- 184 plbc	m. PRIŁUKI (U)	
- elbc	7 Tu-160	
- elbc	6 Tu-160	
- plbc	m. UZIN	
	21 Tu-95MS16	

- STRATEGICZNE SIŁY FEDERACJI ROSJI

46 ALS m . SMOLEŃSK

- 1 DLB	m. LIDA / JEJSK (FR)	
- 305 plb	m. JEJSK	83 Su-24
- elbc	10 Su-24	
- elbc	10 Su-24	
- elbc	9 Su-24	
- 497 plb	m. LIDA / BATAJSK	
- elbc	9 Su-24	
- elbc	9 Su-24	
- elbc	7 Su-24	
- 953 plb	m. BOBROWICZY/ZIERNOGRAD	
- elbc	10 Su-24	
- elbc	9 Su-24	
- elbc	9 Su-24	

22	DLBC	m. BOBRUJSK (B)	
	- 121 plbc	m. MACZULISZCZE (B)	
	- elbc	11 Tu-22	
	- elbc	11 Tu-22	
	- elbc	11 Tu-22	65 Tu-22
	- 200 plbc	m. BOBRUJSK (B)	
	- elbc	10 Tu-22M	20 Tu-22M
	- elbc	10 Tu-22M	15 Tu-16
	- elbc	15 Tu-16	
	- 203 plbc	m. BARANOWICZE (B)	
	- elbc	11 Tu-22	
	- elbc	11 Tu-22	
	- elbc	10 Tu-22	
326	DLBC	m. SOLCY (FR)	
	- 402 plbc	m. BAŁBASOWO (B)	
	- elbc	12 Tu-22M	31 Tu-22M

- 840 plbc	m. SOLCY (FR)		
- elbc	10 Tu-22M		
- elbc	9 Tu-22M		
- 290 splrdz	m. ZJABRAWKA (B)		
- elrdz	10 Tu-22M		19 Tu-22M
- elrdz	9 TU-22M		19 Tu-16R
- elrdz	19 Tu-16R		

36 ALS m. MOSKWA (FR)

79 DLBC	m. SEMIPAŁATYŃSK (K)		
- plbc	m. SEMIPAŁATYŃSK (K)		
- elbc	7 Tu-95MS6		27 Tu-95MS6
	3 Tu-95 MS16		13 Tu-95MS16
- elbc	7 Tu-95MS6		
	3 Tu-95MS16		

- plbc	m. SEMIPAŁATYŃSK (K)	
- elbc	7 Tu-95MS6 3 Tu-95MS16	
- elbc	6 Tu-95MS6 4 Tu-95MS16	
DLBC	m. ENGELS	
- plbc	m. MOZDOK (FR)	
- elbc	10 Tu-95MS16	
- elbc	10 Tu-95MS16	
- plbc	m. ENGELS (FR)	40 Tu-95MS16 4 Tu-160
- elbc	4 Tu-160 + 3	
30 ALS	m. UKRAINKA (K)	
DLBC	m. UKRAINKA	
- plbc	m. UKRAINKA	
- elbc	8 Tu-95 K-22 3 Tu-95 K	

- elbc	8 Tu-95 K-22	
	2 Tu-95 K	
- plbc	m.	
- elbc	8 Tu-95 K-22	
	3 Tu-95 K	46 Tu-95 K
- elbc	7 Tu-95 K-22	15 Tu-95 K-22
	2 Tu-95 K	
- plbc	m.	
- elbc	8 Tu-95 K-22	
	3 Tu-22 K	
- elbc	7 Tu-95 K-22	
	2 Tu-95 K	
DLBC	m.	
- plbc	m.	
- elbc	15 Tu-22M	30 Tu-22M
- elbc	15 Tu-16	30 Tu-16
- plbc	m.	
- elbc	15 Tu-22M	
- elbc	15 Tu-16	

DLBC	m.	
- plbc	m.	30 Tu-22M 36 Tu-16
- elbc	15 Tu-22M	
- elbc	18 Tu-16	
- plbc	m.	
- elbc	15 Tu-22M	
- elbc	18 Tu-16	
DLB	**m.**	
- plb	m.	57 Su-24
- elb	10 Su-24	
- elb	10 Su-24	
- elb	9 Su-24	
- plb	m.	
- elb	10 Su-24	
- elb	9 Su-24	
- elb	9 Su-24	

43 CSLS m. RIAZAŃ (FR)

52 szplbc	m. SZAJKOWKA (FR)	
- elbc	10 Tu-22M	19 Tu-22M
- elbc	9 Tu-22M	

SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA OPERACYJNEGO (FRONTOWEGO)
WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

- FEDERACJA ROSYJSKA

część 16 AL m. WUNSTORF (ND)

16 DLM m. DAMGARTEN (ND)

- 33 plm m. WITTSTOCK (ND)

elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23
elm - 10 MiG-29
elm - 9 MiG-29, 1 MiG-23

- 733 plm m. DAMGARTEN (ND)

elm - 10 MiG-29, 2 MiG-23
elm - 10 MiG-29, 2 MiG-23
elm - 11 MiG-29, 2 MiG-23

- 787 plm m. FINOW (ND)

elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23
elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23
elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23

90 MiG-29
11 MiG-23

- 11 splr m. NEV WELZOW (ND)

elr - 12 Su-24MR
elr - 12 Su-24MR

- 368 splsz m. DEMMIN (ND)

elsz - 12 Su-25
elsz - 12 Su-25
elsz - 13 Su-25

24 Su-24MR
37 Su-25

76 AL m. SANKT PETERSBURG (FR)

- 98 splr m. MONCZEGORSK

elr - 16 MiG-25R
elr - 18 Su-17R

- 67 plb m. SIEWIERSKIJ

elb - 10 Su-24M
elb - 10 Su-24M
elb - 10 Su-24M

- 722 plb m. SMURAWIEWO

elb - 10 Su-25M
elb - 10 Su-24M
elb - 10 Su-24M

- 138 spl m. LEWASZOWO

el - 10 Mi-8, 1 Mi-8

16 MiG-25R
18 Su-17R
60 Su-24M
15 Mi-8PP

- 227 seś WRE m. ALAKURTTI

15 Mi-8OP

15 AL[1/] m.

- 39 DLMB m.
  - 899 plmb m.

    elmb - 15 MiG-27, 4 MiG-23
    elmb - 16 MiG-27, 4 MiG-23
    elmb - 16 MiG-27, 3 MiG-23
  - 53 plmb m.

    elmb - 12 MiG-27, 4 MiG-23
    elmb - 12 MiG-27, 3 MiG-23
    elmb - 11 MiG-27, 4 MiG-23
  - 372 plmb m.

    elmb - 15 MiG-27, 4 MiG-23
    elmb - 16 MiG-27, 4 MiG-23
    elmb - 16 MiG-27, 4 MiG-23

127 MiG-27
34 MiG-23
12 Su-24MR
14 Su-17R

[1/] Cała 15 AL bazująca dotychczas na terytorium Litwy i Łotwy została wycofana. Jednostki tej armii zostały przebazowane na terytorium Federacji Rosyjskiej. Miejsce dyslokacji poszczególnych jednostek - nie jest znane.

- 886 splr m. elr - 12 Su-24MR elr - 14 Su-17R - 285 seś WRE m. 19 Mi-8PP	

część 18 AL przebazowanych w 1992/93 r. z Niemiec do FR

- 931 splr m. elr - 14 MiG-25R elr - 29 Su-17R - elr z 11 splr m. elr - 12 Su-24MR - 375 splsz m. elsz - 11 Su-25, 2 L-39 elsz - 11 Su-25, 2 L-39 elsz - 11 Su-25, 2 L-39 - 226 slp m. el - 11 Mi-8	14 MiG-25R 29 Su-17R 12 Su-24MR 33 Su-25 6 L-39 11 Mi-8

6 DLM m.	
- 31 plm m. elm - 10 MiG-29, 2 MiG-23 elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23 elm - 11 MiG-29, 1 MiG-23 - 85 plm m. elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23 elm - 11 MiG-29 elm - 9 MiG-29, 1 MiG-23 - 968 plm m. elm - 10 MiG-29, 2 MiG-23 elm - 11 MiG-29, 1 MiG-23 elm - 10 MiG-29, 1 MiG-23	92 MiG-29 10 MiG-23
125 DLMB m.	
- 19 plmb m. elmb - 10 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 2 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 2 MiG-23 - 730 plmb m. elmb - 11 Su-17M3 elmb - 11 Su-17M3	32 MiG-27 22 Su-17 7 MiG-23

105 DLMB m.	
- 296 plmb m. elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 10 MiG-27, 3 MiG-23 - 339 plmb m. elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 10 MiG-27, 3 MiG-23 - 911 plmb m. elmb - 10 MiG-27, 4 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23 elmb - 11 MiG-27, 3 MiG-23	96 MiG-27 28 MiG-23
WSL m. KACZIŃSK	
- 704 szpl m. KOTIELNIKOWO - 47 MiG-21 - 54 L-39 - 122 szpl m. MOROZOWSKI - 88 L-39 - 88 L-29	

- 706 szpl	m. WOŁGOGRAD	47 MiG-21
	- 84 L-29	177 L-39
	- 89 L-39	172 L-29
WSL	m. KRASNODAR	
- 960 szpl	m. PRIMORSKO-ACHTARSK	
	- 120 L-39	
- 797 szpl	m. KUSZCZOWSKAJA	108 MiG-21
	- 108 MiG-21	15 Su-24
		31 Su-25
- 802 szpl	m. KRASNODAR	70 Su-22
	- 70 Su-22	120 L-39
	- 15 Su-24	
	- 31 Su-25	
1070 CSP	m. TAGANROG	
- 707 szpl	m. LIEBARZE	
	- 46 MiG-23	53 MiG-27
	- 46 MiG-27	57 MiG-23
	m. MICHAJŁOWKA	116 Su-17
	- 11 MiG-23	
	- 7 MiG-27	

- 963 szpl m. TAGANROG - 116 Su-17 - 702 szpl m. UMAN - 136 MiG-21	136 MiG-21
- 138 sel m. ROSTÓW - 9 Mi-8 - 368 sel m. NALCZIK - 4 Mi-8	13 Mi-8

SP MOSKIEWSKIEGO OW m. MOSKWA

WSL	m. TAMBOW	
	- 652 szpl m. TAMBOW	
	- 96 L-29	209 L-29
		112 L-39
	- 644 szpl m. MICZURIŃSK	
	- 108 L-29	
	- 127 szpl m. RIALSK	
	- 112 L-39	
4 CSP	m. LIPIECK	
	- 91 szplm m. LIPIECK	
	- 23 MiG-29	37 MiG-29
	- 15 Su-27	18 Su-17
	- 780 szplmb m. LIPIECK	15 Su-27
	- 14 MiG-29	16 Su-25
	- 13 Su-17	11 MiG-25
	- 16 Su-25	25 Su-24M
	- 455 szpl m. WORONEZ	
	- 11 MiG-25	
	- 5 Su-17	
	- 25 Su-24M	

1046 CSP	m. SZATAŁOWO	
	- 17 MiG-25 - 14 Su-17 - 13 Su-24	17 MiG-25 14 Su-17 13 Su-24
1080 CSP	m. BORISGLEBSK	
	- 160 szplm m. BORISGLEBSK - 65 MiG-21 - 21 MiG-29 - 186 szplsz m. BUTURLINOWKA - 45 Su-25 - 281 szplm m. TOCKOJE - 66 MiG-23 - 343 szplm m. SIENNOJ - 54 MiG-29	65 MiG-21 75 MiG-29 45 Su-25 66 MiG-23
9 DLM	m. KUBINKA	
	- 234 mpl m. KUBINKA - 15 MiG-29 - 3 Su-22 - 5 Su-24 - 6 Su-25 - 16 Su-27	15 MiG-29 3 Su-22 5 Su-24 6 Su-25 43 Su-17

- 274 plmb m. MIGAŁOWO - 43 Su-17	

SP PRZYWOŁŻAŃSKO-URALSKIEGO OW m. KUJBYSZEW

WSL m. ORANIENBURG	
- 814 szpl m. ORANIENBURG - 112 L-39 - 904 szpl m. DMITRIEWKA - 107 L-29	112 L-39 107 L-29
WSL m. BAŁASZOW	
Brak danych	
WSL m. SYZRAN	
- 484 szpś m. SYZRAN - 87 Mi-24 - 626 szps m. PUGACZOW - 112 Mi-8 - 30 Mi-24	117 Mi-24 112 Mi-8

WSL	m. UFA	
- 330 szpś	m. UFA	36 Mi-24
	- 25 Mi-8	25 Mi-8
	- 36 Mi-24	

część 74 AL przebazowanej z Azerbejdżanu

- 60 splsz	m.	
	- 40 Su-25	40 Su-25
- 976 plb	m.	32 Su-24
	- 29 Su-24	
- 882 plr	m.	8 MiG-25RB
	- 8 MiG-25RB	
	- 3 Su-24	

BIAŁORUŚ

DOWÓDZTWO SIŁ POWIETRZNYCH BIAŁORUSI m.

LOTNICTWO OPERACYJNE:	
- 972 plm m. BEREZA - 54 MiG-29	54 MiG-29 40 Su-24 99 Su-25
- 116 plb m. ROSS - 28 Su-24	
- 206 plsz m. PRUZANY - 32 Su-25	
- 378 plsz m. POSTAWY - 34 Su-25	
- 397 plsz m. KOBRYŃ - 33 Su-25	
- 10 Baza Lotnicza m. SZCZUCZYN - 12 Su-24	

UKRAINA:

DOWÓDZTWO POŁĄCZONYCH SIŁ POWIETRZNYCH m. WINNICA

5 AL m. ODESSA

32 DLB	m. STAROKONSTANTINOW	
- 7 plb	m. STAROKONSTANTINOW	64 Su-24
	- 32 Su-24	
- 727 plb	m. KANATOWO	
	- 32 Su-24	
138 DLM	m. MIRGOROD	
- 831 plm	m. MIRGOROD	39 Su-27 44 MiG-29
	- 39 Su-27	
- 85 plm	m. STAROKONSTANTINOW	
	- 44 MiG-29	
- 511 plr	m. BUJALIK	26 Su-24MR 39 Su-17R 51 MiG-29 7 MiG-23
	- 26 Su-24MR	
- 827 plr	m. LIMANSKOJE	
	- 39 Su-17R	

- 642 plmb m. MARTINOWSKAJA - 51 MiG-29 - 7 MiG-23	

14 AL m. LWÓW

289 DLB m. ŁUCK	
- 69 plb m. OWRUCZ - 27 Su-24 - 806 plb m. ŁUCK - 27 Su-24 - 947 plb m. DUBNO - 32 Su-24	86 Su-24
6 DLM m. IWANO-FRANKOWSK	
- 114 plm m. IWANO-FRANKOWSK - 55 MiG-29 - 3 MiG-21	

- 48 plr	m. KOŁOMYJA	
	- 15 MiG-25R	
	- 12 Su-24 MR	
		55 MiG-29
- 118 pl WRE	m. CZERTKÓW	15 MiG-25R
	- 30 Jak-28PP	30 Jak-28PP
	- 2 SU-24	44 Su-25
- 452 plsz	m. CZERTKÓW	134 Su-17
	- 34 Su-25	71 Su-24
- 4070 BL	m. OWRUCZ	
	- 134 Su-17	
	- 7 Su-25	
- 29 szplb	m. BIERDIAŃSK	
	- 57 Su-24	

KAZACHSTAN

POŁĄCZONE SIŁY POWIETRZNE m. AŁMA ATA

11 DLMB m. TALDY-KURGAN	
- 129 plmb m. TALDY-KURGAN - 34 MiG-27	42 MiG-27
- 134 plmb m. - 8 MiG-27	26 Su-24
- 149 plmb m. NIKOŁAJEWKA - 26 Su-24	
- 39 plr m. BAŁCHASZ - 13 MiG-25RB - 12 Su-24MR	13 MiG-25RB 12 Su-24MR
- 715 plm m. LUGOWAJA - 14 MiG-29 - 31 MiG-23	14 MiG-29 31 MiG-23
- 356 plm m. SEMIPAŁATYŃSK - 32 MiG-31	32 MiG-31
- 486 pś m. UCHARAL - 48 Mi-24	48 Mi-24

SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA OBRONY POWIETRZNEJ
WSPÓLNOTY NIEPODLEGŁYCH PAŃSTW

DOWÓDZTWO WOJSK OBRONY POWIETRZNEJ m. MOSKWA

6 AL OP m. St. PETERSBURG

- 180 plm OP m. GROMOWO 31 MiG-31 - 177 plm OP m. LODIEJNOJE POLE 38 MiG-23 - 54 plm OP m. 38 Su-27 - 689 plm OP m. NIWIEŃSKOJE 36 Su-27 - 425 plm m. 38 MiG-23	156 MiG-23 31 MiG-31 74 Su-27 10 Mi-24

- 655 plm m.

42 MiG-23

- 656 plm m.

38 MiG-23

- 384 seś m.

10 Mi-24

4 AL OP m. SWIERDŁOWSK

- 683 plm OP m. BOBROWKA

38 MiG-23

- 681 plm OP m. DANIŁOWO

38 MiG-23

- 764 plm OP m. BOLSZOJE SAWINO

38 MiG-25

- 2179 BAZA LOTNICZA m. BOBROWKA

26 MiG-25

109 Su-15

76 MiG-23

64 MiG-25

109 Su-15

MOSKIEWSKI OKRĘG OP m. MOSKWA

- 790 plm OP m. CHOTIŁOWO

38 MiG-25

- 28 plm OP m. ANDRIEAPOL

38 MiG-23

- plm OP m. KRICZEW

38 MiG-25

- 415 plm OP m. TUNOSZWA

38 MiG-23

- 611 plm OP m. DOROCHOWO

39 Su-15

- 153 plm OP m. MARSZAŃSK

18 MiG-31
4 MiG-25

- 786 plm OP m. PRAWDIŃSK

31 MiG-31
5 MiG-25

159 MiG-23
85 MiG-25
62 Su-15
49 MiG-31
102 Tu-128
7 Mi-8

- 191 plm OP m. JEFRIEMOW

38	MiG-23

- 472 plm OP m. KURSK

38	MiG-23

- 4884 BAZA LOTNICZA m. RZIJEW

102	Tu-128
23	Su-15
7	MiG-23

- 436 splt m. STUPINO

7	Mi-8

16 AL OP m. ARCHANGIELSK

- 174 plm OP	m. MONCZEGORSK		
	29	MiG-31	
	6	MiG-25	
- 431 plm OP	m. AFRIKANDA		
	39	Su-15	
- 265 plm OP	m. PODUZENIE		
	39	Su-15	78 Su-15
- 941 plm OP	m. KLIP JAWR		86 MiG-25
	38	Su-27	90 MiG-31
			70 Su-27
- 72 plm OP	m. AMDERMA		10 Mi-8
	30	MiG-31	10 Mi-8
- 641 plm OP	m. ROGACZEWO		3 Mi-26
	32	Su-27	
- 445 plm OP	m. KOTLAS		
	41	MiG-25	

- 518 plm OP m. TALAGI

31 MiG-31

- 524 plm OP m. LIETNOJE OZIERO

39 MiG-25

- 359 splt m. WASKOWO

10 Mi-8
3 Mi-26

- 387 seś m. KLIP JAWR

10 Mi-24

19 AL OP m.

- 82 plm OP m. NASOSNAJA

30 MiG-25

- 83 plm OP m. ROSTÓW

- 166 plm OP m. SANDAR/

- 393 plm OP m. ASTRACHAŃ

- 529 plm OP m. GUDAUTA	
- 562 plm OP m. KRYMSKAJA	

CENTRA SZKOLENIA PILOTÓW

- 148 CSP m. SAMOSTIEJKA	
16 Su-27 12 MiG-31 4 MiG-25	16 Su-27 12 MiG-31 4 MiG-25
- 116 CSP m. ASTRACHAŃ	
14 MiG-23 14 MiG-21	14 MiG-23 14 MiG-21
- 235 seś m. KAPUSTIN JAR	
8 Mi-8	8 Mi-8

WYŻSZE SZKOŁY PILOTÓW

WSP	m. ARMAWIR	
- 713 szpl	m. ARMAWIR	107 MiG-21 80 MiG-23
80 MiG-23		
- 709 szpl	m. MAIKOP	
107 MiG-21		
WSP	**m. STAWROPOL**	
- 700 szpl	m. TICHORECK	81 Su-15 76 MiG-23 189 L-39 79 L-29 4 Mi-8
81 Su-15		
- 218 szpl	m. SALSK	
76 MiG-23		
- 382 szpl	m. HANKALA	
82 L-39 79 L-29		
- 762 szpl	m. CHŁODNOGORSK	
100		

- 163 szel m. STAWROPOL 4 Mi-8	

LOTNICTWO OBRONY POWIETRZNEJ

- 61 plm OP m. BARANOWICZE 25 Su-27 13 MiG-25 - 201 plm OP m. MACZULISZCZE 39 MiG-23 8 Mi-8	39 MiG-23 13 MiG-25 25 Su-27 8 Mi-8

LOTNICTWO OBRONY POWIETRZNEJ UKRAINY

POŁUDNIOWY REJON OP m. ODESSA	
- 62 plm OP m. BELBEK 16 Su-15 14 Su-27 - 737 plm OP m. CZERWONO-GLINSKOJE 36 MiG-23	36 MiG-23 16 Su-15 14 Su-27
ZACHODNI REJON OP m. LWÓW	
- 92 plm OP m. MUKACZEWO 44 MiG-29 - 179 plm OP m. STRYJ 42 MiG-23 - 894 plm OP m. OZIERNOJE 36 MiG-23	44 MiG-29 78 MiG-23

CENTRALNY REJON OP m. DNIEPROPIETROWSK	
- 146 plm OP m. WASILKÓW 39 MiG-25 - 536 plm OP m. KREMATORSK 43 Su-15 - 933 plm OP m. DNIEPROPIETROWSK 40 MiG-25	76 MiG-25 43 Su-15

SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA WOJSK LĄDOWYCH WNP

LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH FEDERACJI ROSJI

CZĘŚĆ ZACHODNIEJ GRUPY WOJSK	RAZEM
- 239 pśt m. 32 Mi-8 26 Mi-6 - 113 eś m. 10 Mi-8 1 Mi-6 - 189 pś m. 11 Mi-24 P, K 5 Mi-24 RChR 8 Mi-8 T 2 APanc - 9 eś m. 2 Mi-24 K 1 Mi-24 RChR 3 Mi-8 2 Mi-6	64 Mi-24 W,P 15 Mi-24 RChR 12 Mi-24 K 85 Mi-8 29 Mi-6 11 Mi-2

20 A m. - 337 pśb m. 40 Mi-24 W 15 Mi-8 - 487 pśb m. 17 Mi-24 W 14 Mi-8 - 41 eś m. 2 Mi-24 K 2 Mi-24 RChR 3 Mi-8 11 Mi-2	

LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH PÓŁNOCNO-ZACHODNIEJ GRUPY m. KALININGRAD

PÓŁNOCNO-ZACHODNIA GRUPA WOJSK m. KALININGRAD	RAZEM
- 65 pśt m. KOBRYŃ 26 Mi-6 15 Mi-26 38 Mi-8	

- 50 eś m. MIŃSK

21 Mi-8
2 Mi-24 RChR
2 Mi-6

5 APanc m. BOBRUJSK

- 13 eś m. BOBRUJSK

11 Mi-2
2 Mi-6
4 Mi-8

- 302 eś WRE m. KOBRYŃ

19 Mi-8 PP

7 APanc m. BORISOW

- 276 pśb m. BORAWUCHA

32 Mi-24 P,W
38 Mi-24 K
28 Mi-8

- 46 eś m. ZASŁONOWO

13 Mi-2
4 Mi-8

28 A m. GRODNO

- 181 pśb m. PRUZANY

43 Mi-24 P,W
16 Mi-8

127 Mi-24 P,W
43 Mi-24 K
7 Mi-24 RChR
52 Mi-6
162 Mi-8
38 Mi-2
19 Mi-8 PP

- 95 eś m. GRODNO

2 Mi-24 RChR
2 Mi-6
7 Mi-8
3 Mi-2
2 Mi-24 K
1 Mi-24 W

LOTNICTWO WOJSK LĄDOWYCH UKRAINY m. KIJÓW

PRZYKARPACKI OKRĘG WOJSKOWY m. LWÓW

- 340 pśt m. KALINÓW

20 Mi-26
34 Mi-8

- 111 eś m. BRODY

10 Mi-8
2 Mi-24 RChR
1 Mi-6

13 A m. RÓWNE

- 442 pśb m. ZOWTINIEWOJE

19 Mi-24
18 Mi-8
4 Mi-24 R
6 Mi-24 K
3 Mi-9

- 119 pśb m. BRODY		
	42 Mi-24	
	20 Mi-8	
- 119 eś m. DUBNO		
	5 Mi-8	
	2 Mi-24 R	
	3 Mi-24 K	
381 m. IWANO-FRANKOWSK		
- 335 pśb m. KALINÓW		
	27 Mi-24 W,P	
	23 Mi-8	
	6 Mi-24 R	55 Mi-24
	6 Mi-24 K	12 Mi-24 R
		12 Mi-24 K
- 488 pśb m. WAPNIARKA		56 Mi-8
	28 Mi-24 W,P	1 Mi-9
	6 Mi-24 R	11 Mi-2
	6 Mi-24 K	
	30 Mi-8	
- 96 eś m. SZIPINCY		
	1 Mi-9	
	3 Mi-8	
	11 Mi-2	

8 APanc	m. ZYTOMIERZ	
- 513 pśb	m. BERYCZÓW	
	43 Mi-24	45 Mi-24
	20 Mi-8	7 Mi-24 R
		6 Mi-24 K
		44 Mi-8
- 441 pśb	m. KOROSTIEN	
	24 Mi-24	
	18 Mi-8	
	4 Mi-24 R	
	3 Mi-24 K	
- 18 eś	m. ZYTOMIERZ	
	6 Mi-8	
	3 Mi-24 R	
	3 Mi-24 K	
KIJOWSKI OKRĘG WOJSKOWY	m. KIJÓW	
1A	m. CZERNICHÓW	
- 30 eś	m.	8 Mi-24
	8 Mi-24	9 Mi-8
	1 Mi-9	2 Mi-9
	4 Mi-8 T	
6APanc	m.	
- 16 eś	m.	
	5 Mi-8	
	1 Mi-9	

ODESKI OKRĘG WOJSKOWY	m. ODESSA	
- 320 pśt	m.	
	30 Mi-6	42 Mi-24
	30 Mi-8	2 Mi-24 R
- 287 pśb	m.	31 Mi-6
	42 Mi-24	52 Mi-8
	15 Mi-8	23 Mi-2
	23 Mi-2	2 Mi-9
- 217 eś	m.	
	2 Mi-24 R	
	2 Mi-9	
	7 Mi-8	
	1 Mi-6	

SKŁAD I BAZOWANIE LOTNICTWA MORSKIEGO WNP

LOTNICTWO MORSKIE FLOTY BAŁTYCKIEJ

DOWÓDZTWO LOTNICTWA FLOTY BAŁTYCKIEJ m. KALININGARD	
- 15 pmlr m. CZKAŁOWSK 12 Su-24 MR - 66 pmlsz m. WIESZCZEWO 41 Su-17 - 846 pmlsz m. CZKAŁOWSK 43 Su-17	
132 DMLSz m. CZERNIACHOWSK	
- 4 pmlsz m. CZERNIACHOWSK 66 Su-24 - 170 pmlsz m. 10 Su-24	
- 240 pmlsz m. Su-24	

LOTNICTWO MORSKIE FLOTY CZARNOMORSKIEJ

DOWÓDZTWO LOTNICTWA FLOTY CZARNOMORSKIEJ m.	
- 43 spmlsz m. GWARDIEJSKOJE 43 Su-17	
2 DML Rak m. GWARDIEJSKOJE	
- 5 pmlrak m. WIESIEŁOJE Tu-22M - 943 pmlrak m. OKTIABRSKOJE Tu-22	
119 DMLM m. TIRASPOL	
- 161 pmlm m. LIMANSKOJE CUD	
- 100 pmlm m. CUD 16 MiG-29 14 Su-27	

- 299 pmlsz m. 43 Su-25 - 540 pmlrak m. (U) 24 Tu-22M 19 Tu-16 - Ka-25	

LOTNICTWO MORSKIE FLOTY PÓŁNOCNEJ

DOWÓDZTWO LOTNICTWA FLOTY PÓŁNOCNEJ m. SIEWIEROMORSK	
- 88 pmlmb m. SIEWIEROMORSK-3 - 279 pmlsz m. SIEWIEROMORSK-3	
5 DMLRak m. OLENIA	
- 574 pmlrak m. KACHTA	

- 924 pmlrak m. OLENIA - 987 pmlrak m. SIEWIEROMORSK-3	

LOTNICTWO MORSKIE FLOTY OCEANU SPOKOJNEGO (dane szacunkowe)

DOWÓDZTWO LOTNICTWA FLOTY OCEANU SPOKOJNEGO m. WŁADYWOSTOK	
DMLRak m.	
- pmlrak m. Tu-22M Tu-16 - pmlrak m. Tu-22M Tu-16 - pmlrak m. Tu-22M Tu-16	

DMLRak m.	
- pmlrak m. Tu-22M Tu-16 - pmlrak m. Tu-22M Tu-16 - pmlrak m. Tu-22M Tu-16	
DMLSz	
- pmlsz m. - pmlsz m. - pmlsz m.	

DMLMB m.	
- pmlsz - pmlmb - pmlmb	
- spmlrdz m. Tu-95 RC - spmlZOP m. Tu-142	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM Akademii Obrony Narodowej
Nr inw. 59846
II

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Działu Zbiorów Jawnych - AKADEMII